อนุสรณ์
ในการฌาปนกิจ

นางพิศลสิขรคุณ

(ทับทิม ปริชญานนท์)

ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส
กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ ที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖

อนุสรณ์
ในงานฌาปนกิจ
นางพิศลลิขรคุณ
(ทับทิม ปริชญานนท์)

วันจันทร์ ที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๖

ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส

กรุงเทพมหานคร

นางพิศลลิขรคุณ
(ทับทิม ปริชญานนท์)
ชาตะ ๘ สิงหาคม ๒๔๒๗
มรณะ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๕
(รูปนี้ถ่ายเมื่ออายุประมาณ ๓๐ กว่าปีมาแล้ว)

ประวัติย่อของคุณแม่

นางพิศลสิขรคุณ (ทับทิม ปริชญานนท์) เกิดในสกุล สาณะเสน ที่บ้านทำเนียบ จังหวัดจันทบุรี เมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ บิดาชื่อพระยาประเสริฐสัจธารี (เยื้อง สาณะเสน) เป็นเจ้าเมืองระยอง มารดาชื่อเปี่ยม มีพี่น้องร่วมบิดามารดา คือ :

เนียน – แต่งงานกับหลวงพรหมเสนา (ชอบ เอมะรุจิ)
หลวงพิทักษ์พลเขต (พาสน์ สาณะเสน)
ทับทิม – แต่งงานกับพระพิศลสิขรคุณ (มิ่ง ปริชญานนท์)
เนย
ค๊อก
เจียง
หมู
บุศย์

พี่น้องร่วมบิดาได้แก่ :

จวง – แต่งงานกับ แพ บุณยัษฐิติ
ปัด – แต่งงานกับหลวงพรหมเสนา (ชอบ เอมะรุจิ)
พุ่ม – แต่งงานกับพระยาอมเรนทรมนตรี (เจิม บุรานนท์)

เปลื้อง

บุญธรรม

หาญ

หลวงประสิทธิ์พลรักษ์ (อ๊อด สาณะเสน)

เบีย

และ พระยาวิสูตรโกษา (ฟัก สาณะเสน)

เท่าที่ทราบ พี่น้องทุกคนได้ถึงแก่กรรมไปหมดนานแล้ว คุณแม่ถึงแก่กรรมเป็นคนสุดท้าย

คุณแม่แต่งงานกับคุณพ่อที่บ้านทำเนียบ จังหวัดจันทบุรี คุณพ่อพระพิศลสิขรคุณ (มิ่ง ปริชญานนท์) เป็นชาวจังหวัดอยุธยา บุตรพระแกลงแกล้วกล้า (มั่ง ปริชญานนท์) เจ้าเมืองแกลง มารดาชื่อผัน มีพี่น้องร่วมบิดามารดา คือ :

พระยาพิพิธพิสัยสุรการ (สุข ปริชญานนท์) เจ้าเมืองตราด

ขุนอักษรเลข (สวน ปริชญานนท์)

พระพิศลสิขรคุณ (มิ่ง ปริชญานนท์)

และมีพี่น้องร่วมบิดา คือ พระยามโหสถศรีพิพัฒน์ (เชิญ ปริชญานนท์) ทุกคนถึงแก่กรรมหมดแล้ว

คุณพ่อรับราชการในกระทรวงมหาดไทย ดังนั้น คุณแม่จึงต้องติดตามไปยังจังหวัดต่าง ๆ หลายแห่ง แล้วแต่คุณพ่อจะย้ายไปปฏิบัติราชการที่ใด ในระยะหลัง คุณพ่อย้ายมาเป็นนายอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี คุณพ่อและคุณแม่มีบุตรธิดาหลายคน ที่มีอายุเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีดังนี้ :

๑. นายชัยภูมิ ปริชญานนท์ (ถึงแก่กรรม) แต่งงานกับนางสาวชิดเชื้อ ผลนิวาส มีบุตรชายสองคน คือ ร.อ. ประวิทย์ กับนนท

๒. นางสาวพเยาว์ ปริชญานนท์ แต่งงานกับ น.พ. สมหมาย จันทวิมล มีบุตรธิดาห้าคน คือ สุมาลย์, ศิริมา, พิสมัย, สุเมธ และเยาวมาลย์ (ถึงแก่กรรม)

๓. น.พ. บัญญัติ ปริชญานนท์ แต่งงานกับนางสาวกานดา ศรีอรุณ มีธิดาสี่คน คือ จริยา, อัจฉรา, ธนิดา และกิติยา

๔. นายประมูล ปริชญานนท์ แต่งงานกับนางสาวยิ่งรัก แพ่งสภา มีบุตรธิดาสองคน คือ เอ้ กับ แต้ว

คุณพ่อคุณแม่อยู่ที่อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นเวลานานหลายปี หลังจากคุณพ่ออายุครบเกษียณราชการแล้วก็ได้ปลูกบ้านอยู่ที่อำเภอขลุงต่อมาอีก โดยใช้ชีวิตอย่างสงบในการทำสวนยาง สวนผลไม้ และการบำเพ็ญกุศลสาธารณะต่าง ๆ จนกระทั่งคุณพ่อถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๙

ระยะนั้น ลูกชายคนโตของคุณพ่อคุณแม่ คือ ชัยภูมิได้ถึงแก่กรรมแล้ว ลูกสาวคนที่สอง คือ พเยาว์ แต่งงานแล้วยังเหลือลูกชายอีกสองคนซึ่งยังมีอายุน้อยอยู่ คือ บัญญัติ และประมูล กำลังเรียนชั้นมัธยมตอนต้นทั้งสองคน ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๘๒–๒๔๘๓ คุณแม่ได้ย้ายมาอยู่กรุงเทพฯ โดยซื้อบ้านอยู่ที่ซอยนายเทียนเซี้ยง ถนนสาธรใต้ คุณแม่และลูก ๆ ได้มา

อยู่ร่วมกันที่บ้านนี้โดยตลอดมา จนกระทั่งระยะหลัง บัญญัติและประมูลมีครอบครัว และย้ายออกมาปลูกบ้านที่ทุ่งมหาเมฆ

คุณแม่เมื่ออายุยังน้อย มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ เป็นผู้มีจิตใจสงบเยือกเย็น เปี่ยมล้นด้วยความเมตตาต่อญาติพี่น้องและผู้อื่นตลอดเวลา ได้ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาจนเติบใหญ่และเรียนหนังสือจบได้ผลสำเร็จเป็นอย่างดีทุกคน จนกระทั่งมีครอบครัว และมีหลานเหลนมากมาย

คุณแม่เป็นผู้มีใจบุญ มีศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธศาสนา ได้เคยบำเพ็ญกุศลบริจาคทรัพย์สร้างถาวรวัตถุและสถานที่สาธารณะต่าง ๆ อยู่เป็นนิจ ได้เคยบูรณะและสร้างโบสถ์ ศาลา และโรงเรียนต่าง ๆ หลายแห่ง ตลอดทั้งได้เคยทอดกฐิน ทอดผ้าป่าหลายครั้งหลายหน แม้เมื่อย่างเข้าสู่วัยชรา ก็ยังไปฟังพระธรรมเทศนาตามวัดวาอารามต่าง ๆ อยู่เสมอ ใส่บาตรที่หน้าบ้านสาธรทุกวัน อยู่จนกระทั่งระยะหลัง เมื่อเดินไม่ได้ถนัด จึงต้องหยุดไป ถึงกระนั้น ก็ยังปรารภให้มีการทำบุญเลี้ยงพระที่บ้านเป็นครั้งคราวมาโดยตลอด

ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๒๓ เป็นต้นมา คุณแม่มีอาการอ่อนเพลียลงกว่าเดิมมาก เพราะความเสื่อมโทรมของสังขารที่ผ่านกาลเวลามานานปี บางครั้งต้องเข้ารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ได้อาศัยเพื่อนแพทย์หลายคนช่วยกันรักษาคุณแม่ อาทิเช่น ศาสตราจารย์ น.พ. สุเอ็ด คชเสนี, รองศาสตราจารย์ น.พ. ศุภชัย ไชยธีระพันธ์, รองศาสตราจารย์

น.พ. จอมจักร์ จันทรสกุล, รองศาสตราจารย์ น.พ. วัฒนะ ฐิตดิลก ฯลฯ ซึ่งลูกหลานของคุณแม่ขอแสดงความขอบคุณอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ หลาน คือ ศิริมา ได้นำคุณแม่มาโรงพยาบาลศิริราชในตอนบ่าย เนื่องจากสำลักน้ำดื่มและมีอาการเหนื่อย ภายหลังจากตรวจคอและดูดเสมหะเหนียว ๆ ออก คุณแม่ก็กลับมีอาการปกติเช่นเดิมอีก เนื่องจากเห็นว่าคุณแม่ยังมีอาการอ่อนเพลียอยู่ จึงคงให้พักต่อในโรงพยาบาลอีกสัก ๓–๔ วัน แต่แล้วในตอนเช้าวันศุกร์ที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เวลา ๙.๑๕ น. คุณแม่ก็ได้อำลาโลกนี้ไปด้วยความสงบ โดยไม่ได้แสดงอาการอันใดให้ปรากฏล่วงหน้าเลย คงเหลือไว้แต่ความอาลัยรักของลูก หลาน เหลน และญาติมิตร รวมอายุได้ประมาณ ๙๙ ปี

ลูกของคุณแม่

คุณแม่กับลูกชาย

(๑๕ กรกฎาคม ๒๔๙๕)

บวชลูกชายที่วัดราชบพิธ
๑๗ มีนาคม ๒๕๑๗

คุณย่าทำบุญ
ถ่ายที่บ้านสาธร กับลูก ๓ คน
๓ สิงหาคม ๒๕๒๓

คุณย่าทำบุญ
ถ่ายที่บ้านสาธร กับ ลูก หลาน เหลน
๓ สิงหาคม ๒๕๒๓

อาลัยรัก จาก ลูก หลาน เหลน

วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ เวลา ๙.๑๕ น. เป็นวันที่คุณแม่ของลูก ๆ คุณน้า คุณอา คุณยายของหลาน ๆ และคุณทวดของเหลน ๆ ได้จากโลกนี้ไปด้วยอาการอันสงบ คงเหลือไว้แต่ความอาลัยรักของลูกหลานเหลนและญาติมิตร ถึงแม้ว่าในระยะหลัง ๆ นี้ท่านมีร่างกายอ่อนเพลียมาก มักจะบ่นให้ลูกหลานฟังบ่อย ๆ ว่า "ฉันแก่มากเกินไปแล้ว เมื่อไรจะตายสักที" ทุกครั้งที่ลูกหลานเหลนไปหาท่าน ท่านก็คุยด้วยได้เป็นครั้งเป็นคราว ซักถามถึงความเป็นไปของลูกหลานต่าง ๆ ด้วยความเป็นห่วง รวมทั้งแนะนำสั่งสอนการดำเนินชีวิตโดยถูกต้อง ในระยะ ๒—๓ ปีหลังนี้ ทุกคนก็รู้สึกและเตรียมตัวเตรียมใจไว้แล้ว ว่าท่านคงจะจากเราในวันใดวันหนึ่งเร็ว ๆ นี้ แล้ววันนั้นก็มาถึง กระนั้นทุกคนก็ไม่อาจหักใจ เว้นความรักความอาลัยในท่านลงได้

ท่านเป็นผู้ที่สมควรกับการเคารพนับถือและยกย่องบูชาโดยตลอด ทั้งในยามที่ท่านมีชีวิตอยู่ และเมื่อท่านจากไปแล้ว ท่านเป็นแบบฉบับของผู้ที่ดำรงชีวิตอันดีงามพร้อมสรรพ มีความศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธศาสนา ได้เคยบริจาคทรัพย์สินทำนุบำรุงวัดวาอารามและสิ่งสาธารณะอยู่เป็นเนืองนิจ ท่านเคย

เกื้อกูลอุดหนุน กังวลห่วงใยในความเป็นอยู่ของลูกหลานเหลนและญาติมิตรทุกคน สรรพความดีงามที่ท่านบำเพ็ญและสะสมมาโดยตลอด จึงเป็นพลังบันดาลให้ท่านมีร่างกายแข็งแรง มีจิตใจสงบเยือกเย็น มีชีวิตอันร่มเย็นเป็นสุข อยู่ยืนยาวถึง ๙๙ ปีเศษ ได้เห็นลูกหลานเหลนของท่านเจริญเติบโต และดำเนินชีวิตด้วยความสำเร็จก้าวหน้าอย่างน่าชื่นใจทั่วทุกคน

แม้จะตระหนักดีว่า มนุษย์เราที่เกิดมานั้นย่อมต้องพบกับความแก่ เจ็บ และตายด้วยกันถ้วนทุกคน เรื่องความตายนั้นถ้าตั้งสติคิด จะเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่สุดในชีวิตของมนุษย์เรา ชีวิตคือความทุกข์ และการสิ้นสุดแห่งชีวิตคือการสิ้นทุกข์ ฉะนั้น เมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ย่อมหมายถึงได้สิ้นสุดความทุกข์ทรมานต่าง ๆ พ้นจากโลกแห่งความทุกข์ไปแล้ว ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งเบียดเบียนสังขารอยู่เป็นประจำทุกคน แต่ถึงกระนั้น ก็อดจะมีการเศร้าโศกเสียใจและเสียดายในการจากไปของท่านไม่ได้

เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูกตเวที สิ่งที่ลูกหลานเหลนพึงกระทำในยามที่ไม่มีท่านอยู่แล้วนี้ก็คือ ร่วมแรงร่วมใจกันบำเพ็ญกุศลอุทิศให้แก่ท่าน ขอก้มกราบดวงวิญญาณของท่านตั้งใจอธิษฐานว่าจะตั้งมั่นในคุณธรรมความดีและขอเทิดทูนบูชาพระคุณของท่านไว้ตลอดไป

ขอให้สรรพความดีงามที่ท่านบำเพ็ญและสะสมมาโดยตลอด รวมทั้งกุศลผลบุญที่ลูกหลานเหลนและญาติมิตรทั้งหลาย

ร่วมกันประกอบและอุทิศให้ จงดลบันดาลให้ท่านได้ประสบความสุขสงบอันแท้จริงในสัมปรายภพนั้นด้วย

ลูก หลาน เหลน
๑๐ มกราคม ๒๕๒๖

คุณแม่

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถระ)
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
ทรงเรียบเรียง

คำขอบพระทัย

ในงานฌาปนกิจนางพิศลสิขรคุณ (ทับทิม ปริชญานนท์) ทางเจ้าภาพได้ขอประทานอนุญาตพระนิพนธ์ของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มาจัดพิมพ์ ได้ทรงประทานอนุญาตให้นำมาจัดพิมพ์ได้ จึงขอขอบพระทัยในพระกรุณาเป็นอย่างสูง

เชิงชีวิต

ชีวิตเรา เค้าน้ำค้าง พร่างยอดหญ้า
สุริยา กล้าแสง ก็แห้งหาย
เช้าเห็นหน้า คราเที่ยง เสี่ยงไปตาย
หรือยามบ่าย พูดเล่น เย็นม้วยมรณ์.
เด็กผู้ใหญ่ เข็ญใจ ไพร่เศรษฐี
ล้วนแต่มี ความตาย คอยไล่ต้อน
ดังหินแท่ง หมุนทับ ขยับคลอน
ใครอยู่ใกล้ ทับก่อน มิผ่อนปรน.
จะต่อสู้ กู้ตาย ให้ทรัพย์สิน
พร่ำมนต์บิน หลบซ่อน จรเวหน
ออกสมุทร สุดล้ำ ดำดินดล
ก็มิพ้น มัจจุราช อำนาจกรรม.
ฉะนั้นควร ด่วนสร้าง ตั้งชีวิต
สิงสถิต ประโยชน์คุณ บุญกระหน่ำ
อย่าประมาท หมายหลง ทะนงซ้ำ
จะถูกคำ นินทา ฆ่าชื่อเอย.

พ.ศ. ๒๕๐๑

อาลัยแม่

แม่จำถนอมลูก ปิยะผูกสนิทใจ
นับแต่อุบัติใน คภะเฝ้าระวังกาย.
แม้ยังมิทันเห็น มุขะเป็นธิดาชาย
แม่มุ่งผดุงสาย ชิวะแม้นหทัยตน.
อดออมถนอมการ บริโภคก็ยอมทน
เผ็ดร้อนกระท้อนผล ทุษะลูกมิยินดี.
แม่ยอมลำบากอา– ตมะเพื่อเจริญศรี
แก่ลูกตลอดชี– วิตะแม่บำรุงมา.
เรือดไรผิไต่ตอม ก็ถนอมระวังผา–
สุกทุกประการภา– ระระแวดระวังควร.
สอนยิ้มยะยั่วเย้า มนะเฝ้าประคองนวล
นอนนั่งและเดินชวน ปีติวอนฉอ้อนชม.
แม่สุขสบายใจ ก็เพราะลูกสบายรมย์
ลูกเจ็บพิการบ่ม ทุรทุกข์ทวีตรอม.
ใครหนอณะโลกนี้ จะทวีมนัสถนอม
ลูกยิ่งกะแม่จอม คุณะแน่มิแลเห็น.
สุดพรรณนาคุณ วรบุญชเนติเป็น
ยิ่งใหญ่ผิใครเว้น สติลืมก็เลวเหลือ.

เป็นแม่สิแน่จิต　　บมิผิดพระคุณเชื่อ
ก่อเกิดกำเนิดเนื้อ　　ณ อุทรประจำจริง.
ควรลูกระลึกรัก　　คุณะภักดิสูงยิ่ง
เคารพมิทอดทิ้ง　　ปฏิการฉลองคุณ.
นี่คืออุดมมง–　　คละทรงสวัสดิ์บุญ
แก่ลูกจะปลูกสุน–　　ทระทุกทิวาวาร.

(จากคำนำนิราศ ๒ ปี ๒๔๙๓)

คุณแม่

พวกเราต่างก็มีแม่ด้วยกันทุกคน และต่างก็เคารพรักนับถือบูชาแม่ของตัวมาด้วยกันทั้งนั้น ไม่น่าจะต้องนำมาพูดเป็นทำนองนำมะพร้าวมาขายชาวสวนอีกเลย. ผู้เขียนขอชี้แจงเหตุที่ต้องนำมาพูดซ้ำซากเช่นนี้ ก็เพราะเห็นว่าลูกยังเคารพนับถือพ่อแม่ของตนบกพร่องกว่าที่สมควรอยู่มาก หรือบางรายเคารพบูชานับถือพ่อแม่ดีเพียงยังอยู่ในปกครองของท่านพอตั้งตัวเองได้, พอได้รับทรัพย์มรดกไปแล้ว กลับทอดทิ้งพ่อแม่อย่างเรื่องของลูกชายผู้มีภรรยาไปแล้ว มีคนเขาส่งข่าวว่าพ่อแม่เจ็บหนักให้รีบไปเยี่ยมพยาบาล กลับตอบว่า ท่านเคยเป็น รอไว้ก่อนก็ได้, ครั้นแว่วข่าวภรรยาปวดหัวตัวร้อน กลับรีบทิ้งธุระการงานไปพยาบาลโดยด่วน อย่างนี้ จึงเร้าใจให้ต้องเขียนเรื่องคุณแม่เป็นการซ้ำขึ้นอีก และทำไมไม่เขียนถึงคุณพ่อบ้างก็เพราะพ่อของผู้เขียนยังมีชีวิตอยู่ รสชาติของการพรากจากพ่อยังไม่ซาบซึ้งแน่ชัด จึงขอเขียนแต่เรื่องคุณแม่ ซึ่งท่านได้ตายจากไปแล้ว กำลังเสวยรสชาติของการพรากจากแม่มาช่ำใจ พอที่จะนำความรู้สึกขยายออกสู่กันฟังได้อย่างจุใจ แต่ถึงอย่างไรเรื่องคุณของพ่อก็อดแฝงรวมอยู่ในเรื่องคุณแม่ไม่ได้อยู่แล้ว.

อนึ่ง เห็นว่าจำเป็นมากในเรื่องลูกกับพ่อแม่ ถ้าไม่รู้สำนึกในหน้าที่ของตน ๆ หรือต่างไม่เคารพนับถือรักใคร่กันอย่างสนิทใจทั้ง ๒ ฝ่าย จะเป็นเหตุระทมตรมตรอมใจในครอบครัวอย่างกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ไม่มีความสงบสุขสบาย จะกวัดไกวไสส่งไปที่ไหนก็ยังไม่หมดเชื้อกรุณา เมื่อภายในครอบครัวไม่เป็นสถานรื่นรมย์สบายใจแล้ว จะหาความสบายใจและความไว้เนื้อเชื่อใจจากภายนอก ย่อมจะหาได้ยากอย่างยิ่ง.

ลูกได้เกิดก่อร่างกาย อาศัยเลือดเนื้อของแม่บำรุงมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ที่ไม่ถูกทำลายเสียแต่ยังเป็นก้อนเลือดนั้นก็ด้วยความเยื่อใยอาลัยรักของแม่เป็นประการสำคัญยิ่งมาแล้ว พระคุณนี้ นับว่าลูกเหลือที่จะทดแทนให้สมได้ อย่างนี้ลูกยังทะนงองอาจหมิ่นแคลนแม่ของตัวอีกหรือ มีเรื่องจริงที่ปัจจุบันก็ปรากฏชีวิตอยู่ว่า เขาเป็นลูกหญิงที่ขาดความเคารพต่อแม่ของตัว โต้เถียงไม่ตกฟาก หัวดื้อถือรั้นจนแม่ต้องระทมตรมตรอมใจอยู่ตลอดมา แต่แล้วกรรมก็สนองกรรมทันตาเห็น เมื่อลูกหญิงคนนั้นมีลูกหญิงของตนออกมา ก็มีนิสัยใจคอเช่นเดียวกับตน ตนต้องรับความระทมใจเพราะลูกหญิงเช่นเดียวกับแม่ของตน แต่ก็ยังไม่หมดกรรม ลูกหญิงนั้นมีหลานหญิงออกมาอีกก็ถอดนิสัยยาย–แม่มาได้อีก นับได้ ๓ ชั้น จึงมีผู้รู้จักคอยดูในชั้นที่ ๔ ต่อไปว่า จะสนองกรรมกันกี่ชั้นแน่ นิสัยที่สืบเนื่องติดต่อกันมาเช่นนี้ นอกจากจะเห็นว่ากรรมสนองกรรมแล้วก็เหมือนพันธุ์ผลไม้ เช่นมะปราง ต้นเดิมให้ผลชนิดกาวาง

นำพันธุ์ไปเพาะอีกกี่ต่อ ก็คงมีรสเป็นกาวางอยู่นั่นเอง เรา เป็นลูกชนิดกาวางหรือหวานชิดเล่าหนอ ?

มีคำเก่าพูดไว้ให้คิดอิงคติเตือนใจว่า พ่อแม่ ๒ คน สามารถเลี้ยงลูกตั้ง ๑๐ คนให้สุขสบายได้ แต่ลูก ๑๐ คน ไม่สามารถเลี้ยงพ่อแม่ ๒ คน หรือเพียงคนเดียว ให้มีสุขสบายได้ เป็นความจริงเพียงไร เชิญลูกทั้งหลายใคร่ครวญตนเองดูเถิด.

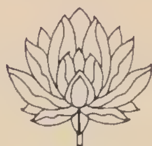
ลูกที่ไม่เคารพนับถือบูชาพ่อแม่ ท่านว่าเป็นลูกอกตัญญู ไม่มีความเจริญในชีวิต นี่เป็นความจริง เพราะย่อมแสดงชัดว่า พ่อแม่บังเกิดเกล้าของเขา ๆ ยังไม่เคารพนับถืออุปการะ คนอื่น ไหนเลยเขาจะเคารพรักอุปการะไว้เนื้อเชื่อใจได้ เมื่อคนนอก รู้จักอัธยาศัยเนรคุณเช่นนี้ ก็ต้องตีห่าง ไม่กล้าคบค้าสมาคม เขาก็หมดความเจริญ ไม่มีมงคลคุ้มตัว ตกระกำลำบากไปเอง เท่านั้น มีตัวอย่างอยู่มากมายแล้ว ลูกคนไหนจะชอบให้เขา ตราหน้าว่าเป็นลูกเนรคุณบ้าง.

แม่ของเรามีคนเดียวในชีวิตหนึ่ง ถึงจะยากดีมีจนอย่างไร ก็เป็นแม่เป็นลูกกันแล้ว ถ้าคิดเนรคุณแม่ ก็มีแต่เสียหายส่วนเดียว เขาตราหน้าว่าเป็นคนเลวทรามตลอดชาติ ลูกทุกคนคงไม่มีใคร ปรารถนาเช่นนี้ แต่โลกก็ยังไม่หมดลูกเนรคุณมิใช่หรือ ? เมื่อคิดได้ว่าเรามีแม่บังเกิดเกล้าคนเดียว และแม่ก็แสนรัก แสนเอ็นดูเรา ซึ่งเป็นความรักความเอ็นดูเท่าเทียมเหมือนกันหมด ไม่ว่าแม่จะอยู่ในฐานะเศรษฐี เข็ญใจหรือกระยาจก แม่ทุกคน ล้วนรักลูกเป็นแก้วตาด้วยกันทั้งนั้น ตามธรรมดาแล้วแม่ไม่เคย

ใจร้ายถึงกับคิดทำลายลูก ฆ่าลูกได้เลย เว้นแต่ชนิดผิดธรรมดาเท่านั้น เมื่อลูกเคารพสักการบูชาแม่อย่างเป็นพระประจำชีวิต อุปถัมภ์บำรุงแม่ด้วยความรักอย่างสนิทใจได้ อย่างนี้แม่ก็สบายใจ ลูกก็ปลื้มใจ คนอื่นพบเห็นก็พลอยดีใจสรรเสริญเจริญพร ลูกคนไหนบูชาแม่อย่างเป็นพระประจำชีวิต ท่านว่าลูกคนนั้นมีมงคลอย่างสูงสุดคุ้มตัว

ต่อไปนี้ขอจงพิจารณาเนื้อความซึ่งเขียนพรรณนาพระคุณแม่ ในหัวข้อ *"บูชาแม่"* ว่าจะตรงกับความปรารถนาของท่านบ้างหรือไม่.

บูชาแม่

แม่ของเรา เฝ้าเลี้ยง เพียงเลือดอก
ถนอมกก กอดรับ ประทับขวัญ
แต่ยังเป็น เลือดก้อน นอนในครรภ์
แม่เฝ้าหวั่น ใจประคอง ป้องกันมา.

กว่าจะนั่ง ยืนเดิน เหลือเกินทุกข์
แม่ปล้ำปลุก กล่อมเกลี้ยง เลี้ยงรักษา
จนเติบใหญ่ แม่ไม่ ระอิดระอา
ปานแก้วตา ของแม่ แผ่การุญ.

แม่รักลูก ผูกใจ ไม่รู้สิ้น
เฝ้าถวิล หวังสุข ปลุกใจอุ่น
จะเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า แสนทารุณ
แม่ไม่ขุ่น อิดหนา ระอาใจ.

ยามเห็นหน้า ลูกน้อย แม่พลอยปลื้ม
เหน็ดเหนื่อยลืม เร่งตั้ง กำลังใหญ่
แม่อดอยาก ยากเข็ญ มิเป็นไร
ขอเพียงให้ ลูกสำราญ เบิกบานจริง.

แม่ไม่เคย คิดร้าย หมายขวัญลูก
มีแต่ผูก พันรัก เติบหนักยิ่ง
ลูกเจ็บไข้ แม่ไข้ ไม่ทอดทิ้ง
กังวลวิ่ง รักษา กว่าจะคลาย.

หากแบ่งไข้ ได้ป่วย แม่ช่วยได้
แต่เต็มใจ รับผูก เพื่อลูกหาย
ลูกร่าเริง แม่บันเทิง สุขสบาย
แม่ยอมตาย แทนลูก ปลูกใจปอง.

โอ้พระคุณ แม่อุ่น หัวอกลูก
เฝ้าฝังปลูก ลูกให้ สบายผ่อง
คุณแม่ยิ่ง ดินฟ้า อากาศกอง
ยิ่งเงินทอง เพชรนิล จินดาใด.

พระคุณล้น พ้นลูก รำพันถ้วน
เหล่าลูกควร บูชา อย่าไถล
อันมิตรแท้ คือแม่ แน่กว่าใคร
รักลูกเท่า ดวงใจ ของแม่เอง.

ใครยังมี แม่อยู่ ดูดูดดื่ม
ปลุกใจปลื้ม เปรมรัก ภักดีเปล่ง
ทะนุถนอม กล่อมมั่น ขวัญละเวง
แม่ลูกเร่ง ฟูมฟัก รักประคอง.

แสนชื่นชุ่ม รุมใจ ใฝ่เคารพ
เลิศสุขครบ มิตรในเรือน เตือนสนอง
ควรบูชา อย่าให้ท่าน รำคาญปอง
ถนอมใจ ให้ท่านผ่อง แผ้วสำราญ.

จงเลี้ยงดู อุปถัมภ์ บำรุงรื่น
ทุกค่ำคืน เคารพ นบนอบท่าน
ด้วยใจยิ่ง กตัญญู บูชาการ
กตเว–ทีสมาน มิ่งมงคล.

ยามแม่พราก ตายจาก ไปก่อนเก่า
ลูกควรเฝ้า เทิดทูน พระคุณบ่น
กอบกุศล ผลอุทิศ ติดแม่ตน
และฝึกฝน กุศลกรรม ให้จำเริญ.

สุจริต ติดไตร ทวารมั่น
สามัคคี พี่น้องกัน อย่าห่างเหิน
เชิดดำรง วงศ์ตระกูล สมบูรณ์เกิน
แม่จะเพลิน บุญลูก ถูกสมใจ.

ยิ่งลูกสุข สำราญ แม่บานชื่น
ลูกตกตื่น ทุกข์ถม แม่ตรมไหม้
ยิ่งลูกมี หลานเหลน เป็นเชื้อไว้
แม่ยิ่งใฝ่ ใจเอ็นดู เฝ้าชูชม.

โอ้น้ำใจ ใครจะแน่ เหมือนแม่หนอ
รักลูกก่อ กายลูก ผูกใจบ่ม
แสนเมตตา กรุณา แม่ปรารมภ์
เป็นพระพรหม ของลูกแท้ แม่คนเดียว.

ลูกจะขอ ยอบุญ คุณของแม่
ช่วยปกแผ่ คุ้มเกล้า กันเปล่าเปลี่ยว
เกิดภพไหน ชาติใด ใจลูกเหนี่ยว
เป็นลูกแม่ คนนี้เทียว เท่านั้นเอย.

คำกลอนที่ท่านได้อ่านมาแล้วนี้ คงช่วยเตือนใจให้สำนึกถึงแม่ได้บ้างกระมัง ถ้าเคยบกพร่องผิดพลาดมาแล้ว จะได้กลับตัวเป็นลูกที่ดีเสียใหม่ เมื่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ แม่จะได้ชื่นอกชื่นใจทันตาเห็น หากท่านสิ้นชีวิตไปก่อนแล้ว ก็ต้องถือว่าท่านสิ้นแต่เพียงชีวิต ส่วนพระคุณและความรักลูกของท่านยังไม่สิ้นสูญ ยังคงสิงสถิตอยู่ประจำกับลูกตลอดไป ถ้าลูกยังมีน้ำใจเต็มด้วยกตัญญูกตเวทีในท่านอย่างจริงใจแล้ว ก็ควรสนองพระคุณท่านด้วยการบำเพ็ญตนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ตั้งตนให้เป็นหลักฐาน หากแม่หยั่งทราบด้วยญาณวิถีของท่านว่า ลูกท่านเป็นคนดี ตั้งตนได้ กลมเกลียวรักใคร่กันดีกับพี่น้อง ดำรงวงศ์สกุลเป็นหลักฐานแล้ว ท่านคงจะปีติปราโมทย์และอำนวยพรให้เจริญสุขยิ่ง ๆ ขึ้นเป็นแน่ เหตุนี้พระคุณของแม่จึงคงมีประจำอยู่กับลูกเสมอ ไม่ตายตามชีวิต

ร่างกายของท่านไปด้วยเลย ลูกที่คิดถึงพระคุณแม่ได้เช่นนี้ ก็เหมือนมีแม่คอยอบรมสั่งสอนให้จำเริญสุขตลอดหลานเหลน เป็นลูกที่สืบต่อคุณงามความดี เคารพบูชาแม่ให้เป็นตัวอย่าง แก่ลูกหลานของเขาจดจำนำไปประพฤติตาม เช่นเดียวกับพันธุ์มะปรางหวานชิด แยกพันธ์ออกไปอีกเท่าไร ก็คงหวานชิดอยู่นั่นเอง ท่านเป็นลูกชนิดมะปรางหวานชิดหรือชนิดกาวางเล่า ?

แม่มีบุญคุณล้นเหลือแก่ลูกอย่างพรรณนาให้ครบถ้วนด้วยอักษรไม่ได้ หรือจะใช้ขุนเขาต่างปากกา น้ำในมหาสมุทรต่างน้ำหมึก ท้องฟ้าแทนกระดาษ บันทึกพรรณนาพระคุณแม่จนหมดสิ้นขุนเขาและน้ำในมหาสมุทรได้อักษรเต็มท้องฟ้า ท่านก็ว่ายังหาครบถ้วนหมดพระคุณของแม่ไม่ เช่นนี้ ลูกบางคนกลับเห็นแม่เป็นทาสในเรือนเบี้ยของตน ขาดความเคารพนับถือยำเกรง หัวดื้อถือรั้น เห็นแม่โง่เง่าเต่าตุ่นกว่าตน เลยดูถูกดูหมิ่นด้วยประการต่าง ๆ แม้ไม่ถึงกับจะเนรคุณแม่ แต่ก็ทรมานใจแม่ให้เดือดร้อนกังวลใจ ต้องเสียน้ำตาเพราะลูกนอกคอกอยู่เสมอ ไม่มีความเบิกบานสำราญใจด้วยลูกของตนเลย แม่ต้องเดือดเนื้อร้อนใจเพราะความประพฤติเลวของลูกเช่นนี้ นับเป็นบาปหนักแก่ลูกอย่างยิ่ง ขอได้ลองอ่านอารมณ์ของแม่ที่เป็นห่วงลูกอย่างชอกช้ำระกำใจ ในหัวข้อว่า “*ลูกของแม่*” บางทีจะช่วยให้เห็นน้ำใจรักของแม่ยิ่งขึ้น ดังนี้

ลูกของแม่

ลูกหนอลูก ปลูกแต่เรื่อง เครื่องเดือดร้อน
แม่เคยวอน สอนสั่ง ดังนี้หรือ
นิสัยเห่อ เกร่อหยิ่ง สิ่งเลวลือ
รู้แต่จ่าย ไม่พอมือ สักครั้งเดียว.

มีเท่าไร ใช้จนหมด ปลดเสื้อผ้า
เปลี่ยนเงินมา จ่ายใหม่ ไม่หวาดเสียว
หมดท่าก็ ล่อหลอก ออกเป็นเกลียว
ว่าจำเป็น เช่นนั้นเทียว ต้องกราบเท้า.

พอได้ไป ไม่กี่วัน หมั่นจ่ายสิ้น
เที่ยวกับกิน ถิ่นสนุก ไม่ทุกข์เศร้า
เหิมเทียมหงส์ หลงลืมตน จนลืมเค้า
เกลี้ยงกระเป๋า เจ่าจืด ฝืดพวกพ้อง.

หลบเข้าบ้าน ผ่านสิ่งของ เกิดปองลัก
ได้แล้วผลัก ผละหลบ เตลิดล่อง
ลูกเอ๋ยลูก ใจแม่ช้ำ น้ำตานอง
แม่หรือปอง ถนอมลูก ผูกดวงใจ

ยามเจ้าเล็ก แม่ทนเลี้ยง เพียงอาบเหงื่อ
โตพอเพื่อ เรียนวิชา ก็หาให้
จนเป็นนัก ศึกษา วิทยาลัย
แม่ยอมส่ง จนได้ สำเร็จดี

เจ้าไม่นึก กลับใจ นิสัยชั่ว
คิดตั้งเนื้อ ตั้งตัว เสียบ้างนี่
ยิ่งมียศ เจ้ายิ่งหยิ่ง ยิ่งอวดดี
พอเพียงนี้ นะลูกแม่ ที่แม่เลี้ยง.

ขืนส่งเจ้า อีกเท่าไร ก็ไม่พอ
ส่วนเงินหนอ หาได้ใหม่ แม่ไม่เถียง
นิสัยเลว ของเจ้าร้าย ไม่กลับเอียง
แม่สุดเลี้ยง สุดช้ำ จำตัดเป็น.

พี่และน้อง ของเจ้า เขาต้องพึ่ง
แม่นี้จึง แสวงไว้ ใช้ยามเข็ญ
เฉลี่ยเลี้ยง น้องพี่ นึกฎเกณฑ์
ลูกไม่เห็น อกแม่ ที่แก่กาย.

แม่อยากชม ชื่นบุญ คุณของลูก
ประพฤติถูก ฐานะ สมัครหมาย
รักตระกูล เกียรติศักดิ์ รักสบาย
ตั้งตนได้ ดีเด่น เป็นขวัญตา.

แม่จะชุ่ม ชื่นใจ หายเหน็ดเหนื่อย
ที่ล้าเมื่อย นานวัน กลับหรรษา
ไม่ถึงต้อง ฉลองเลี้ยง เสี่ยงข้าวปลา
ก็นับว่า เลี้ยงน้ำใจ แม่ได้แล้ว.

โธ่ลูกเอ๋ย แม่เคย เชยชมลูก
คิดฝังปลูก ลูกแม่ อย่างแน่แน่ว
ลูกไม่ตั้ง หวังดี มีแต่แคล้ว
โอ้ลูกแก้ว ก่อกรรม ทำลูกเอง.

แม่มีกรรม นำลูก มาเกิดกาย
ซ้ำเป็นชาย หวังให้บวช ผนวชเคร่ง
เจ้าทิ้งแม่ ไปด้วยใจ ใฝ่นักเลง
ไม่วายเกรง ลูกแม่ แพ้ภัยตัว.

ลูกเอ๋ย เคยศึกษา วิชาการ
เหลือประมาณ แล้วไย นิสัยชั่ว
ไม่เบาบาง ห่างไกล หายเมามัว
เหมือนว่าตัว แม่ส่งลูก เรี่ยนถูกกรรม.

แม่ทำบุญ กรวดน้ำ พร่ำตั้งจิต
ขออุทิศ ให้ลูกชาย หายดื่มด่ำ
ในความชั่ว กลับตัว ไม่ชั่วช้า
แม่จะฉ่ำ ใจรับ ลุกกลับมา.

ถ้ากรรมหนัก จักไม่กลับ ในชาตินี้
ไปชาติหน้า เป็นคนดี หนาลูกหนา
มาเป็นลูก แม่อีกเถิด อย่าเริดรา
จะกล่อมเกลี้ยง เพียงแก้วตา ของแม่เอย.

ใครเป็นลูกที่เคยทำให้แม่ต้องชอกช้ำระกำใจเช่นนี้บ้าง จงพยายามกลับตัวกลับใจเสียเถิด ยังไม่สายเกินไปที่จะกลับตัว น้ำใจแม่นั้นตัดลูกไม่ขาดดอก ถึงจะดุด่าเฆี่ยนตี ขู่เข็ญเพียงไร ก็ด้วยความรักความหวังดีเป็นใหญ่ น้ำใสใจจริงของท่านแล้ว ทำไปแต่ปากเท่านั้น ส่วนน้ำใจยังดูดดื่มด้วยความรักลูกอยู่ตามเคย เฆี่ยนไม่ตาย ขายไม่ขาดกับลูกของท่านเป็นแท้ เคยได้ทราบมา บางคราวลูกไปเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานในยามค่ำคืน แม่เฝ้าบ้านใจแม่จะไม่เป็นสุขเลย ตลอดเวลาที่ลูกยังไม่กลับมาให้ท่านเห็นหน้า ดึกดื่นปานไรท่านก็จะถ่างตาคอยจนถึงที่สุด น้ำใจรักลูกห่วงลูกเช่นนี้ หาไม่ได้ที่คนอื่นนอกจาก "**แม่**" คนเดียวเท่านั้น

อีกอย่างหนึ่ง ถ้าแม่มีลูกหลายคน แม่มักชอบไปอยู่กับลูกคนที่ยากจนขัดสนกว่าเพื่อน ด้วยอ้างว่าสงสาร ลูกคนที่เขามั่งมีศรีสุข ควรที่แม่จะไปอยู่ด้วยจะได้รับบำรุงมีความสุขสบาย แม่กลับไม่ชอบ ทั้งที่อยู่กับลูกยากจนยิ่งลำบากเพิ่มขึ้น แม่ยังยินดีร่วมทุกข์กับลูกคนจน น้ำใจของแม่เช่นนี้ ช่างเป็นแบบเดียว

กันทั่วไป แม่จนทรัพย์สินเงินทอง แต่แม่ไม่จนความรักในลูกเลย ลูกคนไหนบ้างหนอ ที่ยากจนในความรักแม่

ได้อ่านหนังสือพิมพ์ประชามิตร ฉบับประจำวันพุธที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๘๑ ในหัวข้อว่า *ลูกชายลูกสาวพูด* รู้สึกซาบซึ้งจับใจมาก จึงคัดไว้สำหรับได้อ่านสอนใจกันเป็นลำดับมาจนบัดนี้ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไม่รู้จักตาย ซึ่งเขาแสดงความรู้สึกนึกคิดของลูกชายลูกสาวทุกคน ที่จะต้องมีความเกี่ยวกับพ่อแม่ของตนตามลำดับเขตอายุเช่นนั้น เมื่อตนยังเด็กก็มักเห็นว่าพ่อแม่ดีวิเศษ ครั้นค่อยโตขึ้นก็มักผยองดูหมิ่นพ่อแม่ว่าโง่เขลากว่าตนบ้าง เป็นคนล้าสมัยบ้าง เมื่อตนเองเติบใหญ่อยู่ในฐานะพ่อแม่เข้าบ้าง เกิดรักเกิดสงสารหวังดีต่อลูกของตนเองมากขึ้นเพียงใด ก็เป็นเหตุให้สำนึกถึงตัวที่เคยหมิ่นพ่อแม่มาแล้วนั้น ว่าเป็นความโง่เขลาเลวทรามของตนเพียงนั้น แต่กว่าจะสำนึกตนได้ว่าพ่อแม่ดีวิเศษกว่าตน ควรเคารพบูชาท่านเพียงไร ท่านก็สูญสิ้นชีวิตไปหมดแล้ว จึงได้แต่บูชาพระคุณท่านด้วยความเสียดายอาลัยรักอย่างกลับฟื้นมาอีกไม่ได้ โปรดพิจารณาเรื่อง “**ลูกชายลูกสาวพูด**” เถิด ดังต่อไปนี้

ลูกชายลูกสาวพูด

เมื่ออายุ ๑๑ ว่า พ่อแม่ของเรานี่วิเศษจริง อะไร ๆ ช่างรู้ไปเสียหมดทุกอย่าง

เมื่ออายุ ๑๖ ว่า ว่าที่จริงพ่อแม่ของเราไม่ค่อยจะวิเศษเหมือนเรานึกเสียแล้ว ก็ยังงั้นแหละ จะว่ารู้ไปเสียหมดทุกอย่างก็ไม่ถูก

เมื่ออายุ ๑๙ ว่า พ่อแม่ของเรานึกว่าเป็นฝ่ายถูกเสมอ แต่ความจริงจะรู้อะไรนักหนา เรารู้กว้างขวางมากกว่าเป็นกอง

เมื่ออายุ ๒๒ ว่า พ่อแม่ของเราดูช่างไม่เข้าใจในคนหนุ่มคนสาวเสียเลย ดูเป็นสมัยเก่าครือะไรมิรู้

เมื่ออายุ ๓๐ ว่า จะว่าไปที่สัตย์ที่จริง พ่อแม่เราออกจะรู้ ๆ อะไรอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน

เมื่ออายุ ๕๐ ว่า พ่อแม่ของเรานี่วิเศษจริง ๆ อะไร ๆ ช่างรู้ไปเสียหมดทุกอย่าง มองการณ์ข้างหน้าก็เห็นได้ชัดเจน จะทำจะพูดอะไรก็ถูกเหมาะกับเวลา โธ่ พ่อ โธ่ แม่

ที่เขียนคุณแม่มานี้ มีประสงค์เพื่อชักจูงเพื่อนที่อยู่ในฐานะลูกทั้งหลาย เมื่อได้ฟังความคิดเห็นบางประการนี้แล้ว จะได้เร่งปรับปรุงชีวิตให้เข้าแนวของลูกกตัญญูกตเวที มีความจำเริญสุขภายในครอบครัวด้วยความสงบ เพราะเมื่อยังตั้ง

อยู่ในฐานะลูก ประพฤติตัวดีสมเป็นลูกแก้วลูกขวัญ ก็เป็นมิ่งชัยมงคลส่วนหนึ่ง, หากเลื่อนฐานะเป็นพ่อแม่มีลูกของตัวเองบ้าง จะได้ชัยมงคลเป็นตัวอย่างอบรมอัธยาศัยลูกของตนให้เป็นลูกแก้วลูกขวัญสมปรารถนา, ถ้าตัวเองเป็นลูกนอกคอกเอียงเอนไปข้างลูกอกตัญญู ลูกเนรคุณแล้ว ก็ต้องรับสนองกรรมบาปด้วยลูกของตัวนั่นเอง ย่อมอกตัญญู ย่อมเนรคุณ ให้ตัวได้ระทมตรมตรอมใจบ้างเป็นแท้. เมื่อลูกมีอัธยาศัยใจคอดี เป็นลูกกตัญญูกตเวที เป็นลูกแก้วลูกขวัญของพ่อแม่แล้ว ย่อมเป็นอุดมมงคลให้ญาติมิตรสหาย และผู้อื่นรักใคร่เอ็นดูอุปถัมภ์บำรุงเป็นเหมือนมีคาถาเมตตามหานิยมให้ผู้อื่นรักนับถือ, ถ้าทุกครอบครัวมีลูกแก้วลูกขวัญทั่วกัน ตลอดบ้านเมืองประเทศชาติคงเป็นบ้านแก้วบ้านขวัญ ชาติแก้วชาติขวัญ อันเป็นยอดปรารถนาของทุกคนแล.

การปฏิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่

น้องที่รักของพี่

น้องเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดพ่อแม่ ส่วนพี่ต้องไปอยู่เสียห่างไกล นานเยี่ยมทีปีเยี่ยมหน จึงทำให้พี่รู้สึกเป็นห่วงพ่อแม่แลน้อง ทั้ง ๒ คนเหลือเกิน เพราะพ่อแม่นับวันแก่เฒ่าลงทุกที ส่วนน้องเล่า ความรู้ความเห็นก็อาศัยเรียนจากพ่อแม่อยู่กับบ้าน ไม่มีเวลา หาความรู้ความฉลาดในที่อื่นได้ พี่จึงเกรงว่ายากที่น้องจะตั้งตัว รักษาตัวให้ดีมีความสุขความเจริญ แลปฏิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่ให้ได้ ความสุขตามควรต่อไป นี่เป็นความห่วงที่สะกิดใจพี่อยู่เสมอ ทุกวันคืน ตัวพี่เองยอมรับว่า การปฏิบัติรับใช้สอยพ่อแม่ ไม่ต้อง ให้พ่อแม่เหนื่อยยากกรากกรำ อย่างนี้ พี่หมดทางทำ, ไม่ได้ทำ ขอยกให้เป็นหน้าที่ของน้อง แต่พี่ก็พยายามเลี้ยงทางอ้อม อย่าง เคยส่งเสียเงินทองมาให้ใช้สอยเสมอนั้นอย่าง ๑ แลตั้งตัวของพี่ ให้ดีอยู่ ไม่ต้องให้พ่อแม่เดือดเนื้อร้อนใจเพราะความประพฤติ เลวทรามของพี่อีกอย่าง ๑ ส่วนนี้พี่อิ่มใจมากกว่า ได้เลี้ยงน้ำใจ พ่อแม่พี่น้องให้เป็นสุขพอใช้ได้ทีเดียว

ฉะนั้น พี่จึงตั้งใจว่า จะพยายามตักเตือนแนะนำน้องบ้าง ตามสมควร ด้วยการเขียนหนังสือให้อ่านเป็นตอน ๆ ไป เพื่อ น้องจะได้รู้สึกมีแก่ใจช่วยทำนุบำรุงเลี้ยงดูพ่อแม่แทนแรงพี่

ให้เข็งแรงดียิ่งขึ้นไปบ้าง และเมื่อน้องได้ยินได้ฟังจดจำไว้ประพฤติสำหรับตัว จะได้ตั้งตัวเป็นคนดี เป็นศรีสง่าของตระกูลต่อไปอีกด้วย ขอน้องจงอย่าดึงดื้อถือมานะ ไม่นำพาต่อคำตักเตือนของพี่เลย เพราะความห่วงใย ความนับถือว่าเป็นพี่น้องคลานตามกันมา ชั่วดีอย่างไรก็ตัดกันขาดได้ยากที่สุด พี่ปรารถนาแต่ให้น้องเป็นคนดี เป็นคนมีศีลมีธรรม ตั้งตัวเป็นหลักฐานได้ ไม่ปรารถนาให้น้องเป็นคนเลว เป็นขี้ปากของชาวบ้านนินทาว่าร้ายหัวบ้านท้ายบ้าน ซึ่งมันก็กระเทือนมาถึงพี่ด้วยเช่นนี้ดอกจึงต้องแนะนำตักเตือนเป็นการให้ระวังไว้ก่อน ดีกว่าแก้เมื่อเกิดเรื่องเสียหายลงไปแล้ว สำหรับคราวนี้พี่จะพูดถึงเรื่อง พ่อ แม่ก่อน

ธรรมดาสัตว์ไม่ว่า นก หนู กา ไก่ หรือคน ต้องอาศัยพ่อแม่เกิดตัวมาทั้งนั้น ไม่มีใครเกิดมาได้จากกระบอกไม้หรือในดอกบัวอย่างนิยายลม ๆ เช่นนั้นเลย จึงควรที่ลูกทุก ๆ คนจะรู้สึกต่อบุญคุณของพ่อแม่อย่างที่สุด ไม่มีอะไรเปรียบได้อย่างที่ท่านเปรียบว่า คุณของพ่อแม่มากมายยิ่งนัก ต่อให้ใช้น้ำในมหาสมุทรแทนน้ำหมึก ใช้แผ่นดินภูเขาแทนปากกาเขียนพรรณนาพระคุณของพ่อแม่จนหมดน้ำหมึกและปากกาเช่นนั้นก็ยังพรรณนาไม่สิ้นสุดจบลงได้ นี่ท่านก็เปรียบให้เห็นว่าคุณพ่อแม่ที่มีอยู่แก่ลูกนี้มากมายลึกซึ้งเหลือที่จะคะเนนับ ลองตรองเทียบดูเถิดนับตั้งแต่เราอยู่ในท้อง ไม่ทันคลอดออกมาเห็นเดือนเห็นตะวัน พ่อแม่ต่างเป็นกังวลวุ่นถนอมระวังรักษาอย่าง

กวดขันมาแล้ว แม่ก็ไม่กล้ารับประทานของเผ็ดร้อน กลัวลูกในท้องจะไม่สบาย จะทำการงานหนักหนาอะไรก็ไม่ถนัด ต้องปล่อยให้เป็นหน้าที่ของพ่อรับธุระทำให้ทั้งสิ้น เพราะท่านมีความรักลูก ปรารถนาจะให้ลูกได้เกิดมาด้วยความสบาย ถึงท่านจะลำบากอดอยากอะไรบ้างก็สู้ทนด้วยเห็นแก่ลูก เมื่อคลอดออกมาแล้ว ยังต้องฟูมฟักเลี้ยงดูไกวเปลเห่กล่อม ยุงมิให้ไต่ ไรมิให้ตอม ตลอดกลางวันกลางคืนไม่เหินห่าง ส่วนธุระการงานอื่น ๆ ในกำลังที่แม่ยังมีลูกอ่อน ก็ต้องตกพนักงานพ่อ รับจัดทำทั้งนั้น ไม่นึกถึงเหนื่อยยาก เพราะหวังให้แม่ได้มีเวลาเลี้ยงดูลูกเป็นสุขสบายเป็นข้อสำคัญ ลูกย่อมได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากพ่อแม่มาตั้งแต่เล็กแต่น้อยแล้ว เมื่อลูกเติบโต พ่อแม่ก็หาได้เมินเฉยทอดทิ้งไม่ กลับจะเป็นห่วงหนักเข้า ด้วยมีลูกเพิ่มขึ้นรายจ่ายที่ต้องหามาเลี้ยงดูกันก็จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นด้วย ต้องออกแรงเพิ่มกำลังทำมาหากินให้มากขึ้นอีก ก็เพราะเผื่อถึงลูก พ่อแม่จะทำอะไรคิดอะไร ดูเหมือนสำหรับตัวพ่อแม่เองเกือบไม่พะวงถึง จะลำบากกรากกรำอดอยากปานไรก็ช่าง ขอแต่ให้ลูกเป็นสุขสบายเท่านั้น พ่อแม่ก็หายเหนื่อย เจ้าพระคุณน้ำใจของพ่อแม่เห็นแก่ลูกถึงเพียงนี้ ลูกคนไหนจะใจร้าย ลืมพระคุณของท่านได้คล่องใจเทียวหรือ พอลูกเติบโตควรเล่าเรียนศึกษา พ่อแม่ก็ตั้งเป็นห่วงที่ต้องแนะนำสั่งสอน การกินอยู่หลับนอน การพูดจาปราศรัย พ่อแม่ต้องคอยแนะนำชี้แจงตลอดมาทุกอย่าง น้ำใจของพ่อแม่ทุกคนล้วนแต่ต้องการปรารถนาเหมือนกันหมด

ที่ต้องการให้ลูกของตนเป็นคนดีตลอดจนเติบโตต่อไปภายหน้า ท่านจึงได้สั่งสอนจี้ไชให้ทำแต่ความดีเสมอไป ตามสติปัญญาของท่าน และคอยห้ามปรามเฆี่ยนตีไม่ให้ทำความชั่วเสียหาย พร่ำบ่นพร่ำว่าตลอดมื้อตลอดวัน นี่ก็เพราะท่านอยากให้ลูกเป็นคนดีเท่านั้น ทรัพย์สมบัติที่พ่อแม่ทำมาหาได้จะให้ใคร ก็เพื่อสะสมไว้ให้ลูกนั่นเอง ฉะนั้น เมื่อลูกเติบโตเป็นหนุ่มสาว สมควรตบแต่งให้เป็นหลักฐานมีเหย้ามีเรือน ท่านก็ต้องเป็นธุระเลือกคัดตรวจตราผู้ที่จะมาเป็นเขยเป็นสะใภ้ สู่ขอมาตบแต่งให้เป็นคู่ผัวเมียกัน ก็เพื่อให้ลูกตั้งตนเป็นหลักฐานเลี้ยงตัวเองได้

ตามที่พี่เล่ามานี้ พูดอย่างน้ำใจของพ่อแม่ธรรมดาทั่ว ๆ ไป ยกเว้นคนน้ำใจยักษ์ที่ไม่นำพาต่อลูกของตัว จะตายจะเป็นอย่างไรไม่สู้นำพา เพราะคนใจยักษ์เช่นนั้น เราไม่ใคร่จะได้พบบ่อยนัก แต่ไม่ใช่คนที่หายากในโลก

ทีนี้ขอให้น้องลองหวนนึกถึง พ่อ แม่ ของเราดูซิว่า ท่านแสดงน้ำใจต่อพวกเราที่เป็นลูก เหมือนกับที่พี่เล่ามาให้ฟังข้างบนนี้บ้างไหม พี่เชื่อว่าน้องคงเห็นจริงถูกตรงตามที่พี่เล่าเป็นแน่ น้องจงเป็นห่วงท่านให้มากเถิด อย่าปล่อยปละละเลยท่านเสีย ท่านแก่เฒ่าหง่อมลงทุกวัน กำลังวังชาลดน้อยลงทุกที ท่านเคยแข็งแรงทำมาหากินมาแต่ก่อนได้ แต่เวลานี้ท่านแก่ตัวลงจะทำเช่นนั้นไม่ได้ ต้องอาศัยพวกเราลูก ๆ ช่วยทำแทนท่านบ้าง อย่าให้ท่านต้องกังวลเลี้ยงตัวท่านเองได้เพียงไรเป็นดี เราเกิดมาชาติหนึ่งก็มีพ่อแม่คู่หนึ่งเท่านี้ หาแทนอีกไม่ได้แล้ว และควร

ยินดีเห็นว่าเป็นบุญของเราที่ท่านยังมีชีวิตอยู่พร้อมกันทั้ง ๒ คน เพื่อให้เรามีเวลาบูชาสนองบุญคุณท่านได้เต็มกำลัง ควรเลี้ยงท่านไว้บูชา อย่าเลี้ยงท่านไว้เหมือนเป็นคนเฝ้าบ้านเลี้ยงหลานอย่างที่เขาทำ ๆ กันมาเลย ถึงเราจะอดอยากยากจนลง เพราะทำนุบำรุงเลี้ยงดูพ่อแม่ให้เป็นสุขสบายเพียงไรก็ตาม นึกว่าบูชาพระคุณท่านเถิด ถึงคนจะไม่สรรเสริญ ผีสางเทวดาคงอำนวยพร พี่เห็นว่าควรยอมด้วยความเต็มใจ ยอมเป็นข้าเขาได้ถ้าพ่อแม่เป็นสุขกายสบายใจ ดีเสียกว่าบางคนที่ทำมาหาได้เอาไปเล่นการพนันกินเหล้าเมายาฉิบหายเสียจนนับไม่ถ้วนอีกบุญคุณอะไรก็ไม่ได้ มีแต่เสียใจตัวเองเท่านั้น ขอน้องจงเตรียมนึกประจำใจไว้เสียแต่บัดนี้ว่า

พ่อแม่เลี้ยงเราแล้ว เราจะต้องเลี้ยงท่านตอบแทนบ้าง

เราจะรับทำกิจธุระแทน ไม่ต้องให้พ่อแม่เหนื่อยยาก

เราจะตั้งตัวให้ดี เพื่อดำรงวงศ์ตระกูลและรักษาทรัพย์มรดกให้มั่นคงถาวรต่อไป

ถ้าพ่อแม่ตายก่อน เราจะทำศพอุทิศกุศลถึงท่านให้ครึกครื้น

และอย่าเพียงแต่นึกเฉย ๆ ข้อไรสิ่งไรทำได้ต้องรีบทำทันที เพราะตอนนี้เป็นหน้าที่ของเราแล้ว เราไม่ทำเวลานี้ก็ชื่อว่าเราขาดหน้าที่ กลายเป็นคนอกตัญญูไม่รู้คุณพ่อแม่น่ากระดากใจตัวเอง ทั้งชาวบ้านเขาก็จะพลอยนินทา หน้าที่ของพ่อแม่ท่านได้ทำให้แก่เรามาพอสมควรแล้ว จนเราพวก

ลูก ๆ พอเลี้ยงตัวตั้งตัวได้ เราจะไปมัวเกี่ยงงอนให้ท่านยังขืนทำบุญคุณอุดหนุนเราอยู่อีก เรามิกลายเป็นลูกเล็กเลี้ยงไม่รู้จักโตไปหรือ ทั้งพ่อแม่ก็ยิ่งจะมีบุญคุณต่อเรามากยิ่งขึ้น เป็นความดีของท่าน ส่วนเราจะปล่อยให้ท่านคงเป็นเจ้าหนี้บุญคุณอยู่ตลอดไป ไม่คิดใช้หนี้ทดแทนท่านบ้างหรือ และในระหว่างน้องทั้ง ๒ คน จงปรองดองรักใคร่กันไว้ อย่าทำหูเบาเชื่อคนอื่น ถึงเขาจะเป็นผัวเมียอะไรเรา ก็ต้องแบ่งไว้คนละส่วน อย่าละลืมการกตัญญูต่อพ่อแม่ของเราเป็นแล้วกัน จงช่วยกันปฏิบัติท่านด้วยความเคารพนับถือ อย่าทำอย่างเสียไม่ได้ หรือทำประชดประชันต่าง ๆ เป็นกิริยาเลวทรามมาก พ่อแม่จะนอนตาไม่หลับ กลืนข้าวไม่ลงคอ น้องคนดีของพี่คงไม่เคยแสดงกิริยาวาจาหยาบคายต่อพ่อแม่ของเราอย่างนี้เลยมิใช่หรือ สาธุ ! ขออำนาจความกตัญญูกตเวทีเลี้ยงดูพ่อแม่อย่างเคารพ จงบันดาลให้น้องของพี่ทำมาค้าขึ้นยิ่งกว่านี้ตั้ง ๑๐๐ เท่าเถิด พี่ขออวยพรด้วยความปลื้มใจ ถ้าพี่อยู่ใกล้จะไม่ให้เป็นกังวลวุ่นวายแก่น้องมากมายเช่นนี้เลย จะรับเลี้ยงท่านเสียเอง แต่นี่เป็นความจำเป็น จนใจแท้

วิสัยเราคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาที่เคารพอย่างสูงของเราในทางพระศาสนาก็มี ๓ อย่าง คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี้ เป็นบุญคุณส่วนอบรมนิสัยใจคอของเราให้เป็นคนสมลักษณะคนมาก่อนส่วนหนึ่ง พ่อแม่ก็เป็นผู้ก่อร่างเรามาให้เป็นคนเหมือนคนร่างกายอวัยวะบริบูรณ์ มิหนำซ้ำยังเลี้ยงดูถนอมกล่อมเกลี้ยงเรามาจนโตใหญ่ ยกทรัพย์สมบัติให้เป็น

กำลังหากินแก่เรา ตบแต่งเราให้เป็นหลักฐานถึงเพียงนี้แล้ว น้ำใจท่านก็ยังไม่จืดจางห่างเหินคลายความรักใคร่สงสารจากเราเลยจนตลอดอายุของท่าน อย่างนี้พ่อแม่ยังไม่สมควรที่ลูกทั้งหลายจะยกย่องให้เหมือนพระที่เคารพบูชาตลอดอายุตนบ้างเทียวหรือ น้องที่รักของพี่ **จงจำไว้พ่อแม่ทั้ง ๒ คนเรานี่แหละเป็นพระบังเกิดหัวของเราแล้ว เป็นพระ ๒ องค์ประจำชีวิตของเราเฉพาะเท่านี้ หาเปลี่ยนอีกไม่ได้เลย** ใครไม่นับถือเลี้ยงดูพระ ๒ องค์นี้ก็เท่ากับเสียชาติเกิด ทางศาสนาเสียอีกยังพอเปลี่ยนได้ ไม่นับถือศาสนาพุทธ ก็ไปนับถือศาสนาแขกมะหะหมัด ศาสนาคริสเตียนพระเยซูก็ได้ ยังมีที่เลือกนับถือได้อีกมาก แต่พระ ๒ องค์ คือ **พ่อแม่** นี้เราจะไปหาเปลี่ยนใหม่ที่ไหนไม่ได้อีกเป็นอันขาด ยากดีมีจนท่านก็เป็นพ่อแม่ชุบเลี้ยงเรามาถึงท่านจะโง่เง่าเลอะเทอะอย่างไร แต่น้ำใจของท่านยังเต็มเปี่ยมด้วยความรักเอ็นดูสงสารเราไม่มีบกพร่อง จำเป็นที่เราต้องเคารพนับถือบูชา เป็นอย่างสรณะอันสูงสุดประจำชีวิตของเราทีเดียว พลั้งเผลอหลงลืมเสียมิได้ ต้องระลึกนึกถึงบุญคุณของท่านอยู่ตลอดเวลา เมื่อว่ากันตามจริง คนที่มีความรักใคร่เอ็นดูสงสารเราในโลกนี้ก็คือพ่อแม่ ๒ คนนี้เท่านั้น ผัวหรือเมียที่ว่ารักใคร่กันจริง ก็เพียงฉาบฉวยเหมือนแป้งผัดหน้า ไม่จริงแท้แน่นอนเลย ส่วนพ่อแม่ พี่รับประกันได้ทีเดียวว่า ลูกคือดวงใจของท่านอย่างแน่นอนที่สุด ไม่มีเวลาเสื่อมถอย น้องเคยได้ยินบ้างไหมว่า ลูกที่ไม่รู้จักคุณพ่อแม่ ไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ ไม่นับถือ

พ่อแม่ ดูถูกด่าว่าเสียดสีพ่อแม่ แล้วมีความเจริญตั้งเนื้อตั้งตัวได้ที่ไหนมีบ้าง ลูกอกตัญญูไม่เพียงแต่ลมปากติฉินนินทาของพ่อแม่เท่านั้น ถึงคนอื่น ๆ ใครได้พบเห็น เขาก็พลอยแช่งชักหักกระดูกให้อีกด้วย จะไม่มีใครคบค้าสมาคมกับลูกอกตัญญูเช่นนั้นเลย เพราะเขากลัวมันเนรคุณเขา แต่พ่อแม่ของมันมันยังเนรคุณได้ คนอื่นทำไมจะเนรคุณไม่ได้ เมื่อเช่นนี้ ลูกอกตัญญูนั้นจะไปไหนทำอะไร ก็จะไม่มีใครเล่นด้วย จะได้ยินได้เห็นแต่ถ้อยคำสาปแช่ง กิริยาเย้นหยัน น้ำใจของมันจะไม่มีสุขไม่ช้าก็ต้องฉิบหายวายวอดเท่านั้นเอง

ส่วนคนที่ดีด้วยยศศักดิ์ คนที่เป็นปราชญ์ หรือที่เป็นใหญ่เป็นโตสูงสุดเพียงไร เช่น พระเจ้าแผ่นดิน พระพุทธเจ้าของเราล้วนแต่มีน้ำใจหนักแน่นกอปรด้วยความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่และต่างถนอมทำนุบำรุงนับถือเคารพยำเกรงพ่อแม่ของตัวอยู่ตลอดทั่วกันหมด ไม่มีใครที่มั่งมีศรีสุข หรือมีชื่อมีเสียงด้วยความอกตัญญูทรยศต่อพ่อแม่เลยสักคนเดียว ลูกสัตว์ดิรัจฉานมันยังรู้จักแสดงความรักความหวงแหนพ่อแม่ของมัน ลูกอกตัญญูเป็นมนุษย์ แต่ไม่รู้จักคุณพ่อแม่ จะเป็นคนเลวกว่าสัตว์ดิรัจฉานสักเพียงไหน นับว่าเสียชาติเกิด น่าจะหนีนรกมาเข้าท้องมนุษย์เกิดเป็นแน่

เวลานี้ ถ้าน้องยังไม่รู้สึกต่อบุญคุณของพ่อแม่ที่มีต่อน้องพี่ขอท้าว่า น้องจะต้องรู้สึกเคารพรักใคร่นับถือพ่อแม่ขึ้นอีก

มากกว่านี้ และจะรู้สึกกระดากใจตัวเองที่ละเลยเพิกเฉยพ่อแม่มาแต่ก่อนนั้น คือ เมื่อน้องนึกเทียบกับตัวของน้องว่า น้องมีความรักใคร่เอ็นดูลูกของน้องเวลานี้เพียงไรบ้าง รักลูกเป็นแก้วตาใช่ไหม ห่างลูกไปสักครึ่งวันค่อนวัน รู้สึกคิดถึงใจแทบขาดใช่ไหม หากใครจะมาข่มเหงทำร้ายลูก เป็นยอมเอาชีวิตเข้าแลกได้ใช่ไหม แล้วคิดหวังว่าเราจะได้พึ่งลูกเมื่อแก่เฒ่าลงใช่ไหม ที่น้องกำลังทำมาหากินอยู่เวลานี้ เพื่อเก็บเล็กผสมน้อยไว้ให้ลูกใช่ไหม ตัวของน้องจะอด ๆ อยาก ๆ บ้างก็ไม่เป็นไร แต่ขอให้ลูกได้กินอิ่มนอนหลับเป็นแล้วกัน ดังนี้ใช่ไหม เหล่านี้แล้วหวนไปนึกถึงพ่อแม่ของเรา เมื่อเรายังเล็ก ๆ อยู่นั้น ท่านจะต้องมีน้ำใจอย่างเดียวกับที่น้องกำลังรักลูกของน้องอยู่เวลานี้เหมือนกันทีเดียว ไม่ผิดแผกแตกต่างกันเลย หรือกลับจะมากเสียกว่าก็ได้ สังเกตดูเวลานี้ซิ ลูกของน้องที่เกิดมา พ่อแม่ทั้ง ๒ ท่านเอาใจใส่เป็นธุระกังวลเพียงไร นี่ไม่เพราะความรักความเอ็นดูของพ่อแม่เราดอกหรือ ท่านรักเราแล้วยังแถมไปรักถึงลูกของเราอีก เรายังจะไม่เห็นสมควรบูชาความรักท่านบ้างหรือ **ถึงส่วนอื่น ๆ ท่านจะบกพร่องอย่างไร แต่ส่วนความรักในเราท่านเป็นไม่บกพร่องแน่นอนทีเดียว**

ที่พี่ต้องชี้แจงมาให้ฟังยืดยาวนี้ ก็เพื่อชี้แจงให้น้องรู้จักบุญคุณของพ่อแม่ แล้วจะได้เคารพนับถือในพ่อแม่ให้เป็นอย่างดียิ่ง จะได้ยินดีปฏิบัติท่านพอให้ท่านมีความสุขสบายบ้างตามสมควร เพราะท่านแก่เฒ่าลงไปทุกทีแล้ว โดยมากที่พี่ได้สังเกตเห็น

บรรดาลูกหญิงลูกชายตามชาวบ้าน ไม่ใคร่จะนึกถึงบุญคุณของพ่อแม่ตัวกี่มากน้อย เห็นพ่อแม่เหมือนคนรับใช้ อยากได้อะไรก็รบเร้าจะเอาให้ได้ เมื่อไม่ให้สมใจอยากหรือทำให้ไม่ทันใจก็กล่าวคำพูดถากถางสูง ๆ ต่ำ ๆ กระทบกระเทียบเปรียบเปรย โตขึ้นหน่อยก็คอยจ้องแต่จะขอแบ่งมรดก คล้ายกับคอยแช่งให้พ่อแม่ตายจากไปเสียเร็ว ๆ ตนจะได้ครอบครองมรดกนั้น ๆ พ่อมีคู่ผัวตัวเมียเป็นคู่ครองแล้ว เกือบจะไม่ไยดีในพ่อแม่เสียเลย ดูเหมือนมองไม่เห็นพ่อเห็นแม่ หลงใหลใฝ่ฝันอยู่กับคู่ผัวตัวเมียที่เขาเป็นคนอื่น เข้ามาเป็นเขยเป็นสะใภ้เป็นกาฝากอยู่เท่านั้น ลืมพ่อลืมแม่ไปชั่วคราว หาได้นึกถึงสารทุกข์สุกดิบของพ่อแม่บ้างเลย แต่ครั้นพอมีลูกของตัวออกมา ก็ไม่พ้นอกพ่ออกแม่ต้องวิ่งวุ่นกังวลเป็นธุระโน่นนี่ไปทุกหัวระแหงอีก ส่วนพ่อแม่ใจดีเกินขนาด รักลูกเสียจนหลงเหมือนกัน ยอมตามใจลูกทุกอย่างเว้นแต่ดาวกับเดือนเท่านั้นที่นำมาให้ไม่ได้ ลูกอยากได้อะไรเป็นงก ๆ งัน ๆ แสวงหามาให้ ที่ต้องกู้หนี้ยืมสินเขามาให้ก็มากมาย ลูกจะเหลียวแลเลี้ยงดูอะไรบ้างหรือไม่ก็ช่าง ก้มหน้าก้มตาเลี้ยงท้องของตัวไปอีก ทั้งกำลังวังชาก็ลดน้อยแก่เฒ่าลงทุกวัน คิดถึงว่าจะอาศัยลูกบ้าง ลูกก็ไม่นำพา นึกน้อยใจขึ้นมากลืนข้าวก็ต้องเอาน้ำเย็นกลั้ว จะหาน้ำแกงก็คงไม่มี อนิจจา น่าสงสารพ่อแม่ของเราเป็นเช่นนี้บ้างหรือเปล่าน้องเอ๋ย อย่าเห็นขี้ดีกว่าไส้ เขยสะใภ้นั้นเขาเป็นกาฝากเข้ามา เขาก็จำเป็นต้องรักใคร่นับถือเลี้ยงดูพ่อแม่เขาบ้างเหมือนกัน อย่าหลงคนอื่นจนลืมพ่อแม่ของตัว

พ่อแม่เรา ๆ ต้องเลี้ยงเคารพบูชา พ่อแม่เขา ๆ ก็ต้องเลี้ยงเคารพบูชาด้วย ต้องถ้อยทีเฉลี่ยถนอมน้ำใจกัน อย่าให้เสียเขาเสียเราได้ จึงจะนับว่าเป็นคนดี

น้องคนดีของพี่ จงเชื่อฟังคำที่พี่ชี้แจงมานี้เถิด จึงจะชื่อว่าน้องรักพี่นับถือพี่จริง และอย่าเพ่อนับถือให้ยิ่งกว่าพ่อแม่ของเรา พี่ปรารถนาอยู่ว่า ถ้าน้องรักและนับถือพี่จริง ก็จงเคารพนับถือปฏิบัติพ่อแม่ ให้ท่านเป็นสุขเย็นใจสบายกายเถิด หรือน้องจะแย้งว่า ก็เคารพนับถือเลี้ยงดูพ่อแม่อยู่เสมอแล้วนี่ ถึงเช่นนี้เท่าที่พี่ได้ยินข่าวการเคารพนับถือเลี้ยงดูนั้นยังไม่จุใจพี่ พี่เห็นว่าถ้าน้องยังรักและนับถือพี่ต่อไปอีก น้องยังสามารถเคารพเลี้ยงดูพ่อแม่ให้ยิ่งขึ้นกว่านี้ได้อีก ถ้าน้องปฏิบัติเลี้ยงดูท่านดีแล้วพี่ก็จะพลอยเป็นห่วงถึงกับต้องชี้แจงสั่งสอนกันเช่นนี้ทำไม น้องอย่าเพ่อใจน้อยโกรธพี่ง่าย ๆ จงหมั่นเทียบว่าน้องรักลูกของน้องเพียงไรเท่าไร พ่อแม่ก็เคยมีความรักต่อพวกเรามาแล้วเพียงนั้นเท่านั้น และยังไม่หมดเพียงเท่านี้ ยังมีความรักประจำใจท่านอยู่อีก จนกว่าท่านจะหมดลม เมื่อหมั่นนึกไว้ จะได้เตือนใจปฏิบัติท่านให้เต็มสติกำลังและจะไม่เสียเปล่า เพราะลูกของน้องจะได้เห็นกิริยาอาการที่น้องประพฤติปฏิบัติต่อพ่อแม่นั้น เป็นนิสัยต่อไป ถึงคราวตัวของน้องเองแก่เฒ่าลง พวกลูก ๆ ที่เคยเห็นตัวอย่างอบรมนิสัยมาแต่เล็กแต่น้อยนั้น จะได้เคารพนับถือเลี้ยงดูน้องเป็นอันดีต่อไปด้วย ถ้าน้องไม่นำพาต่อพ่อแม่ ทำเหินห่างเสีย ผลอันนี้ก็จะตามสนองแก่ตัวน้องเอง คือ ลูกของน้อง

ก็จะไม่นำพาต่อน้องบ้าง เป็นกำเกวียนกงเกวียน ไล่กันลงไปเป็นทอด ๆ เท่านั้น

พี่หวังว่า เมื่อน้องได้ทราบจดหมายชี้แจงของพี่นี้แล้ว คงจะเต็มใจปฏิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่ให้ยิ่งขึ้นกว่าเดิมอีก และคงนึกเสียใจที่ปล่อยปละละเลยทอดทิ้งไม่นำพาพ่อแม่มาเสียนาน แต่พี่ก็ยินดีให้อภัยไม่ถือโทษ ขอให้น้องตั้งใจทำดีใหม่แก้ตัวก็แล้วกัน เรื่องนี้อัดใจพี่มานานแล้ว จึงต้องพูดกันมากหน่อย ถ้าน้องเห็นว่าคำชี้แจงนี้ จะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง จะนำออกไปสู่กันอ่านก็ได้ เพราะก็ล้วนแต่ญาติพี่น้องกันเองโดยมาก วันหลังจะชี้แจงมาอีก

จากพี่ผู้ปรารถนาให้พ่อแม่เป็นสุขด้วยการปฏิบัติของน้อง

วาศนา

(ตัดตอนจากวาศนาสอนน้อง ๒๔๗๘)

อ่านแล้วนึก นึกแล้วอ่าน อ่านแล้วตรอง
ถูกทำนอง ศีลธรรม ทำทันที.
เมื่อรักดี แต่ไม่ทำ ซึ่งความดี
สุขจะมี มาได้ ไฉนกัน.
เด็กผู้ใหญ่ ใครสามารถ ฉลาดกว่า
จงคบหา สามิภักดิ์ จักสุขสันต์.
ดีแต่ปาก พูดมาก สำรากครัน
ขึ้นสวรรค์ ด้วยปาก ไม่ยากเลย.
อันบาปชั่ว ตัวทำเอง อย่าเกรงทุกข์
เมื่อรักสุข รุกทำดี ซีท่านเอ๋ย.
ไม่รักชั่ว เกลียดชั่ว กลัวจนเคย
แต่ยังทำ ชั่วเฉย เมินเลยบุญ.
เมื่ออ่านจบ ทบทวน สืบสวนคิด
ดูความผิด ตัวเราเทียว อย่าเฉียวฉุน.
เลิกชั่วบาป หยาบช้า ร้ายทารุณ
ทำแต่บุญ คุณงาม ความดีเทอญ.

(ตัดตอนจากวาศนาสอนน้อง ๒๔๗๘)

พระธรรมเทศนา

ของ

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

คำขอบคุณ

ส่วนเทศนาของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมพร อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้รับคำชี้แนะจาก พระพุทธพจน์วราภรณ์ วัดราชบพิธ จึงขอขอบพระคุณในความกรุณาในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร
แสดงพระธรรมเทศนา

ณ วัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร
เมื่อ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๑๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

พระรัตนตรัย คืออะไร คือ พระพุทธเจ้าหนึ่ง พระธรรมหนึ่ง พระสงฆ์หนึ่ง เรามี "พุทโธ" คือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่ง "ธัมโม" คือพระธรรมเป็นสรณะที่พึ่ง "สังโฆ" คือพระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่ง รวมเป็นรัตนสามเท่านี้ที่เป็นสรณะที่พึ่งของเรา นอกนั้นพึ่งไม่ได้สักอย่างเดียว ถ้าใครมาว่าพึ่งสิ่งโน้นได้สิ่งนี้ได้ ทั้งหมดอย่าไปเชื่อเขา เชื่อพระพุทธเจ้าท่าน พระพุทธเจ้าเป็นสรณะที่พึ่ง นอกนั้นไม่มีที่พึ่งอะไรในสามโลก ตัวเราก็พึ่งไม่ได้ ข้าวของเงินทองก็พึ่งไม่ได้ ฤกษ์งานฤกษ์การก็พึ่งไม่ได้ ชาวบ้านร้านตลาดประเทศชาติก็พึ่งไม่ได้ ขาดพระพุทธเจ้าองค์เดียว พึ่งอะไรไม่ได้สักอย่าง

พุทโธ คือพระพุทธเจ้า พุทธะ คืออะไร พุทธะ คือความรู้ ขาดความรู้คนเราทำอะไรเป็นเล่า คือคนตายใช่ไหมล่ะ ทำอะไรก็ไม่ได้ พึ่งก็ไม่ได้ ต้องมีความรู้ ให้ดูตรงนี้ *(ท่านชี้ที่*

หน้าอกซึ่งหมายถึงใจ) **เรามีอันนี้เป็นที่พึ่งของเรา พุทธะ คือความรู้ ถ้ามีความรู้แล้วพึ่งได้หมด อะไร ๆ ก็พึ่งได้**

เมื่อเรารู้แล้วก็ให้ทำ สิ่งใดที่เราไม่ได้ทำไว้ ก็ไม่มีอะไรเป็นที่พึ่ง อยากได้สิ่งใดก็ไม่ได้ เพราะเราไม่ได้ทำสิ่งนั้นไว้ ใคร ๆ ก็อยากได้ด้วยกันทั้งนั้น แต่ไม่ได้ทำไว้ ไม่ได้สร้างไว้ มันก็ไม่ได้น่ะซี ถ้าเราได้ทำไว้ ได้สร้างไว้ อยากได้สิ่งใดก็จะได้สิ่งนั้น เหมือนกับที่เราได้สร้างมา ถ้าเราไม่ได้ทำไว้ เช่น อยากได้ศาลา งบทุนมันก็ไม่ได้หรอก หากเราได้สร้างไว้ก็จักได้น่ะซี

นี่แหละคนเรา อุปมาเหมือนการทำนา คนไม่ได้ทำนา แต่ขอให้ได้ข้าวเต็มยุ้งเต็มฉาง จะได้ข้าวไหมล่ะ มันก็ไม่ได้น่ะซี ถ้าเขาได้ทำไว้เต็มนาแล้ว ถึงไม่อยากได้ มันก็ได้ไม่ใช่เหรอ นี่แหละ...รู้จักไว้

พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา เราก็พึ่งได้ สิ่งใดเราไม่ได้ปฏิบัติไว้ ก็พึ่งไม่ได้ พึ่งได้แต่สิ่งที่เราได้ปฏิบัติไว้เท่านั้น ให้พิจารณาเอา... พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหนล่ะ พุทธะอยู่ที่ใจของเรา พุทโธ พุทโธ...นึกอยู่ที่ใจ ใจเป็นผู้ระลึก นี่แหละ–ให้ดูนี่ *(ท่านชี้ตรงที่อกด้านซ้าย)*

ดวงดีเป็นยังไง ดวงดี คือใจเราดีมีความสุขความสบาย เย็นอกเย็นใจ ไม่ทุกข์ไม่ร้อน ไม่วุ่นไม่วาย สบาย... ใจเราดี ทำอะไรก็ดี การงานก็ดี การเงินการทองก็ดี ทำมาหากินก็ดี ค้าขายก็ดี เป็นข้าราชการก็ดี ครอบครัวก็ดี ชาวบ้านร้านตลาด

ก็ดี ประเทศชาติก็ดี ไปไหน ๆ ก็ประสบพบเห็นแต่สิ่งที่ดี เพราะใจเราดี เห็นไหมล่ะ จำไว้ซี

ถ้ากลัวผีกลัวสาง ให้นึก "พุทโธ พุทโธ..." ขึ้นมา ความกลัวก็จักหายไป จะกลัวทำไมล่ะผี ขณะที่ใจเราไม่ดี ก็นึก "พุทโธ พุทโธ..." ขึ้นมา พุทธะ คือความรู้ เมื่อเรารู้แล้ว สิ่งที่ไม่ดีก็จักหายไป ถ้าใจมันขี้เกียจขี้คร้าน ก็ให้นึก "พุทโธ พุทโธ..." ขึ้นมา คนขี้เกียจดีไหมล่ะ ไม่ดีไม่ใช่หรือ เมื่อรู้ว่าไม่ดีก็เลิกเสียซี ขยันมาก ๆ ซี จึงจะดี

พุทโธ คือความรู้นี่แหละ จะเป็นใหญ่เป็นโตก็ต้องอาศัยความรู้ ไม่มีความรู้ก็เป็นไม่ได้ ถึงอยากได้ ก็ไม่ได้ เพราะตนไม่มีความรู้ ทำอะไรก็ไม่เป็น ถ้ารู้แล้วทำได้ ปฏิบัติได้ นี่แหละดวงดีละ พิจารณาดูว่าใจเราดีหรือยัง ถ้าใจเราดี ดวงเราก็ดีหมดเคราะห์ หมดโทษ...

ดวงไม่ดีเป็นอย่างไร คือใจไม่ดีนี่แหละ ใจไม่ดี ทำอะไรก็ไม่ดี หาอะไรก็ไม่ดี การงานก็ไม่ดี ครอบครัวก็ไม่ดี ชาวบ้านร้านตลาดประเทศชาติก็ไม่ดี ประสบพบเห็นสิ่งใด ๆ ก็ไม่ดีที่ใจเราไม่ดี นี่แหละ ดวงไม่ดีละ ใจไม่ดี ทำอะไรก็ไม่ดีเขียนหนังสือก็ไม่ดี เมื่อใจเราไม่ดีแล้วให้รู้สึก และนึก พุทโธ พุทโธ...ขึ้นมา จนกว่าจะหาย ครั้นใจเราดีแล้ว ความชั่วทั้งหลายก็หายไปหมด

เปรียบอุปมาเหมือนกับความมืด เมื่อเราจุดไฟขึ้น ความมืดก็หายไปฉันใด เมื่อใจเราดีแล้วความชั่วทั้งหลายก็หายไปฉันนั้น

ตอนนี้คงรู้จักดวงดีกันแล้ว ต่อไปอย่าไปให้หมอดูเขาโกหกเอาเปล่า ๆ คนเรามักหลง ให้คนหลอกกินเงิน ถูกคนหลอกลวง ให้รู้ไว้น่ะ

พระพุทธเจ้าให้นั่งพิจารณาดู และให้เข้าวัดทุกวัน จะนั่งอยู่ก็ดี จะนอนอยู่ก็ดี กราบที่พึ่งของเราเสียก่อน คือกราบครั้งที่หนึ่ง “พุทโธ” นึกถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา กราบครั้งที่สอง “ธัมโม” นึกถึงพระธรรมเป็นที่พึ่งของเรา กราบครั้งที่ ๓ “สังโฆ” นึกถึงพระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา เข้าวัดพักนี้แหละ เอาใจของเรานึก พุทโธ ธัมโม สังโฆ สามหน แล้วมารวมว่า พุทโธ พุทโธ พุทโธ... อย่างเดียว รักษากาย หลับตาหุบปาก ลิ้นก็ไม่กระดุกกระดิก ระลึก “พุทโธ” ไว้ในใจ นี่แหละเข้าวัดกันตรงนี้ *(ท่านเอาคืบนิ้วชี้วัดตรงที่หัวใจ)* วัดเพื่อเหตุใดเพื่อให้รู้ว่าใจเราน่ะดีหรือไม่ดี ใจดีเป็นอย่างไร ใจเราดีก็มีความสุข ความสบายเย็นอกเย็นใจ ไม่เดือดไม่ร้อน พุทโธ–กายเราเบิกบาน พุทโธ–ใจเราสว่างไสว พุทโธ–ใจเราผ่องใสเหมือนน้ำใส กระจกใส หรือแก้วใส เห็นตนเป็นบุคคลอื่นมองเห็นเรามองเห็นเขา มองเห็นงานมองเห็นการ มองเห็นความสุขความทุกข์ของเรา

เราเกิดมา... มองเห็นเรามีชีวิต เราก็รักชีวิตของเราไม่ใช่เหรอ เราก็รักของของเราไม่ใช่เหรอ ใคร ๆ ก็มีชีวิตเหมือนกันทุกคน รักชีวิตและสิ่งของด้วยกันทุกคน เมื่อเป็นเช่นนี้มนุษย์เราก็ไม่ควรเบียดเบียนซึ่งกันและกันซี เขาเบียดเบียนเรา

เราก็ไม่ชอบไม่ใช่เหรอ เราเบียดเบียนเขา เขาก็ไม่ชอบไม่ใช่เหรอ เขาขโมยเรา มันก็ไม่ดีไม่ใช่เหรอ อยากได้ไหมล่ะ เราขโมยเขา มันก็ไม่ดีเหมือนกัน เขามาฆ่าเราล่ะ เราก็ไม่อยากได้ มันไม่ดี เราไปฆ่าเขาล่ะ เขาก็ไม่อยากได้ มันไม่ดี เมื่อเป็นเช่นนี้ มนุษย์เราก็อย่าเบียดเบียนซึ่งกันและกันซี

หัวใจคนน่ะ มันมืดดังกลางคืน เพราะไม่ได้เข้าวัด ดูซี มองเห็นตัวเห็นตนเมื่อไรล่ะ นี่แหละ บ้านเมืองของเราจึงวุ่นวายนัก เหตุเพราะไม่นึกถึงตัวเราตัวเขา เช่น พาเขาไปจี้บ้าง พาเขาไปปล้นบ้าง ทำให้สัตว์ทั้งหลายตกทุกข์ได้ยากวุ่นวายไปหมด อย่างนี้มันจะดียังไง หากมองเห็นตนก็จะระลึกถึงตัวเองได้ นี่แหละเข้าถึงวัดแล้ว คือ วัดใจเราให้รู้ว่า ใจเราดี—ไม่ดีอย่างไร ดังอธิบายให้ฟังแล้ว

ข้อสำคัญพึงให้เข้าใจ ของดีของไม่ดีให้รู้ อันนี้ดี อันนั้นดี อะไรบ้างที่ดี ให้หาเข้ามา อาตมาหามาแล้ว พระพุทธเจ้าท่านก็หา ท่านเสด็จออกสู่อภิเนษกรมณ์ กระทำทุกกรกิริยาอยู่ถึงหกปี ท่านจึงได้ตรัสรู้ ครั้นรู้แล้ว ท่านได้วางศาสนาไว้ให้แก่พวกเรา ได้สอนได้เรียนและปฏิบัติกันอยู่เวลานี้

เมื่อก่อนนี้ (ชาวอินเดีย) พากันถือศาสนาพราหมณ์ เช่น ถือฤกษ์ดียามดี เคราะห์ดีเคราะห์ร้าย ถือโลกวิลาศ เสดาะห์เคราะห์เสดาะนาม เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ท่านไม่สอนแบบพราหมณ์ ท่านเลิกหมด คนเราที่เกิดมาในโลกนี้ มีความปรารถนาอยู่สามนัยไม่ใช่เหรอ

นัยหนึ่ง ต้องการวัตถุข้าวของเงินทองมาก ๆ

นัยสอง ต้องการรูปสวย ๆ งาม ๆ อายุยืนนาน ไม่มีโรคไม่มีภัย

นัยสาม ต้องการมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด

แต่เหตุใดเล่า คนเราจึงมักไม่สมความมุ่งมาดปรารถนา คือ เราไม่ได้ทำไว้ไม่ได้สร้างไว้ ถ้าทำไว้แล้ว ไม่ต้องปรารถนาก็ได้เอง

อานิสงส์การมีทรัพย์มาก คือ เราได้สร้างไว้ เราได้ทำไว้ เราได้บริจาคไว้ ทรัพย์สมบัติอันนี้แหละเป็นของเรา ตามเราไปในภพใดชาติใด ทั้งปัจจุบันและเบื้องหน้า จะเป็นคนไม่อดไม่อยาก เพราะเราได้ทำของเราไว้แล้ว ได้สร้างไว้แล้ว เป็นของของเราแล้ว โจรหรือมารจะมาแย่งชิงของเราก็ไม่ได้ เป็นของของเราแน่นอน ถ้าเราไม่ได้ทำไว้ ถึงอยากได้มันก็ไม่ได้น่ะซี อานิสงส์ของการให้ทาน การสละ และการบริจาค เป็นของของเราทั้งหมด ไม่ใช่เป็นของใคร เพราะเราได้ทำของเราไว้ เหมือนกับการรับประทานอาหาร เรารับแล้วใครอิ่มล่ะ เราอิ่มไม่ใช่เหรอ เรามีแรงไม่ใช่เหรอ คนไม่รับเขาก็ไม่อิ่ม ไม่มีแรง เมื่อเราทำบุญ บุญนี้ก็เป็นของเรา ไม่ใช่เป็นบุญของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่เป็นของพระอริยเจ้า ไม่ใช่เป็นของพระสงฆเจ้า ย่อมเป็นของของตน นี่แหละ พึงระลึกไว้ ที่เราได้ทำทานไว้แล้ว ย่อมเป็นคนไม่อดไม่อยาก เพราะผลทานนั้น เมื่อเกิดมาในภพใดชาติใดก็ดี แม้ในปัจจุบันนี้ก็ดี ย่อมเป็นคนไม่ทุกข์ไม่จน

นัยสอง ต้องการรูปสวย ๆ งาม ๆ แต่บางคนทำไมไม่สวยล่ะ ท่านให้รักษาศีล ศีลห้าน่ะจำได้ไหม อย่าไปโกหกกับพระหลาย อย่าไปขอกับพระมาก รู้ไหมล่ะ ศีลน่ะเราได้มาตั้งแต่เกิดแล้ว จะไปขอกับใครอีกล่ะ ศีลห้าเปรียบได้แก่ขาสองแขนสอง ศีรษะหนึ่ง ได้ตัวศีลห้ามาพร้อมแล้ว จะไปขอศีลห้ากับใครอีกล่ะ จะไปขอศีรษะกับใคร จะไปขอแขนขอขากับใครล่ะ ใครเล่า เขาจะให้ หือ !

เมื่อเรามีนโมแล้ว ท่านบอกว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่ง อย่าเอาห้าอย่างนี้ (ศีรษะหนึ่ง แขนสอง ขาสอง) ไปทำเป็นโทษห้า คือ ทำปาณา–ก็โทษ ไม่ใช่ศีล ท่านให้ละเว้น อทินนา–ก็โทษ ไม่ใช่ศีล ท่านให้ละเว้น กาเม–ก็โทษไม่ใช่ศีล ท่านให้ละเว้น มุสา–ก็โทษ ไม่ใช่ศีล ท่านให้ละเว้น สุรา–ก็โทษ ไม่ใช่ศีล ท่านให้ละเว้นทั้งนั้น

เดี๋ยวนี้เรื่องยุ่งยากเกิดขึ้นมาก ก็เพราะห้าอย่างนี้เท่านั้น ไม่ได้ยุ่งยากจากอย่างอื่นเลย คือ กลัวคนมาฆ่า กลัวคนมาขโมย กลัวคนทำผิดในกาม กลัวคนมุสาฉ้อโกงหลอกลวง กลัวคนขี้เมามาอาละวาดเหล่านี้ มีใครอยากได้หรือไม่ เมื่อไม่อยากได้ ท่านให้ละเว้นเสีย ผู้ใดละเว้นจากโทษห้าอย่างนั้นได้แล้ว ก็จักเป็นคนสวยคนงามมีความสุขความสบาย... ท่านว่า "สีเลนะ สุคะติงยันติ" คนจะไปสู่สุคติได้ก็เพราะศีล "สีเลนะโภคะ สัมปะทา" ผู้จะถึงพร้อมด้วยโภคสมบัติได้ก็เพราะศีล อันนี้ คือผลที่ได้ละเว้นจากโทษห้า เมื่อโทษไม่มีแล้ว ทำอะไรก็สะดวก

ไม่ขัดไม่ข้อง และมีอันใดเล่า คนขโมยก็ไม่มี คนฉ้อโกงหลอกลวงก็ไม่มี การฆ่ากันก็ไม่มี การผิดในกามก็ไม่มี คนเมาสุราก็ไม่มี เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะทำการงานอะไรก็สะดวก มีความสุขกายสบายใจ มีแต่ความเจริญ ไม่อดไม่อยาก ทำมาค้าขาย ทำไร่ทำนาทำสวน ทำราชการ ทำงานใด ๆ ไม่ขัดไม่ข้อง สะดวกทุกอย่าง เพราะคนเรามีศีล คือกายวาจาใจเป็นปกติดีแล้ว ทำอะไรก็ดีมีความเจริญทุกอย่าง...เข้าใจหรือยัง

นี่แหละ ที่พวกเราพากันมาประกอบการบุญการกุศล เข้าวัดเข้าวา คนเข้าวัดนั้นมีน้อย เพราะคนตามืดมีมาก จึงไม่เห็นวัด ตาไม่ได้เข้าวัด ที่มาวัดนี่ต้องวัดทุกคนนะ รู้จักวัดหรือยัง วัดอย่างนี้ *(ท่านเอานิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือวัดตรงตำแหน่งหัวใจ)* **วัดตรงนี้นะ นี่ที่พักไม่ใช่เหรอ** *(ท่านชี้ที่ศาลา)* **ไม่ใช่วัด นี่! วัดตรงนี้** *(ท่านชี้ตรงหัวใจอีก)* **เข้าวัดทุกวัน ๆ ซีในรถก็เป็นวัด ในรถก็วัดน่ะ วัดตรงนี้** *(ท่านชี้ที่หัวใจ)* **เดินยืนวัดได้ทั้งนั้น คนเราไม่รู้จักวัด นั่งในรถน่ะวัดสิ วัดให้รู้ว่าใจเราดีหรือไม่ดี ถ้าใจเราไม่ดีก็นึก "พุทโธ พุทโธ..." ขึ้นมา ไม่ดีมันก็จะหายไป มิใช่อื่นไม่ดี ใจเราต่างหากที่ไม่ดี เมื่อใจเราไม่ดีแล้ว สิ่งที่ประสบพบเห็นก็ไม่ดี ของไม่ดีเราก็ไม่อยากได้ มิใช่คนอื่นเขาว่าอะไร ๆ เราไม่ดี แท้ที่จริงใจเราซีไม่ดี ให้คิดดู...**

อุปมาให้เห็นดังนี้ เช่น บุตรกับบิดามารดา ภรรยากับสามี รักกันมากที่สุดไม่ใช่เหรอ เรารักใคร่ชอบใจกันปานใด

ให้รู้ เมื่อใจเราดีด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ก็ไม่ทะเลาะกันไม่ใช่เหรอ แต่ถ้าใจเราไม่ดีกันแล้ว ก็ทะเลาะกันวุ่นวายกันใช่ไหม นี่แหละ เพราะใจไม่ดีด้วยกัน จึงเกิดทะเลาะกันขึ้น นี้ก็เหมือนกัน ถ้าใจไม่ดีก็จะประสบพบเห็นแต่สิ่งที่ไม่ดี เมื่อเห็นสิ่งที่ไม่ดี ให้นึก "พุทโธ พุทโธ..." ตัดมันเสีย เพราะเราไม่ต้องการสิ่งเหล่านั้น ถ้าใจเราดี รูปร่างผิวพรรณก็มีน้ำมีนวล ดูสวยงาม หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ก็เพราะใจเราดีแล้ว หรือว่าไง คนใจดีทำงานการอะไรก็แคล่วคล่อง ถูกต้องทุกอย่าง เกิดผลดีงามตามมา ถ้าดับขันธ์ในขณะใจดีใจสบาย ทำบุญทำกุศล ทำคุณงามความดี ก็จักได้ไปเป็นเทพบุตรเทพธิดา พระอินทร์ พระพรหมบนสวรรค์พู้น... ถ้าไม่ได้ไปสวรรค์ จะมาเกิดเป็นมนุษย์ชั้น "มนุสโส" ซึ่งสูงกว่ามนุษย์ธรรมดาสามัญ จักได้เป็นท้าวพระยามหากษัตริย์ เป็นเศรษฐีคหบดี เป็นคนสวยงามมั่งมีศรีสุข เป็นคนไม่ทุกข์ไม่จน ไม่อดไม่อยาก เป็นนายร้อยนายพัน นายพลจอมพล ดังกล่าวมานี้แหละ คือผลของความเป็นคนใจดี ใคร ๆ ก็อยากได้ดีทุกคนไม่ใช่หรือ แต่ทำไมจึงไม่ได้ล่ะ ก็เพราะเป็นคนใจไม่ดีน่ะซี จึงมีรูปร่างขี้ร้ายขี้เหร่หน้าตาบิดเบี้ยว ใช่ไหมล่ะ ใจไม่ดีแล้วรูปร่างก็ไม่ดี ทำอะไรก็ไม่ดี ไม่สวยไม่งาม ครั้นดับขันธ์แล้วจะไปเกิดเป็นอะไรล่ะพู้น... ไปเกิดเป็นเปรต เป็นสัตว์ดิรัจฉาน สัตว์นรก ถ้าเกิดเป็นมนุษย์ก็เป็นคนต่ำช้าเลวทราม เป็นใบ้เป็นบ้า เสียจริตผิดมนุษย์ทั้งหลาย จมูกบี้หูหนวกตาบอด ปากหยิก กระจอกงอกง่อย ขี้ทูดกุฏฐัง

ตกระกำลำบาก นี่แหละ ใจไม่ดีเป็นอย่างนี้ จะว่าไง อยากได้ไหมล่ะ

เพราะฉะนั้น ให้เข้าวัด คือวัดดูที่ใจของเราน่ะ ให้รู้ว่าดีหรือไม่ดี เมื่อเห็นว่าใจไม่ดี ก็ให้นึก "พุทโธ พุทโธ..." ขึ้นมา โทษก็จะไม่เกิดแก่เรา เราไม่อยากได้ใช่ไหม เมื่อโทษไม่เกิดแล้ว ความดีทั้งหลายก็จักเกิดแก่เรา เราจะได้สิ่งใดก็ล้วนแต่ที่ดี ๆ งาม ๆ ทั้งนั้น เข้าใจหรือยัง เป็นคนใจดีหรือยัง

เรานับถือพระพุทธศาสนา อะไรเป็นพระพุทธศาสนา ตัวศาสนาอยู่ที่ไหน ท่านบัญญัติศาสนาไว้ที่ไหน ธรรมทั้งหลายอยู่แห่งใดเล่า ท่านก็บัญญัติตัวคนนี่แหละเป็นพระพุทธศาสนา ท่านไม่ได้สอนดินฟ้าอากาศ ต้นไม้ ภูเขาเหล่าก่อ เรื่องนี้ทางจังหวัดโน้น... อาจารย์มหาวิทยาลัยมาบอกว่า "ศาสนาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเทศนาว่าบุญบาปนรกสวรรค์ เหลือเชื่อ" อาตมาว่า "จะเชื่อหรือไม่เชื่อก็แล้วแต่..." ศาสนาคืออะไร อะไรเป็นศาสนา ศาสนาแปลว่ายังไง ศาสนาก็คือคำสั่งสอน ท่านสอนอย่างอะไร ท่านสอนคน สอนกาย สอนวาจา สอนใจของคน สอนเพื่อเหตุใด สอนกายวาจาใจของคนเพื่อให้ละความชั่ว ให้ละความชั่วเพื่อเหตุใด เพื่อไม่ให้เราได้ทุกข์ได้ยาก ได้ความลำบากรำคาญ ไม่ให้อดไม่ให้จน ให้พ้นจากตกทุกข์ได้ยาก นี่แหละ ท่านสอนอย่างนี้ ความทุกข์ยากลำบากน่ะเราอยากได้หรือ ความทุกข์ยากลำบากนั้นก็คือนรกนั่นเอง ความทุกข์มิใช่อยู่บนท้องฟ้าอากาศ ทุกข์อยู่ตรงไหน บาปก็อยู่ตรงนั้น

นรกก็อยู่ตรงนั้น ผู้ใดได้ยินได้ฟังแล้ว พิจารณาให้เห็นให้รู้ ประพฤติไม่ดีก็ได้ทุกข์ได้ยาก ท่านสอนให้เราทำคุณงามความดี เพื่อให้เรามีความสุขความสบาย และมีความเจริญ ความสุขความเจริญนี่แหละเป็นตัวบุญละ อะไรล่ะเป็นสุข กาย–ใจของเราน่ะซีเป็นสุข กาย–ใจของเราได้ดีไม่ใช่สิ่งอื่นได้ เชื่อหรือไม่เชื่อก็แล้วแต่... อะไรดี–ไม่ดีก็ให้พิจารณาดู บุญนั่นแหละคือความดี ความสุขความสบาย ความไม่ทุกข์ไม่ยาก ความไม่ลำบากรำคาญ ความไม่อดไม่จน เรามีอายุอยู่ได้ก็เพราะบุญ พระท่านบัญญัติเป็นศาสนาไว้ดังนี้

การทำบุญ บางแห่งมีคนเขาว่า "ทำบุญก็ไม่เห็นตัวบุญ" ทางเมืองโคราชก็ว่า "ทำบุญน่ะเห็นตัวไหม" "เหมือนสูบบุหรี่ไหม" อาตมาบอกว่า "อ้าว ! ทำไมจึงว่ายังงั้นเล่า" เขาว่า "มันไม่เห็นโต (ตัว) บุญนี่" แล้วถามเขาว่า "บุญเป็นยังไง" เขาว่า "ไม่รู้" ถามเขาว่า "บาปเป็นยังไง" เขาว่า "ไม่รู้" จึงว่า "คนไม่รู้บุญรู้บาปจะเห็นได้ยังไง บาปก็นั่งอยู่นี่ บุญก็นั่งอยู่นี่ จะว่ายังไงล่ะ คนไม่รู้" แล้วบอกเขาต่อไปว่า "เรื่องของบุญน่ะเป็นยังงี้ เอ้า ! ฟังดูซี ใจเรามีหรือไม่มี เราทำคุณงามความดี ใจเราดีมีความสุขความสบาย มีไหม ?" เขาตอบว่า "มี" แน่ะ... "จะว่าไม่มีได้ยังไงล่ะ ส่วนบาปนั้น มีอาการและลักษณะเป็นดังนี้ ให้ดูในตัวเราว่ามีไหม เช่น เราทำไม่ดี ใจเราไม่ดี แล้วเกิดทุกข์เกิดยาก เดือดร้อนวุ่นวายต่าง ๆ มีไหม ?" เขาตอบว่า "มี" "นั่นแหละ ตัวบาปละ ตัวบาปก็คือ

ความทุกข์ยากดิ้นรนเดือดร้อนต่าง ๆ ที่เกิดกับตัวเรา คือศีรษะดำ ๆ คอกิ่ว ๆ ไม่ใช่อื่นหรอก”

ปริมณฑลศาสนาท่านตรัสว่า ไม่น้อยไม่ใหญ่ เท่าตัวคนนี่แหละ คือความกว้างหนึ่งศอกกำมา ความหนาหนึ่งคืบ ความยาวหนึ่งวา อยู่ที่ไหนล่ะ “กว้างศอกยาววาหนาคืบ” น่ะ อยู่ที่ตัวเรานี่แหละ วัดจากไหล่ซ้ายถึงไหล่ขวานี่ ศอกกำมาไม่ใช่เหรอ *(ท่านชี้นิ้วประกอบ)* วัดจากหน้าอกจดสันหลัง ก็คืบเดียวไม่ใช่เหรอ *(ท่านใช้นิ้วคืบวัดตรงสีข้าง)* วัดจากศีรษะมาจดพื้นก็วาเดียวไม่ใช่เหรอ *(ท่านชี้ที่ศีรษะลงมาพื้น)* นี่แหละมีเท่านี้ ทุกข์ก็อยู่ในนี้ สุขก็อยู่ในนี้ ชั่วก็อยู่ที่นี่ ดีก็อยู่ที่นี่ ไม่ใช่อยู่ที่อื่น เราเกิดมาทั้งหมดมีเท่านี้ เพราะฉะนั้น ท่านให้พิจารณาเลือกเฟ้นนำเอาธรรมมาประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดคุณงามความดี มีความสุขความสบาย และความเจริญแก่ตัวเรา ท่านให้รักษาศีลก็คือให้รักษากายวาจาให้เรียบร้อย และรักษาใจให้ดี โดยหมั่นภาวนาว่า “พุทโธ พุทโธ...” เปรียบเหมือนเรารับประทานอาหาร เราก็เลือกรับไม่ใช่เหรอ เช่น แกงหรือปลา เราจะรับทั้งหมดหรือ เราก็เลือกรับไม่ใช่เหรอ หรือไม่เลือก ก็ต้องเลือกซี มิฉะนั้นก้างก็จะขวางคอตายเท่านั้นแหละ ใจเรานี้ก็เหมือนกัน มีทั้งดีทั้งชั่ว ก็ต้องพิจารณาเลือกเฟ้นรับเอา เป็นต้นว่า ใจทุกข์ใจยาก ใจนรกใจสวรรค์ ใจจนใจมั่งมีศรีสุข มีอยู่ทั้งนั้น ให้เราเลือกเอาซี ถ้าจะให้ใจดีก็นึก พุทโธ พุทโธ...” นี่แหละเป็นที่พึ่งของเรา ไม่มีอื่นไกล

กรรมก็เป็นของเรา เป็นที่พึ่งของเราเหมือนกัน ท่านกล่าวว่า "กัมมัสสโกมฺหิ..." มีกรรมเป็นของตน เป็นที่พึ่งของตน มิใช่อื่นไกล กรรมไม่ได้อยู่บนฟ้าอากาศ ภูเขาเหล่ากอ ในบ้านในเมือง ในถนนหนทาง กายกรรม กรรมเกิดจากกาย วจีกรรม กรรมเกิดจากวาจา มโนกรรม กรรมเกิดจากใจ ไม่ใช่เกิดจากที่อื่น ไม่เป็นอย่างอื่น เป็นของของเรา ทำกรรมที่เป็นบุญหรือเป็นบาปอย่างใดย่อมได้รับผลอย่างนั้น ดังที่ท่านว่า "กัลยาณัง วา ปาปะกัง วา ตัสสทายาโท ภวิสสามิ" เราทำกรรมอันใดไว้ เป็นบุญหรือเป็นบาปก็ตาม เราจะได้รับผลของกรรมนั้นสืบไป

ตามเนื้อความดังกล่าว เราจะรู้ได้ว่า กรรมดีหรือกรรมชั่วเป็นอย่างไร "กัลยาณัง" คือกรรมดี ก็ได้แก่ใจเราดีนั่นแหละ ใจเราดี มีความสุขความสบาย เย็นอกเย็นใจ ไม่ทุกข์ไม่ร้อนสบาย... นี่แหละคือกรรมอันดี ผลที่ได้รับก็เป็นความดี ทำอะไรก็ดี นั่งก็ดี นอนก็ดี เดิน–ยืนก็ดี ไปไหน ๆ ก็ดี "ปาปะกัง วา สุกัง" ผลที่ได้รับอันเป็นโทษ คือใจเราไม่ดีไงเล่า เมื่อใจไม่ดี ทำอะไรก็ไม่ดี ทุกข์ยากวุ่นวายเดือดร้อน ไปไหนก็ได้รับความลำบาก เมื่อพิจารณารู้แล้วว่ากรรมดีเป็นยังไง กรรมชั่วเป็นยังไง ก็ให้เลือกเฟ้นเอาแต่กรรมที่ดีซี ภาวนา "พุทโธ พุทโธ พุทโธ..." ทำใจให้เบิกบานดังได้อธิบายให้ฟังแล้ว นี่แหละพากันจำไว้

พวกเรานี่รู้จักพระกันหรือยัง นี่ไงล่ะพระ *(ท่านชี้ที่ตัวซึ่งหมายถึงรูปธรรมนามธรรม)* ทุกคนให้รู้จักพระ ต้องกราบ

พระ *(ท่านหมายถึงพระธรรม คือกาย–ใจ)* อย่าเที่ยวหาแต่พระข้างนอกนะ ในบทพระธรรมคุณท่านว่า "เอหิปัสสิโก" จงเรียกร้องสัตว์ทั้งหลายให้มาดูธรรม ท่านไม่ให้ไปดูธรรมภายนอก *(หมายถึงสิ่งนอกกาย–ใจเรา)* ท่านให้มาดูธรรม ดูธรรมที่ไหนเล่า ก็ดูรูปธรรม–นามธรรมที่ตัวเรานี่แหละ รูปธรรมก็คือสภาพร่างกายของเรา มีขาสอง แขนสอง ศีรษะหนึ่ง นามธรรมก็คือดวงใจของเรา ผู้คิดผู้นึก "โอปะนะยิโก" ให้น้อมเข้า "ปัจจัตตัง..." สัตว์ทั้งหลายพึงรู้จำเพาะตัวเท่านั้น ธรรมอันนี้ ใครทำมาให้เป็นล่ะ หรือใครแต่งให้เป็น–ที่นั่งอยู่นี่น่ะ ไม่มีใครแต่งได้สักคน ถ้าบิดามารดาแต่งได้ทำได้ ทำไมไม่ทำลูกแต่งลูกให้สวย ๆ ล่ะ คนหูหนวกตาบอดก็อยากได้ยังงั้นเหรอ บิดามารดาอยากให้ลูกดี อยากให้ลูกสวยงาม ทำไมไม่แต่งเอาล่ะ อันนี้ต้องแล้วแต่พระธรรม พระธรรมนั่นแหละจะมาตบแต่งให้ ท่านกล่าวไว้ว่า "ธัมโม หะเว รักขะติ ธัมมะจารี" ธรรมนั่นแล ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม ดังนี้ ใครปฏิบัติธรรมดี ความดีก็มีแก่ผู้นั้น ใครปฏิบัติไม่ดี ความไม่ดีก็มีแก่ผู้นั้น กล่าวถึงรูปธรรม–นามธรรมนี้ รวมเป็นพระธรรมทั้งหมด นับได้แปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ซึ่งมีอยู่ในตู้พระไตรปิฎก พระไตรปิฎกนั้นก็คือ พระสูตร พระวินัย พระปรมัตถ์ นี่แหละ–คือพระแท้ ๆ ละ พระทั้งสามองค์นี้รักษาเราอยู่ ถ้าขาดพระสามองค์นี้แล้ว หมอก็รักษาไม่ได้ ปิฎกทั้งสามนี้เรียกอีกอย่างว่า สุตตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก ดังนี้ สุตตปิฎก มีสองหมื่น

หนึ่งพันพระธรรมขันธ์ วินัยปิฎกมีสองหมื่นหนึ่งพันพระธรรมขันธ์ ปรมัตถปิฎกมีสี่หมื่นสองพันพระธรรมขันธ์ รวมทั้งสามปิฎกเป็นแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ พระธรรมทั้งสามปิฎกนี้อยู่ที่ไหนเล่า สุตตปิฎกนั้นคือ สูดลมหายใจเข้า *(ท่านสูดลมเข้าปอดประกอบ)* ลมหายใจที่สูดเข้าไปนี้คือสุตตปิฎก วินัยปิฎกก็คือ ได้แก่ลมหายใจออก ปรมัตถปิฎกนั้นได้แก่ ผู้รู้ข้างในนี้ *(ท่านชี้ที่กลางอกหมายถึงใจ)* รวมพระธรรมทั้งสามปิฎกนี้ ได้รักษาชีวิตอินทรีย์เราให้คงอยู่ ไม่ให้แตก ไม่ให้ทำลาย พระสูตร พระวินัย พระปรมัตถ์ นี่แหละคือ พระสามองค์ละ คนจะตายนั้นหายใจไหมเล่า ก็ไม่หายใจซี ถ้าไม่มีลมหายใจแล้ว ใครทำให้เราเป็นล่ะ หรือเราจักทำให้เป็นเองก็ทำไม่ได้ซี ไม่รู้ว่าใครทำให้เรามีลมหายใจ เวลานอนหลับอยู่ลมหายใจก็รักษาเราอยู่ พระสูตรนี่แหละรักษาเราอยู่ ให้รู้จักไว้ ต้องกราบต้องไหว้พระองค์นี้อยู่เสมอ ๆ เมื่อเราปฏิบัติดีต่อพระท่าน พระท่านก็นำความดีมาให้เรา นำเราไปสู่สุคติ ถ้าเราปฏิบัติไม่ดี ธรรมนี้ก็นำเราไปสู่ทุคติ จะว่ายังไงเล่าจำได้หรือยังล่ะ

นี่แหละ—ธรรม คือ คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สรุปหัวข้อแล้วได้ใจความว่า พระพุทธศาสนานั้น คือกายกับใจ อันเป็นที่ตั้งแห่งพระพุทธศาสนา เป็นที่ตั้งแห่งมรรคและผล เป็นที่ตั้งแห่งความสุขความเจริญ เมื่อเราท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟังแล้ว จงใช้—โยนิโสมนสิการ พากัน

กำหนดจดจำ แล้วนำไปประพฤติปฏิบัติ ฝึกหัดตนเพื่อให้พ้นจากทุกข์จากภัยพิบัติ อย่ามีความประมาท หมั่นเจริญภาวนาพุทธานุสสติ–ธัมมานุสสติ–สังฆานุสสติ เป็นเนืองนิตย์ จะประสบอิฏฐวิบูลย์มนุญผล เจริญชนม์เจริญสุขทุกทิพาราตรีกาล ดังได้แสดงมาด้วยประการฉะนี้ ฯ

พระธรรมเทศนา
ของ
พระอาจารย์ฝั้น อาจารเถระ

ณ วัดป่าอุดมสมพร
วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒

นั่งให้สบาย นั่งขัดสมาธิ เอาขาขวาทับขาซ้าย มือขวาทับมือซ้าย ตั้งกายให้สบาย เราต้องการความสุขความสบาย วางท่าวางทางให้สบ๊าย สง่าผ่าเผย ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ต้องกดต้องดึง วางให้สบาย พอกายเราสบายแล้ว วางดวงใจให้สบาย เมื่อใจเราสบายแล้ว ให้ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์อยู่ในใจ เชื่อมั่นอยู่นั่น จึงให้นึกคำบริกรรมภาวนาว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ พุทโธ ธัมโม สังโฆ สามหนแล้ว ให้นึกพุทโธ๊ พุทโธ คำเดียว หลับตา งับปากเสีย ให้ระลึกอยู่ในใจ พุทโธคือความรู้ ความรู้อยู่ตรงไหนล่ะ ตาเราก็เพ่งดูที่รู้ว่าพุทโธ ให้กำหนดดู นี่เราอยากรู้ หูก็ลงไปฟังที่รู้อยู่นั่น สติของเราก็จดจ่อ ดูอันรู้อยู่นั่น อย่าส่งใจไปข้างหน้ามาข้างหลัง ข้างซ้ายข้างขวา ข้างบนข้างล่าง ตั้งเฉพาะท่ามกลางอันรู้อยู่ ความรู้อยู่ตรงไหนล่ะ เรากำหนดอยู่ตรงนั้น ไม่ต้องหา วาง

ให้หมด ดูอันรู้นั่นอยู่ นี่แหละเราจึงรู้จักว่าที่พึ่งของเรา เมื่อจิตของเราสงบเป็นสมาธิ มันตั้งตรงแน่วอยู่ภายใน ใส รู้สึกเบาตนเบาตัว เมื่อจิตสงบแล้ว หายทุกข์หายยาก หายความลำบากรำคาญ มีแต่ความเบา มีแต่ความสบายนั่นแหละ ที่อยู่ของตนนี่เรียกว่าเป็น**กุศลธรรม** เมื่อจิตของเรามีความเบาความสบายแล้ว มันนำความสุขความเจริญให้ มันได้อุบายปัญหา ความรู้ความฉลาดเกิดตรงนั้น เราพัก เราจะมีกำลัง สติของเรา สมาธิของเรา ปัญญาของเราเกิดจากนั้น มันไม่เกิดจากอื่นไกล เรารู้นี่จิตของเรามืด ผู้รู้นั่น **พุทธะ แปลว่า ผู้รู้** เราอยากรู้มันเป็นอยู่ยังไง ผู้รู้ว่ามืดมันมี มันมืด เราก็ยึดเอาความมืดมาเป็นตนเสียมันสว่าง ก็ไปยึดเอาความสว่างมาเป็นตนเสีย นี่ มันเป็นอย่างนี้มันทุกข์ก็ไปยึดเอาทุกข์มาเป็นตนเลย เราไม่กำหนดว่า ผู้รู้ว่าทุกข์มันมี ทุกข์ต่างหาก ผู้รู้ต่างหาก มันเฉย ๆ ก็ผู้รู้เฉย ๆ มี ผู้รู้มันไม่ได้เป็นอะไรซี่ อย่างพุทธะเป็นผู้รู้ เหนือหมดทุกอย่างความรู้อันนี้ มืดมันก็รู้ หลงมันก็รู้ ท่านอาจารย์มั่นท่านเคยพูดแต่ก่อน ท่านร้องตะโกนแรง ท่านว่าใครเรียนไป ถึงแต่อวิชชาก็ไปหยุดหละ ถึงแต่อวิชชา ผู้ใดก็ว่าแต่อวิชชา คือความหลงท่านบอกยังงี้หละ ผู้ใดรู้อวิชชาละไม่ดู รู้แต่ว่าอันนั้นเป็นอวิชชานั่น ท่านบอกยังงี้ **อวิชชาคือความหลง** ใครเป็นผู้รู้อวิชชาล่ะเราไม่ได้ดู แน่ะ ให้ดูผู้รู้อวิชชานั่นซิ มันก็เป็นวิชาขึ้นมาล่ะ **อวิชชาคือความไม่รู้ วิชาคือความรู้แจ้งเห็นจริง** นี่ มันเป็นอย่างนี้เราก็เพ่งดูผู้รู้นั้นอยู่ ความรู้อันนี้ไม่ใช่เป็นของแตกของทำลาย

และไม่เป็นของสูญหาย นิดหนึ่งมันก็รู้ มันรู้อยู่หมด จึงว่า **พุทธะคือผู้รู้** เราอยากรู้มันเป็นยังไง มันเป็นสุขเราไปยึดเอาสุข ผู้รู้สุขมันมีอยู่ มันเป็นทุกข์ เราก็ไปยึดเอาทุกข์มาเป็นตน ผู้รู้ทุกข์มันมีอยู่ เราเป็นผู้ไปยึดเอาทั้งหมด นี่ จึงว่าอยากรู้มันเป็นอยู่ยังไง สิ่งทั้งหลายทั้งหมดไม่มีใครทำให้ เราทำเอาเองทั้งหมด สุขทุกข์ ดีชั่ว เราไม่มีโอกาสอย่างคุณหลวงว่า เดี๋ยวนี้เรามีอะไร นั่งอยู่เดี๋ยวนี้ เรามีโอกาสเต็มที่ ไม่มีอะไรซักอย่าง ดูแต่ดวงใจดวงเดียวเท่านี้ นี่เราต้องฟังดู ทีนี้มันไปเกาะตรงไหนเล่าหัวใจของเรา

ภเว ภวา สัมภวันติ เราจะรู้จักภพที่อยู่ของตน ภาวะ แปลว่าภพ เราเจริญภพภาวนานี้ ภวะ แปลว่าภพ ภพน้อย ๆ ภพใหญ่ ๆ ที่เราไปยึดตรงไหน นั่นแหละภพอยู่ตรงนั้นหละ ไปยึดเอาสุข นั่นมันก็เป็นภพ ไปยึดเอาทุกข์มันก็เป็นภพ ยึดเอาดีมันก็เป็นภพที่ดี ยึดเอาชั่วมันก็เป็นภพที่ชั่ว ไปยึดเอาทุกข์ก็เป็นภพที่ทุกข์ ไปยึดเอาสุขก็เป็นภพที่สุข นี่ที่อยู่ **อัตตโนนาโถ ตนเป็นที่พึ่งของตน** เมื่อจิตเราสบายแล้ว เราก็ได้ที่พึ่งอันสบาย เมื่อจิตเราไม่สบาย เราก็ได้ที่พึ่งอันไม่สบาย นี่มันเป็นอย่างนี้ ให้พึงรู้พึงเห็นซิ **สันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติรู้เองเห็นเอง** ไม่ใช่ผู้อื่นเห็น เราเป็นผู้เห็นซี่ ให้มันรู้มันเห็นจริงแจ้งประจักษ์ซี มันจึงหายความสงสัยในภพทั้งหลาย ภพน้อย ๆ ใหญ่ ๆ ที่ใกล้ที่ไกล ในนอก ผู้นี้ทั้งหมดเป็นผู้ไปยึด ผู้นี้ทั้งหมดเป็นผู้ไปถือ ให้รู้จัก นรกมันก็ไม่ได้อยู่ต้นไม้ภูเขาเลากา ในพื้นดินฟ้าอากาศ นรก

ก็หมายความทุกข์ อะไรทุกข์เดี๋ยวนี้ ถ้าจิตเราทุกข์ นั่นแหละตัวนรก **นรกก็หมายความทุกข์** ภพหนึ่งเป็นอย่างนั้น **สวรรค์หมายความสุข** จิตเราเป็นสุข เราก็ได้ที่พึ่งอันสุข ก็สบายเย็นอกเย็นใจ หายทุกข์หายยาก หายความลำบากรำคาญ ไม่มีภัยไม่มีเวร ไม่มีความชั่วทั้งหลาย มีแต่ความเบาความสบายใสอยู่ภายในผู้รู้อันนั้น ความพ้นทุกข์ เราอยากพ้นทุกข์ เราให้รู้จักว่าสิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นไม่ใช่ตัวทั้งหมด เราไปยึดเอา เราอยากพ้นทุกข์ก็ให้กำหนดดูซี ถ้าจิตของเรามีทุกข์อยู่ มันก็ไม่พ้นทุกข์ จิตพ้นทุกข์คือมันไม่ทุกข์ คือมันละมันวางหมด เมื่อมันละมันวางหมดแล้ว นั่นแหละมันพ้นทุกข์ตรงนั้น มันไม่ได้พ้นที่อื่น ผู้นี้เป็นทุกข์ นี่แหละให้พากันกำหนดดูให้รู้ ให้เพ่งเล็งลงไปซิ ให้มันแน่นอนลงไปซิ เชื่อมั่นลงไปซิ **สันทิฏฐิโก** ผู้ปฏิบัติรู้เองเห็นเอง จะไม่เห็นอย่างไรล่ะ จิตของเรา เราสบายเราก็รู้ เราไม่สบายเราก็รู้

เอ้า ต่อไปต่างคนต่างฟังดวงใจของเรา ได้ความยังไงแล้วพิจารณาให้มันรู้ เมื่อเราได้ยินเสียงทั้งหลายทั้งหมด ให้รู้ว่าสิ่งเหล่านั้นไม่มีอันตรายแล้ว เราก็ไม่เดือดร้อน ตั้งดูความรู้ของเรานั่น เราอยากสุขก็วางจิตของเราให้สบาย สังขารทั้งหลายเหล่านี้มันเป็นของไม่เที่ยงทั้งหมด สังขารมันเป็นทุกข์ทั้งนั้น เรากำหนดจิตของเราผู้รู้อันเดียวเท่านั้น นี่หละ ตนของตนคือผู้รู้ ผู้รู้นั่นแหละ จิตวิญญาณอันนั้นหละ มันไปก่อภพก่อชาติมันไปก่อที่ไหนเล่า คือไปยึดที่ไหนแล้วมันก็ไปเกิดที่นั่น เราได้แต่

เดี๋ยวนี้ ได้สุขได้ทุกข์ มันต้องสร้างไว้แต่เดี๋ยวนี้ ต้องทำแต่เดี๋ยวนี้ เหตุนี้เราจะนั่งสมาธิดูว่าจิตของเราตกในชั้นใดภูมิใด เช่น กามาวจรกุศล นี้แบ่งเป็นสองนัย แบ่งเป็น**อบายภูมิ**อันหนึ่ง แบ่งเป็น**ฉกามาวจรสวรรค์**อันหนึ่ง เรารู้ได้ยังไง แบ่งเป็นอบายภูมิ คือจิตเราทุกข์ จิตเราไม่ดี จิตเศร้าหมอง จิตวุ่นวาย นี่ไปทางอบายภูมิ ไปทางนรก จิตเราผ่องใสมีความเบิกบาน ยิ้มแย้มแจ่มใส นี่เป็น ฉกามาวจรสวรรค์ ทีนี้ให้เราพิจารณา สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นของไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน เห็นแต่ภายนอก ไม่มีแก่นสาร ไม่มีสาระ เราละได้ เรามาเห็นแต่สังขารร่างกายเท่านี้ มาเห็นแต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นี้ มาเห็นอัตตภาพร่างกายนี้ มันเกิดจากนี้ทั้งหมด เราก็มาพิจารณาสังขารร่างกายเรานี้ นโม นี้ มันไม่มีแก่น ไม่มีสารนะ คืออันใด เช่น ปิตตัง น้ำดี เสมหัง น้ำเสลด บุพโพ น้ำเหลือง โลหิตัง น้ำเลือด เสโท น้ำเหงื่อ เมโท น้ำมันข้น อัสสุ น้ำตา วสา น้ำมันเหลว เขโฬ น้ำลาย สิงคานิกา น้ำมูก ลสิกา น้ำไขข้อ มุตตัง น้ำมูตร สิ่งเหล่านี้เป็นของทิ้งทั้งหมด มิใช่เป็นของเอา สังขารร่างกายเรานี้ไม่เป็นแก่นเป็นสาร มีแต่กองทุกข์ทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นตัวเป็นตน ไม่ใช่เป็นสัตว์เป็นบุคคล ไม่ใช่เป็นเราเป็นเขา เราก็ละรูปภพ ถึงอรูปภพ เหลือแต่จิตดวงเดียว มันวางกายหมดแล้ว เห็นแต่จิตดวงเดียว ใส ว่างอยู่หมด นั่นเรียก**อรูปภพ ชั้นพรหม** ถ้าเรารู้จักภพทั้งสามนี้ว่ามันยังเป็นทุกข์อยู่ นำให้ทุกข์อยู่ภพทั้งหลายนี้

ละกิเลส ละตัณหาราคะโลภะที่ยึดน้อยหนึ่งก็ตาม ยังกิญจิรูปัง ในรูปทั้งหลายนี้ จิตมันวางม๊ด ไม่มีอะไรจนนิดหนึ่ง ที่มืดที่สว่าง ไม่มี เป็นวิมุตหลุดพ้นหมด นั่น มันก็เข้าสู่ปรินิพพาน ไม่มีเกิด ไม่มีแก่ ไม่มีเจ็บไม่มีตาย ไม่มีทุกข์ ไม่มีอะไร สังขารทั้งหลาย ไม่มี เป็นผู้ระงับดับหมดแล้ว ไม่มีอะไร เรื่องสมมตินิยมไม่มี จึงว่า**วิมุติ แปลว่าหลุดพ้นม๊ด** ข้อนี้ตนของตนต้องรู้เอง จะอธิบาย อยู่อย่างนี้มันก็เป็นสมมติ นี่สมมติให้รู้จักหนทาง ผลที่สุดคือ วิมุติหลุดพ้น เอ้า ต่อนี้ไปให้นั่งดู จิตของเราอยู่ในชั้นใด ภูมิใด ถ้าอธิบายอยู่แล้วท่านก็จะมาฟังแต่เสียง

(ถอดจากเทปของ ม.ร.ว. เสริมศรี เกษมศรี ม.ร.ว. ส่งศรี เกตุสิงห์ ผู้ถอด)

พระธรรมเทศนา
ของ
พระอาจารย์ฝั้น อาจารเถระ

ณ วัดป่าอุดมสมพร
วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘

วันนี้เป็นวัน อาสาฬหะ เข้าพรรษาวาสัง นี่เราทั้งหลายจะเวียนเทียนบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ตั้งใจจำพรรษา พระท่านจะได้จำพรรษา เข้าพรรษาในวันพรุ่งนี้ วันนี้เราบูชาคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ ที่พึ่งของเรา เป็นที่ระลึกที่กราบไหว้ เป็นที่สักการะบูชา ให้นึกว่า **พระพุทธเจ้าอยู่ในใจของเรา พระธรรมอยู่ในใจของเรา พระอริยสงฆ์อยู่ในใจของเรา** เชื่อมั่นอย่างนี้ เราเป็นผู้ไม่งมงาย บางคนว่าพระพุทธเจ้าอยู่ที่ไหนกัน ท่านนิพพานแล้ว ท่านวางศาสนาไว้ที่ไหนเล่า ก็วางที่กาย ที่วาจา ที่ใจของพวกเรา ที่นี้เราจะทำที่กายของเรา พร้อมทั้งกาย พร้อมทั้งวาจา พร้อมทั้งดวงใจ ให้ถึงคุณพระพุทธเจ้า ถึงคุณพระธรรม ถึงคุณพระอริยสงฆ์ เชื่อมั่นอย่างนั้น เมื่อเราทำอยู่อย่างนี้ ศาสนามันก็รุ่งเรืองเจริญอยู่เหมือนกับพระพุทธเจ้าอยู่ ถ้าเราไม่ประพฤติ

เราไม่ปฏิบัติ เราไม่กระทำ ก็มืดศาสนา มืดคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าท่านสำเร็จดีแล้ว ท่านปรินิพพานแล้ว ยังเหลือแต่ธรรมะคำสั่งสอนของท่าน ท่านสอนอะไร ท่านสอนกายของเรา สอนวาจาของเรา สอนใจของเรา สอนเพราะเหตุใด สอนให้ละความชั่ว ความชั่วไม่ได้อยู่ที่อื่นไกล อยู่ที่กาย อยู่ที่วาจา อยู่ที่ใจของเรา ละความชั่วเพราะเหตุใด กลัวเราทุกข์ กลัวเรายาก กลัวเราลำบากรำคาญ กลัวเราอด กลัวเราจน กลัวเราตกทุกข์ได้ยาก **เพราะฉะนั้น จึงให้พากันทำคุณงามความดี ท่านสอนกาย สอนวาจา สอนใจของคน ให้ทำคุณงามความดีทางกายทางวาจาทางดวงใจ เมื่อกายเราทำคุณงามความดีแล้ว ความสุขความเจริญของเราก็ยังอยู่ เราก็ได้รับผลความสุขความเจริญในปัจจุบันและเบื้องหน้า** ให้พากันเข้าใจอย่างนี้ **เมื่อเราเวียนเทียนเพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้ารอบหนึ่ง** นึกพุทโธ พุทโธไป เดินจงกรมไป ไม่ต้องเปล่งวาจา นึกเอาในใจ เพ่งดูใจของเราจนครบรอบประทักษิณสามรอบ รอบที่หนึ่งแล้ว **รอบที่สอง** ให้นึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ท่านสอนกายของเรา สอนใจของเราเพื่อให้เรามีความสุข เพื่อให้เรามีความสบาย เพื่อให้เรามีคุณงามความดี นี่รอบที่สอง **รอบที่สาม** นึกถึงคุณของพระอริยสงฆ์ นึกถึงยังไง นึกถึงกายนึกถึงใจของเรา เราเป็นผู้ประพฤติดี ปฏิบัติดีทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งดวงใจ มือเราก็ถือดอกไม้ธูปเทียน เวียนประทักษิณสามรอบ นี่ให้เข้าใจอย่างนั้น อุชุปฏิปันโน เป็นผู้

ปฏิบัติชื่อปฏิบัติตรงธรรม ตรงวินัย ตรงคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เข้าหาความสงบ บ้านเมืองวุ่นวายเดือดร้อนนี่ก็เพราะความไม่สงบ ให้ต่างคนต่างสงบ กิเลสของเราเมื่อความสงบมีแล้วกำจัดได้ เมื่อจิตของเราสงบดีแล้ว จิตผ่องใสเหมือนกับน้ำสงบ มันผ่องใสสะอาดปราศจากทุกข์ ปราศจากโทษปราศจากภัย ปราศจากเวร ปราศจากความชั่วช้าลามกปราศจากความทุกข์ความจน เราไม่อยากได้สิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้น ให้พากันทำ ทำเล่นก็ได้อยู่ แต่มันได้เล่น ๆ ต้องทำจริง ๆ จัง ให้เชื่อมั่นในเจ้าของ มันเป็นอย่างใด มันดีก็ใจเราดีมันดีอกดีใจ มีความสุขความสบาย นี่พูดง่าย ๆ ให้ดูเอา นี่แหละความดี เรามานี้ก็ต้องการความดี ไม่ใช่อื่นไกล เรามาทำนี่ก็ต้องการความดี ต้องการความสุข ต้องการความเจริญ และต้องการความพ้นทุกข์ เมื่อใจเราดีแล้ว ใจเราสงบดีแล้ว เราก็มีความสุขความเจริญ มันก็พ้นจากทุกข์ พ้นจากภัย พ้นจากกิเลสจัญไร ความชั่วช้าลามก ความชั่วช้าลามกไม่ได้อยู่ที่อื่นอยู่ที่ใจของเรา เมื่อเรานึก พุทโธ ธัมโม สังโฆ คือที่อธิบายมาแล้ว ความชั่วทั้งหลายมันก็ไม่มี เราอย่าไปนึกสิ่งอื่นเอาไว้นี่เป็นสรณะที่พึ่งของเรา เหตุนั้นให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจอย่าสักแต่ทำให้เข้าใจ นี่ พุทธศาสนา ท่านไม่ได้หมายอื่นเป็นพุทธศาสนา ไม่ได้หมายถึงฟ้าอากาศ บ้านเมือง ถนนหนทางไม่ได้หมายต้นไม้ภูเขาเลากา ไม่ได้หมายกุฏิศาลาโรงธรรมโบสถ์วิหารเป็นศาสนา ศาสนาท่านบัญญัติคือกายของเรานี้

วาจาใจของเรานี้ ศาสนาเราก็มาประพฤติปฏิบัติให้มันถึงกาย ถึงใจของเราซี เพื่อให้กายของเราเรียบร้อย ใจของเราเรียบร้อย นั่นแหละ เราก็ต้องการอย่างนี้ไม่ใช่เรอะ ไม่ต้องการกาย พิกลพิการ ใจพิกลพิการ ไม่อยากได้ไม่ใช่เรอะ เมื่อเป็นเช่นนี้ แล้ว เราก็สำรวมให้เรียบร้อยแล้ว โทษน้อยใหญ่ไม่มีแล้ว เราจะ ไปเกิดในชาติใดภพใดในปัจจุบันนี้ก็เกิดเป็นคนเรียบร้อย **เพราะฉะนั้นให้รู้จัก ศาสนาอยู่ตรงนี้ ไม่ได้อยู่ที่อื่น มันอยู่ ที่กาย ที่ใจของเรา เมื่อเราปฏิบัติอยู่ ศาสนามันก็เจริญอยู่ ถ้าเราทั้งหลายไม่ได้ปฏิบัติ ไม่ได้ประพฤติ ไม่ได้กระทำ ก็หมด ศาสนา** ผู้ใดรังเกียจศาสนา ชังศาสนา ชังพระแล้ว รังเกียจ พระแล้ว อุดจมูกเสีย เออ อุดได้ไหมล่ะจมูก พระไม่ได้อยู่ ที่อื่น อยู่ที่จมูกของเรา ลมหายใจเข้า ลมหายใจออกอยู่ที่ไหนเล่า อยู่ที่จมูกไม่ใช่เรอะ ผู้ใดรังเกียจศาสนาอุดจมูกเสีย อุดจมูกได้ อย่างนั้นละผู้รังเกียจศาสนา ยังอุดจมูก บ่ ได้ อย่าไปรังเกียจ ศาสนา ให้พากันประพฤติคุณงามความดี พากันปฏิบัติจริง ๆ จัง ๆ บ้านเมืองของเราก็อยู่เย็นเป็นสุข เราทำคุณงามความดี ทั้งกายทั้งวาจาใจแล้ว ความชั่วทั้งหลายมันก็สลายไปเอง นี่พากันเข้าใจซิ เพราะสัตว์ทั้งหลายในโลกมนุษย์ทั้งหลาย ในโลกนี้น่ะ ใคร ๆ ก็ต้องการความดี เมื่อผู้ใดจะมาทำลาย ความดีแล้ว ธรณีสูบกิน เพราะไม่รู้จักความดี เกิดมาเราทำ คุณงามความดีแล้ว ให้พากันรู้จัก เราถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์นี้ เป็นสรณะที่พึ่งของเรา มีอานุภาพและศักดิ์สิทธิ์

ให้ระลึกไว้ในใจของเราต่อไป ให้พากันมีอานุภาพ ถ้าประเทศอื่นจะมาทำลายนั้นน่ะ ธรณีสูบ รับรองร้อยเปอร์เซ็นต์ เอาซี่ ถ้าเราถือเอาจริง ๆ นะ เราถือพระพุทธเจ้า เคยไปวัด ไม่ได้ยินดอกเรอะว่าพระยามารหรือใครทำลายท่าน ธรณีสูบไม่ใช่เรอะหรือว่าไง ผู้ใดเบียดเบียนพระพุทธเจ้าก็ธรณีสูบไม่ใช่เรอะ เราก็เห็นอยู่ในตำนานหรือในตำราท่านว่าไว้ เพราะฉะนั้น ที่พึ่งของเราไม่มีในสามโลกนี้ มีแต่พระพุทธเจ้าองค์เดียวเท่านั้น ขาดพระพุทธเจ้าองค์เดียวละ ทำอะไรเป็นล่ะคนเรา ก็ดูซี่ **พุทธะ** ขาดความรู้แล้วทำอะไรเป็น ทำอะไรไม่ได้ พึ่งไม่ได้ หูตาจมูกเราก็พึ่งไม่ได้ แข้งขาตีนมือเราก็พึ่งไม่ได้ มันขาดความรู้แล้วทำอะไรเป็น พึ่งไม่ได้ เดี๋ยวนี้เรามี **พุทธะ ผู้รู้** เรามีความรู้แล้วพึ่งได้ม๊ดสามโลกนี้ เข้าใจไหมล่ะ เรารู้สึก รู้ดี รู้ชั่ว รู้สุข รู้ทุกข์ พึ่งได้ ให้รู้จักซี่ นี่แหละ เราจึงมาประพฤติปฏิบัติเพื่อศาสนาเจริญ เพราะฉะนั้น ประเทศเราจะเจริญได้ต้องอาศัยพระพุทธศาสนา ชาติคือความเกิด พุทธะคือความรู้ รู้จักผิด รู้จักถูก รู้จักดี รู้จักชั่ว เดี๋ยวนี้คนเราไม่รู้จัก ความชั่วสำคัญว่าดี คนที่ดื่มสุราสาโท เล่นพ่งเล่นไพ่ การพนัน ขโมยโพยโจร มันไม่รู้จักว่าดีว่าชั่ว เมื่อลักเขาแล้ว เขาฆ่าไม่ใช่เหรอ มันดีที่ไหน เขาใส่คุกใส่ตะราง เรื่องมันเป็นอย่างงั้น นั่นแหละ ไม่รู้จักความผิด เหมือนกับแมลงเม่าบินเข้ากองไฟ เรามีพุทธะ เรารู้แล้ว สิ่งใดชั่วเราก็ไม่ทำ เราทำแต่คุณงามความดี เพราะฉะนั้น ให้เข้าถึงศาสนา ชั้นศาสนา แก่นศาสนา คือ

เข้าถึงศาสนา คือเข้าถึงกาย เข้าถึงใจของเราที่กระทำ นี่คือการประพฤติปฏิบัติ นี่เราเกิดมาก็มีเท่านี้ มีกายกับใจเท่านี้ ทุกข์ยากก็ไม่มีอื่นยาก ยากกายกับใจนี้ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้พากันทำคุณงามความดี เมื่อคุณงามความดีมีแล้วมันไม่ทุกข์ไม่ยาก กายของเราก็บริบูรณ์ ใจของเราก็บริบูรณ์ เมื่อเราไม่ประพฤติไม่ปฏิบัติ เราไม่ทำแล้ว กายของเราก็วิบัติ ใจของเราก็วิบัติ วิบัติเป็นอย่างไร คือเสียจริตผิดมนุษย์ ทุกข์ยากลำบาก กายพิกลพิการ หูหนวกตาบอด กระจอกงอกง่อยขี้ทูดกุฏฐัง อยากได้ไหมล่ะ ไม่อยากได้ซักคนดอก จะว่ายังไงเข้าใจหรือยัง ต่อนี้ไป พากันเข้าใจแล้ววิธีเวียนเทียน จะได้นำถวายเป็นอาสาฬหะและวันเข้าพรรษาเพื่อชำระกิเลสของเรา ชำระทิฐิมานะของเรา ชำระความชั่วของเรา เพื่อกำจัดทุกข์ กำจัดภัย กำจัดกิเลสจัญไร ไม่ได้ล้างบาปล้างกรรมด้วยน้ำ **เราทำคุณงามความดีแล้ว ความชั่วมันก็หายไป** เข้าใจไหมล่ะข้อนี้ ต่อไปเป็นการเดินเวียนเทียน พากันตั้งใจ เรามาทำบุญกุศล เรามาทำคุณงามความดี เมื่อมาเช่นนี้แล้ว เราก็ถวายดอกไม้ธูปเทียนไปแล้ว อันนี้ก็เป็นการทำบุญอันหนึ่ง เป็นอามิสบูชา ทีนี้จะมา**ปฏิบัติบูชา** คือมาปฏิบัติ มาปฏิบัติกายของตน มาปฏิบัติวาจาของตน ปฏิบัติใจของตนให้เรียบร้อย คนเราแต่ก่อนทำบุญนั้นก็ทำแต่เป็นพิธี รับศีลก็รับแต่เป็นพิธีโกหกพระเรื่อยไป นี่ต่อนี้ไปอย่าให้เป็นสีลลัพพัต ความลูบคลำในศีล ให้พากันรู้จักศีลของเราทุกคน และที่พึ่งของเราทุกคน

เราไม่มีสิ่งอื่นเป็นสรณะที่พึ่ง เราเอาพระรัตนตรัยทั้งสามนี้ คือ พุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ รัตนะแปลว่าแก้ว แก้วคือพระพุทธเจ้า แก้วคือพระธรรม แก้วคือพระสงฆ์ เปรียบเหมือนกะแก้ว เราไม่นับถือสิ่งอื่นเป็นสรณะที่พึ่ง ที่ระลึก ที่กราบ ที่ไหว้ เราพึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ทั้งสามประการนี้เป็นที่กราบไหว้ ผู้ที่ถึงไตรสรณาคม คือผู้ถึงพระพุทธศาสนา ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว ด้วยกายด้วยวาจาด้วยใจของเรา พากันให้กราบให้ไหว้

อรหัง กล่าวถึงพระพุทธเจ้า **สวากขาโต** กล่าวถึงพระธรรม นมัสการพระธรรม **สุปฏิปันโน** กล่าวถึงพระอริยสงฆ์ มอบกายถวายชีวิตต่อคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์แล้ว โทษที่หนักก็เบาไป โทษที่เบาก็หายไป นี่มันเป็นเช่นนี้ เมื่อเป็นผู้ถึงพระไตรสรณาคมเช่นนี้แล้ว เราต้องละเว้นเหตุสามสถาน **ข้อหนึ่ง** อย่าไปไหว้ผี เชื่อผีถือผีหรืออะไรก็ตาม ชั่วช้าลามกคือผี ไม่ดีคือผี อย่าไปนับถือมัน ไม่รู้จักภาษาคือผีนี้แหละ เราอย่าไปนบ อย่าไปกราบไหว้ผีทั้งหมด นี่แหละให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจต่อไป ผู้ใดไปกราบผีไปไหว้ผีแล้ว พระไตรสรณาคมท่านเศร้าหมอง เจ้าของเป็นบาป **ข้อสอง** อย่าถือมงคลตื่นข่าว ผู้ถึงพระไตรสรณาคมแล้ว ตื่นข่าวเป็นยังไงเล่า ถือฤกษ์ยามดี เคราะห์ดีเคราะห์ร้าย ดูหมอมด ดูหมอหมอ ดูหมอดูต่าง ๆ ปลูกศาลเพียงตา ลงเลขลงผา เสียเคราะห์สะเดาะนาม ผู้ถือมงคลตื่นข่าว ตื่นกันเฉย ๆ ว่ามื้อนั้น

ไม่ดี มื้อนี้ดี เมื่อนั้นจม มื้อนั้นฟู เมื่อนั้นพาล ไม่เห็นอะไรจม อะไรฟูซักอย่าง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว เราต้องละเว้นเหล่านี้ จึงจะเป็นผู้ถึงพระไตรสรณาคม ถ้าผู้ใดปฏิบัติเช่นนั้นแล้ว ขาดจากพระไตรสรณาคม ขาดจากพุทธศาสนา พระไตร-สรณาคมเศร้าหมอง เจ้าของเป็นบาป เป็นเรื่องงมงาย **ข้อสาม** อย่าถือตามศาสนาอื่นในคนพวกนอกศาสนา ถ้าผู้ใดไปถือเช่นนั้นแล้ว ขาดจากศาสนา ขาดจากพระไตรสรณาคม เศร้าหมอง เจ้าของเป็นบาป นี่ให้ละเว้นเหตุสามประการนี้ ให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจ ถ้าเราไปถือเช่นนั้นแล้วไม่พบพระพุทธเจ้า ทำบุญให้ทานเท่ากับทิ้งในมหาสมุทร เรื่องไม่มีที่สิ้นสุด เรื่องเป็นยังงี้แหละ ให้รู้จักต่อไปให้รู้จักข้อปฏิบัติ ศีลของเรา บางคนว่าเราไม่ได้รับศีล ว่าไม่ได้ศีล มยัง ภันเต ติสสรเนนสหะ ปัญญจะสีลานิยาจามะ ท่านอาจารย์ใหญ่ท่านว่า โอ ไปขอก้อนหินยังไงเล่า เราไม่ได้แบกก้อนหินมา สีลังทำใจของเราให้เป็นศีล จะไปขอใครเล่า ปัญจะได้มาพร้อมกันตั้งแต่เราเกิดมา **ศีลห้า** ให้รู้จักตัวศีลห้า ศีลห้าคืออะไรเล่า ขาเราทั้งสองนี่แหละ มือเราทั้งสอง ศีรษะอันหนึ่ง รวมกันเป็นห้า นี่แหละคือศีลห้า ท่านไม่ได้เอาศีลให้ เราอย่าเอาห้านั่นไปทำโทษห้า ปาณานั่นก็โทษ อทินนาก็โทษ กาเมก็โทษ มุสาก็โทษ สุรานั่นก็โทษ นี่ท่านไม่ให้ทำโทษเท่านั้น ท่านไม่ได้เอาศีลให้ ถ้าเราไม่ได้ทำโทษห้าอย่างนี้แล้ว อยู่ในรถก็เป็นศีล ในถนนหนทางก็เป็นศีล ในบ้านในเมืองก็เป็นศีล ในดงในป่าก็เป็นศีล นั่งก็เป็นศีล นอนก็

เป็นศีล เดินอยู่ก็เป็นศีล นี่แหละให้พากันรู้จักศีล รับหรือไม่รับ ก็เป็นศีลทั้งนั้น เมื่อเราทำโทษอยู่แล้ว สมาทานวันยังค่ำก็ไม่เป็นศีล ปาณาติปาตาเว ยังไม่ทันจบ ยุงมากัดตบปั๊บ มันก็ไม่เป็นศีลหรอก เรื่องมันเป็นยังงั้นหรอก สมาทานวันยังค่ำก็ไม่เป็นศีล แบบนี้แหละให้จำไว้ นี่แหละต่อนี้ให้รู้จักศีล ไม่ต้องรับกับใคร ท่านก็บอก อย่าพากันฆ่าสัตว์นะ อย่าพากันขโมย อย่าพากันประพฤติผิดกาม อย่าพากันมุสา อย่าพากันดื่มสุราสาโทกัญชายาฝิ่น ท่านบอกเท่านั้นแหละ ท่านไม่ได้เอาศีลให้ เวรมณี เวรมณี อย่างนั้นเป็นว่าตามบาลี ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทัง สมาธิยามิ ข้าพเจ้าจะไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต มีมดดำมดแดงเหล่านี้เป็นต้น เมื่อประกาศปฏิญาณรักษาศีลแล้ว เราไม่ละเว้นก็โกหกพระเรื่อยไป ก็เป็นโทษซิ ต่อไปนี้ให้เข้าใจไว้ เรื่องศีลนี้ เมื่อเรานั่งอยู่นี่ก็เราไม่ได้ทำอะไรไม่ใช่เรอะ ห้าอย่างนี้ ทีนี้ผู้จะรักษาศีลแปดต่อไป เราเว้นอาหารในเวลาวิกาล ไม่ดูประโคมต่าง ๆ ดีดสีตีเป่า เอาบุญแล้วก็พากันให้รู้จัก เดี๋ยวนี้บ้านเมืองของเราวัดวาศาสนามันไม่เจริญ แต่ก่อนมีบ้านหนึ่งเมืองหนึ่งแล้ว ตั้งวัดไว้ มีพระเจ้าพระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติ บ้านหนึ่งเป็นวัดและเจดีย์ เป็นที่สักการบูชา ที่เคารพนบนอบ ที่กราบที่ไหว้ เป็นที่ทำบุญให้ทาน นี้จึงเรียกว่าวัด วัดตน วัดตัวของตน เป็นเครื่องวัด เดี๋ยวนี้ไม่เป็นอย่างนั้น เอาสนามวัดเป็นสนามเล่นเลย วัดเลยไม่มีอำนาจ วัดเลยไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็เลยไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ เลย

ไม่มีอำนาจ ไม่มีอานุภาพ เพราะเราไม่รักษาไว้ เรื่องมันเป็นอย่างนั้น อันนี้มาเอาบุญแล้วก็หาหมอลำหมู่ หมอรำวง หาภาพยนตร์ หาการละเล่นมาเล่นในวัดในวา กินสุราสาโทอึกกระทึกครึกโครม เป็นบ้าเต้นยึกยัก ๆ ม๊ดคืน ม๊ดวัน ว่าตัวมาทำบุญ นั่นล่ะ คนเลยเป็นบ้าไปซะล่ะทีนี้ บอกไง๊ก็ไม่รู้จักศีลไม่รู้จักธรรมซิ เพราะฉะนั้น จะมีความเคารพนบนอบอย่างไร **ศีลแปลว่าผู้สงบกายวาจาเรียบร้อย ไม่กระทำโทษน้อยใหญ่ทางกายทางใจของเรา** เราก็เป็นคนสวยคนงามซิ เดี๋ยวนี้ยังมีแต่คนหมอลำหมู่ เป็นยังไงเล่า หมอรำวง ดูซิเอ้า สั่นยึกยัก ๆ อยู่นั่นแน่ะ มันไม่ใช่คนนะ เดี๋ยวนี้ อาตมาไม่ชนะแล้ว จะรดน้ำมนต์ให้ ผู้นั้นเป็นบ้าแล้ว จะเป็นอันนี้แล้ว หลอกให้น้ำมนต์ให้อาตมารดน้ำมนต์ หมอเพื่อนว่าโรคเส้นประสาท ขู่ก็ไม่ได้ ฉีดยาก็ไม่หาย เอามาหาอาจารย์ มาหาอาจารย์ก็เลยหาย หมอเขาว่าเป็นเส้นประสาท นั่นแหละ มันเป็นผี ให้รู้จักต่อไป เราถือศีลแปดแล้ว นัจจะคีตะวา ให้ละเว้นดีดปี่สีเป่าประโคมต่าง ๆ ท่านห้าม เราก็เอามาเล่นในวัดในวา มันเป็นโทษเท่าไหร่แล้วนั่น บาปเท่าไหร่แล้วนั่น พากันรู้จักซี เรามาทำบุญ รู้จักบุญรู้จักบาปเสียซิ อธิบายให้ฟังแล้ว เรื่องศีล เรื่องสรณะ ต่อนี้ไปลงมือทำบุญ เอ้า เข้าที่นั่น ฟังธรรม นั่งให้สบาย

(ถอดจากเทปของ คุณประจวบ คุ้มไพโรจน์ ม.ร.ว. ส่งศรี เกตุสิงห์ ผู้ถอด)

พระธรรมเทศนา
ของ
พระอาจารย์ฝั้น อาจารเถระ
ณ วัดถ้ำขาม

การปฏิบัติไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่กายของเรา อยู่ที่วาจาของเรา อยู่ที่ใจของเรานี่แหละ ต่างคนต่างมา ต่างถิ่นต่างฐาน ต่างบ้านต่างช่อง รวมกันแล้วจุดประสงค์นั้นคือ เราทั้งหลายต้องการความสุข ต้องการความเจริญและต้องการความพ้นทุกข์ เราต้องทราบว่าความสุขอยู่ที่ไหน ก็อยู่ที่กายของเรา ที่ใจของเรา ความพ้นทุกข์ก็พ้นจากกายจากใจของเราเท่านี้ มันไม่ได้พ้นจากอื่น เพราะฉะนั้น ไม่ใช่อื่นเป็นทุกข์ พากันพิจารณาดูซิ ไม่ได้ทุกข์กับการงาน กับข้าวของ กับบ้านกับช่อง ทุกข์ที่กายกับใจนี้เท่านั้น เกิดมามีเท่านี้ อันนี้พระพุทธเจ้าจึงได้วางศาสนาไว้ **ศาสนาเป็นเครื่องแก้ทุกข์และเป็นเครื่องชำระทุกข์ ท่านวางศาสนาท่านก็ไม่ได้วางไว้ในบ้าน ในเมือง ถนนหนทาง ในป่าในดงพงไพร ไม่ได้วางในโบสถ์ ศาลา โรงธรรมและวิหาร ท่านวางศาสนาไว้กับตัวของเรา** ท่านก็สวดแล้วในพระปาฏิโมกข์ตอนท้ายนี่แหละ ท่านสวด สัพพปาปัสสะ อกรณัง

กัสลัสสูปสัมปทา สะจิตตะปริทะปะนัง เอตังพุทธานะสาสะนัง นี่ท่านวางศาสนาไว้ตรงนี้ แปลเอาใจความว่า **สัพพปาปัสสะ** ให้ละความชั่วทางกาย ทางวาจา และดวงใจ ความชั่วไม่ได้อยู่ที่อื่น อยู่ที่กายอยู่ที่วาจาดวงใจของเรา นี่ท่านบอกอย่างนี้ **กุสลัสสูปสัมปทา** พากันเจริญคุณงามความดี ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ การเจริญคุณงามความดีไม่ใช่อื่นไกล คือท่านบอกว่า ให้มีทาน มีศีล มีภาวนา **ทาน** การสละ การให้ รักษา**ศีล** ก็รักษากายรักษาใจของเรา เรื่องเป็นอย่างนี้แหละ ให้ทำให้เกิดให้มีขึ้น ให้เจริญที่กายที่ใจของเรา ความดีเป็นยังงี้แหละ อันนี้**ภาวนา**ก็แปลว่า เลือกเฟ้นใจของเรา เลือกอย่างใดเล่า จิตของเรามันมีมาก จิตดี จิตชั่ว จิตสุข จิตทุกข์ มันมี มนุษย์มีหลายชนิด นับแล้วมีถึง ๗ อย่าง มี **มนุสสเดรัจฉาโน มนุสสเปโต มนุสสนิริเย** ร่างกายเป็นมนุษย์แต่หัวใจเป็นเหมือนกับสัตว์เดรัจฉาน ไม่รู้จักทำบุญให้ทาน ไม่รู้จักการกราบการไหว้ การเคารพนอบน้อม เหมือนกับสัตว์เดรัจฉาน เมื่อดับขันธ์ลงไปแล้วก็ไปสู่สัตว์เดรัจฉาน ไม่มีการกราบไหว้การทำบุญให้ทาน เรื่องเป็นอย่างนั้น **มนุสสเปโต** ใจเหมือนกับเปรต อยากฆ่าอยากฟัน ตีรันฟันแทงกัน ขโมยโพยโจร อย่างนั้น พิจารณาดูซิ มนุษย์นี่แหละเป็น เมื่อดับขันธ์แล้วก็ไปเป็นเปรต **มนุสสนิริเย** มนุษย์เป็นนรก มนุษย์ใดเป็นนรก มนุษย์เกิดมาแล้วมีแต่ความทุกข์อกทุกข์ใจ มันกลุ้มอยู่ในใจ นี่แหละ ดูซี ดับขันธ์ไปแล้วก็ตกนรก มันก็ตกอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว คือความทุกข์ความยาก

นี้เหละตัวนรก ไม่ได้อยู่ที่ดินฟ้าอากาศ ใจเราทุกข์ ใจเรายาก กลุ้มอกกลุ้มใจ นี่แหละ พากันดูซี มันเป็นยังงี้แหละ มนุษย์เรา จึงให้ภาวนา จะได้มาเลือกเฟ้นสิ่งเหล่านี้ อันนี้ **มนุสสเทโว** แปลว่ามนุษย์สูง มนุษย์มีกิริยามารยาท รู้การกราบไหว้พระ ทำบุญให้ทานรักษาศีลภาวนา เป็นมนุษย์ใจดี รู้จักความเมตตา ซึ่งกันและกัน มีความอ่อนน้อมซึ่งกันและกัน มีเมตตาคน เมตตา สัตว์ เอ็นดูคน เอ็นดูสัตว์ มนุสโส แปลว่ามนุษย์สูงหละ มนุสสเทโว มนุษย์ที่มีทานมีศีล มีภาวนา ใจมีหิริโอตตัปปะ ใจมีความละอายต่อบาป กลัวบาป ใจดีมีความสุข ใจมีความสบ๊าย อกใจสบาย ดับขันธ์แล้วไปเป็นเทวบุตร เทวธิดา นี่เป็นอย่างนี้ **มนุสสพรหมา** มนุษย์ผู้รักษาศีล ก็มีพรหมจรรย์ประจำตัว อยู่แล้ว เมื่อภาวนาไป จิตมันว่างม๊ด เหมือนกะอากาศ ไม่มีที่ ข้องมันละ เหลือแต่อรูปจิต มันว่างม๊ด ไม่มีอะไรที่ยึด ที่ว่าง ๆ เป็นมนุษย์พรหมา ดับขันธ์แล้วก็ไปเป็นพรหม ท้าวมหาพรหม นางมหาพรหม **มนุสสอรหัตโต** เป็นพระอรหันต์ ดับกิเลส ตัณหา ราคะ โลภะ โทสะ โมหะ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติหมดแล้ว เป็นพระอรหันต์ แน่ะ เป็นยังงั้น เป็นจาก มนุษย์นี่แหละ ไม่ได้เป็นจากที่อื่น **มนุสสพุทโธ** เป็นพระ พุทธเจ้า เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอดในสารพัดเญยยะธรรมทั้งหลาย ไม่มีที่ปกปิด เป็นผู้รู้แจ้งม๊ด จึงได้วางศาสนาไว้อย่างนี้แหละ นี่กุสลัสสูปสัมปทา ทางกายทางใจของเรา สจิตตะปริโยทปณัง พากันชำระดวงใจให้ผ่องใส ทำใจให้ผ่องใส จิตให้ใสเหมือนแก้ว

เหมือนน้ำมันใส นี่แหละท่านว่าศาสนา เอตังพุทธานะสาสนัง นั่นศาสนา ท่านไม่ได้ว่างไว้ที่อื่น นี่ธรรมะคำสั่งสอนของท่าน ศาสนาคือธรรมะคำสั่งสอน ท่านก็สอนอย่างนี้แหละ สอนให้มนุษย์ทั้งหลายละความชั่ว สอนให้ทำความดี เรื่องเป็นอย่างนี้ ท่านไม่สอนอื่น สอนให้ละความชั่วทำความดี ทำดีก็คือที่อธิบายให้ฟังแล้ว ทำชั่วก็อธิบายให้ฟัง ทำที่กายของเรานี้ นี่ธรรมทั้งหลาย ตู้พระไตรปิฎก คิดดูซี ท่านยกเข้ามาแล้ว ไม่ใช่ทั่วไป ไม่ใช่อื่นนอกตัวของเรา เรามีพระ ทุกคนนั่งอยู่นี่แหละ มีพระมาพร้อมตั้งแต่เกิดมา ครบบริบูรณ์ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ไม่ว่าผู้หญิงไม่ว่าผู้ชาย มีพระ นี่ท่านบัญญัติไว้ ธรรมทั้งหลายแต่ก่อนท่านไม่ได้ว่ามนุษย์ ท่านว่าธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ อายตนะ ๖ นั่นเรื่องเป็นยังงั้น เรามีธาตุทั้ง ๔ เรามีขันธ์ทั้ง ๕ เรามีอายตนะทั้ง ๖ นี่เป็นที่อยู่ที่อาศัยของเรา รวมนี้หละจึงเป็นคน **ธาตุของเราคือธาตุทั้ง ๔ ดิน น้ำ ไฟ ลม** นี้มาประชุมเข้า มาถือว่าเป็นตัวเป็นตน **ธาตุดิน**ก็ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง มีแข้นแข็งในตัวของเรานี้ เนื้อเหล่านี้ กระดูกเหล่านี้เป็นธาตุดิน **ธาตุน้ำ** ก็น้ำมูก น้ำลาย น้ำเหงื่อ น้ำไคล ที่เหลว ๆ ในตัวของเรานี้ เรียกว่าธาตุน้ำ นี่พิจารณาดูซิ **ธาตุลม** ก็ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ลมพัดไปตามสรรพางค์ร่างกายของเรา นี่ธาตุลม **ธาตุไฟ** ก็ความอบอุ่นร่างกายของเรา ไฟย่อยอาหาร ไฟเผาร่างกายให้ชำรุดทรุดโทรมลงไป นี่ธาตุไฟ นี่แหละธาตุทั้ง ๔ มาประชุมกันเข้า ถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นเราเป็นเขา เป็นผู้หญิงผู้ชาย

อันนี้**ขันธ์ทั้ง** ๕ คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ **รูป**ก็ได้แก่อัตภาพนี่เหละ **เวทนา**ก็คือความสุขความทุกข์นี่เหละ สุขเวทนา ทุกขเวทนา ไม่สุขไม่ทุกข์ **สัญญา** ความจำความหมายจำว่านั่นว่านี้ **สังขาร** ความปรุงความแต่ง **วิญญาณ** ก็ความรู้ปฏิสนธิวิญญาณ เมื่อเราปฏิสนธิ เมื่อเรามีปฏิสนธิวิญญาณก็มีรูปขึ้นมาแล้ว

อายตนะ แปลว่าบ่อเกิดแห่งสุขและทุกข์ บ่อเกิดแห่งคุณงามความดี คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นี่เหละ พระพุทธเจ้าบัญญัติธรรมวินัยศาสนาลงที่ตรงนี้ ท่านไม่ได้บัญญัติที่อื่น ให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจ ข้อปฏิบัติของพวกเรา บางคนเราเกิดมายังไม่รู้จักศีลของตน ไปขอแต่ที่พระ ผู้ใดมาก็มาขอ เมื่อวานก็มาขอกับหลวงปู่ มาขอศีล มะยัง ภันเต ติสสรเณน สหะ ปัญจะ สีลานิยาจามะ ขอแต่ศีล เอามาทำไมล่ะ สีลังก็แปลว่าศีล ศีล ๕ ก็รู้จักตั้งแต่เกิด จะขอกับใครเล่า นี่ศีล ๕ ก็ขาสอง แขนสอง ศีรษะอันหนึ่ง อันนี้เป็นตัวศีล ๕ รักษาไว้ให้เรียบร้อย อย่าเอาไปทำโทษน้อยใหญ่ ปาณา นั่นไม่ใช่ศีลเป็นโทษ อทินนา นั่นก็เป็นโทษ กาเม นั่นก็โทษ มุสา นั่นก็โทษ สุรานั่นก็โทษ ไม่ใช่ศีล ให้พากันพิจารณาซี เราทั้งหลายเมื่อจะรักษาศีล ๕ ก็อย่าเอาทั้ง ๕ นั้นไปทำโทษ ๕ จำไว้ล่ะ ใน ๕ อย่างนี้ไม่มีใครอยากได้ ไม่มีใครปรารถนา และไม่มีใครรัก เหตุอันใดเล่า ท่านว่าโทษ ๕

ปาณาติปาตาเวรมณี ให้ละเว้น ละเว้นอะไรที่เป็นโทษ ใครอยากได้ล่ะ เกิดมามีคนมาฆ่าเราล่ะ เราอยากให้เขาฆ่าไหม

ฆ่าพี่ฆ่าน้องก็ดี ฆ่าลูกฆ่าเมียใครก็แล้วแต่ ไม่อยากให้ใครฆ่า หรือเราไปฆ่าเขาก็เช่นเดียวกัน สัตว์ทั้งหลายรักชีวิตทั้งนั้น ท่านไม่ให้เบียดเบียนซึ่งกันแลกัน ให้เมตตาคนเมตตาสัตว์ เรามาถึงธรรมถึงวินัยแล้ว นี่ท่านให้ละเว้น ทีนี้เมื่อเราทำปาณาติบาตแล้ว เราปรารถนาจะได้อย่างนี้ไหม สมมติว่าเราเกิดมาอายุสั้น ตายเร็วพลัน ตายแต่น้อยแต่หนุ่ม ตายพลัดพรากจากกัน เป็นโรคเป็นภัย อย่างนี้ใครอยากได้ล่ะ สมุฏฐานมาจากไหนล่ะ ก็มาจากปาณาติบาตนี่แหละ พากันพินิจพิจารณาข้อนี้ พระพุทธเจ้าจึงให้งดเว้น ให้ละให้เว้น เพราะกลัวจะเป็นอย่างนี้ดอก ให้พากันรู้จัก พวกเราทั้งหลายก็กลัวตายอย่างนี้ ไม่ใช่กลัวอื่น กลัวเป็นโรคเป็นภัย ท่านให้ละเว้นสมุฏฐานนี่ซี่ อย่าไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แม่แต่มดดำมดแดง จะฆ่าผู้ฆ่าคนอะไร๊ เลือกยุงท่านก็ไม่ให้ทำ กลัวเป็นภัยเป็นเวร กลัวเป็นโรคนี่ดอก พากันให้รู้จักข้อปฏิบัติ ให้ยึดอันนี้ เมื่อเรามีเมตตาคน เอ็นดูตนแล้ว ก็เอ็นดูสัตว์ทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายเขาก็รักชีวิต เราก็รักชีวิต พิจารณาดูซีข้อนี้ บ้านเมืองวุ่นวายก็เพราะกลัวตาย ไปไหนก็เรียกตำรวจทหารไปล่ะ กลัวเขาจะยิงเอา เขาว่าคิดดูนี่หละ เมื่อภัยเหล่านี้ของเราไม่มีแล้ว มันก็ไม่มีภัย พิจารณาให้มันรู้ซี จะยากลำบากก็ข้อนี้แหละ เรื่องมัน

นี้ข้อที่สองล่ะ **อทินนาทาน** เช่นเราขโมยเขา เขาก็ไม่อยากให้เป็น เขาขโมยเรา เราก็ไม่อยากให้เป็น ขโมยสิ่งของน่ะดูซี ถ้าเรามีเมตตาตนและเมตตาสัตว์แล้ว ทำไม่ลง ทำไม่ได้

เมื่อทำแล้วมันก็ให้ผลนี่แหละ เพราะฉะนั้น ท่านให้ละเว้น ให้ละเว้นเสียเดี๋ยวนี้ จะได้ไม่เป็นทุกข์เป็นร้อน บ้านหากุญแจ หาอะไรให้ดี กลัวขี้ขโมย ไม่ใช่อื่นไกลดอก ทำบ้านดี ๆ ไม่ใช่ ทำอื่นดอก นี่มันเป็นอย่างนั้น ถ้าเราไม่มีขโมยแล้ว ไม่ เบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้ว มันก็ไม่มีอะไรดอก เราเมตตาตน กลัวเราเป็นทุกข์ เขาขโมยเรา เราก็ไม่อยากได้ พิจารณาดู ขโมยข้าวขโมยของ ขโมยลูกขโมยเต้า ขโมยสิ่งของทั้งหลาย หรือโจรปล้นฆ่าเจ้าของ ใครอยากได้ หรือราชาโทษ ราชา ปรับไหมใส่โทษ อันนี้เราอยากได้ไหม หรือโจรไฟไหม้อย่างนี้ โจรลมพายุพัดอย่างนี้ มันมาจากไหนล่ะ สมุฏฐานนั่น ก็มาจาก อทินนาทานนั่นซิ เรื่องมันเป็นอย่างนี้หละ พากันเพ่งพิจารณาดูซี ลำบากเพราะอันนี้ ไปไหน ๆ ก็ตาม ถ้าเราละเว้นโทษทั้งหลาย นี่ก็สบ๊ายสบายเรา ของจะทิ้งที่ไหนก็สบ๊าย ไม่กลัวใครจะ มาเอา ต่างคนต่างมีศีลมีธรรม ต่างคนต่างมีศาสนา เดี๋ยวนี้ เราทิ้งศาสนาหมดซิ ทิ้งศีล ทิ้งธรรมหมด ในตัวของเรานี้ โยนให้ คนอื่นหมด ศาสนาก็เป็นของพระพุทธเจ้า เป็นของพระโน่น เราไม่นึกว่าเป็นของเรา เรื่องมันเป็นยังงี้ดอก ข้อสำคัญ เหตุนั้น พากันให้เข้าใจ

ทีนี้ **กาเม** ล่ะ อันนี้ไม่อยากได้อีกแหละ สมมติเรามี ภรรยาสามีกันนี้ คิดดูซิ เรามีภรรยา ภรรยาก็ไปคบเอาชาย คนอื่นเสีย อยากได้ไหมล่ะ ก็ไม่อยากได้ มีสามี สามีก็ไป คบกับหญิงคนอื่น อยากได้ไหมล่ะ ก็ไม่อยากได้ เกิดมาทะเลาะ

เบาะแว้งกันก็ไม่อยากได้ซิ ได้ลูกว่ายากสอนยาก เล่าเรียนก็ไม่เป็นอะไร เกิดมาทะเลาะเบาะแว้งกันทั้งกลางคืน กลางวันก็ไม่มีใครอยากได้ อันนี้สมุฏฐานมาจากไหน ก็มาจาก กาเม นี่เอง เรื่องมันเป็นอย่างนั้น ท่านจึงให้ละเว้น เพราะฉะนั้นจะมีครอบครัว แต่งงานแต่งการ ร้องขอกัน ไม่ละเมิดกัน ไม่เบียดเบียนกัน ข้อนี้หละ ถ้าเราละเว้นนี่แล้ว เราก็มีความสุข ที่มันทุกข์ยากก็เพราะอันนี้แหละ ไม่ใช่อื่นไกล ใคร ๆ ก็อยากมีลูกดี มีเมียดี มีผัวดี มันก็ไม่มีซิ เพราะเราไม่รักษาโทษอันนี้มัน ถ้าเรารักษาอันนี้ มันก็ได้ดิบได้ดีซิ สมความมุ่งมาดปรารถนา อนิสงส์ของเราได้ทำ นี่ความชั่วมันเป็นอย่างนั้นให้รู้จักไว้อันนี้ การที่ว่ามีคนฉ้อโกงหลวกลวงเรา เราก็ไม่อยากได้ เราไปหลอกลวงฉ้อโกงเขา เขาก็ไม่อยากได้ เขามามุสาวาทเรา เราก็ไม่อยากได้ นี่หละ การฉ้อโกงหลอกลวงกันนี่วุ่นวาย เดือดร้อนเพราะเหตุนี้ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งกันแลกัน มันก็ได้ทุกข์ได้ยากซิ ไม่ไว้เนื้อเชื่อกันได้ บางคนภรรยาก็ไม่เชื่อใจสามี สามีก็ไม่เชื่อใจภรรยา บิดาก็ไม่เชื่อใจลูก ลูกก็ไม่เชื่อใจบิดา ต่างฝ่ายต่างไม่เชื่อใจกันซิ ก็เลยทุกข์ยากนะซี นี่ไม่มีความสามัคคีกัน ฉ้อโกงกันได้ นี่มาจากสมุฏฐานคือมุสา นี่ใครก็ไม่อยากได้ ให้เวรมณี ให้ละเว้น

อันนี้ **สุราเมรยะ มัชฌะ ปมาทัตถานา เวรมณี** ให้ละเว้นการดื่มสุราสาโท นี่เป็นสมุฏฐาน ลูกขี้เมา ผัวขี้เมา เมียขี้เมา พ่อขี้เมา ก็ไม่อยากได้ ใครเห็นผล ก็ให้พาละเสียซิ เกิดมาเป็น

ใบ้บ้าเสียจริตผิดจากมนุษย์ หูหนวกตาบอด อันนี้ไม่มีใคร อยากได้ เสียจริตไม่มีใครอยากได้ ปากกืด กระจอกงอกง่อย ขี้ทูดกุฏฐังก็ไม่มีใครอยากได้ไม่ใช่เรอะ เป็นโรคง่อย โรคใบ้ ก็ไม่มีใครอยากได้ หรืออยากได้ มันมาจากไหนเล่านี่ เกิดมา หูหนวกตาบอดปากกืด กระจอกงอกง่อย ขี้ทูดกุฏฐังเหล่านี้ เสีย จริตเป็นลมบ้าหมูน่ะ มันมาจากไหนล่ะ คนเสียจริต นับก็ไม่พอ ถึงสิบ อยากได้ไหมล่ะ ไม่อยากได้สักคนไม่ใช่เรอะ สิ่งเหล่านี้ มันมาจากไหนเล่า สมุฏฐานมันมาจาก สุราเมรยะ มัฌะปมา ทัตถานา เวรมณี ท่านให้ละเว้น ถ้าเราละเว้นเหตุเหล่านี้แล้ว เราจะสีเลนะ สุคติงยันติ มีความสุข ไม่ใช่อื่นไกล สุขกาย สุขใจ ไปไหนก็มีความสุข เพราะเราไม่ได้ทำบาปทั้ง ๕ อย่างนี้ ไม่ทำบาปทำกรรมทางวาจาใจของเราแล้ว ๕ อย่างนี้หละ เราก็มีความสุข สุขเพราะเรารักษาศีล ศีลก็ความปกติกาย ปกติใจ ไม่ใช่อื่นไกล กายของเราปกติ ใจของเราปกติ ดูซิ เป็นปกติอยู่ กายพิกลพิการยังไงเล่า ผิดจากปกติมันเป็นยังไง ให้พากันให้พึงรู้พึงเข้าใจในข้อปฏิบัติ เรามีความสุข ไปไหน ก็มีความสุข ไม่มีโจร ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีความชั่วช้าลามก นั่งเป็นสุข นอนเป็นสุข เดินเป็นสุข ยืนเป็นสุขซี เรื่องมันเป็น อย่างนั้น เหตุนั้นให้พากันให้พึงรู้ซิล่ะ เราละเว้นโทษ ๕ อย่าง นี้แล้ว สีเลนะ โภคะสัมปทา มีโภคสมบัติ เพราะเหตุฉันใด เพราะไม่มีโทษ ไม่มีบาป ไม่มีกรรม ทำอันใดมันก็ไม่ขัดข้อง ทำอะไรก็สะดวกจิตสะดวกใจของเรา มันก็รวยน่ะซิ ไม่ใช่ว่า

เราทำราชการโภคะสัมปทา ค้าขายโภคะสัมปทา ทำไร่ไถนาโภคะสัมปทา ท่านไม่ได้ว่านะ ท่านว่า สีเลนะ โภคะสัมปทา ถ้ามีศีลแล้ว มีโภคสมบัติ สีเลนะ นิพพุติงยันติ จะไปพระนิพพานก็เพราะศีลบริสุทธิ์ซี ให้พิจารณาให้มันรู้ซี นี่หละ ศีลทั้งหลายเหล่านี้รวมลงแล้ว ศีล ๕ ก็ดี ศีล ๑๐ ก็ดี ศีล ๒๒๗ ก็ดี รวมมาแล้วก็คือกายกับใจเท่านี้ ศีลทั้งหลายทั้งหมดรวมลงเป็นศีลอันเดียว รักษาใจนี้อันเดียวได้ม๊ด ใจไม่อยากขโมย ใจไม่อยากฆ่าล่ะ ใจไม่อยากประพฤติผิดในกามล่ะ ใจไม่อยากโกหกล่ะ ใจไม่อยากดื่มสุราล่ะ แน่ะ ใจไม่อยากเสียอย่าง พิจารณาดูซิ ใจไม่อยากทำ มือก็ทำไม่เป็น ปากก็ทำไม่เป็น มันเป็นมาแต่ดวงใจ นี่หละพากันเพ่งพิจารณา ให้รักษาศีลว่ายากมาก รักษาศีลตัวเดียว รักษาใจดวงเดียวให้เข้าใจ นี่หละ อธิบายให้ฟังแล้ว รวมเข้าหาใจ นี่เรื่องศีลแล้ว

ต่อนี้ไปให้เข้าที่นั่งสมาธิภาวนา นั่งเข้าที่ให้สบาย ๆ เราอยากมีความสุขความสบาย มานี่เราต้องการความสุขความสบาย เรานั่งให้สบาย วางท่าวางทางให้สง่าผ่าเผย ยิ้มแย้มแจ่มใส นั่งสบ๊าย สบาย อย่าไปกดไปพิง วางท่าวางทางให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อกายเราสบายแล้ว วางดวงใจให้สบาย เมื่อใจสบายแล้ว ระลึกถึงพระพุทธเจ้าอยู่ในใจ พระธรรมอยู่ในใจ พระอริยสงฆ์อยู่ในใจ เชื่อมั่นในใจแล้ว นึกคำบริกรรมภาวนาว่า พุทโธ ธัมโม สังโฆ พุทโธ ธัมโม สังโฆ ๓ หนแล้วรวมเอาคำเดียว ให้ระลึกเอาพุทโธ๊ พุทโธ คำเดียว หลับตา

งับปากเสีย ลิ้นก็ไม่กระดุกกระดิก ระลึกเอาเฉย ๆ นึกเอาในใจ พุทธะ เดี๋ยวนี้เราอยากรู้ว่าตัวของเราเป็นอยู่ยังไง เราเป็นบุญหรือเราเป็นบาป เราดีหรือเราชั่ว เข้าวัดฟังธรรม นี่นั่งสมาธิภาวนา บุญอันนี้ผลานิสงส์มากแท้ นี่แหละให้นั่งเพ่งระลึกพุทโธ พุทธะความรู้ อยู่ตรงไหนแล้ว กำหนดที่รู้ไม่สำคัญตรงโน้นตรงนี้ ความรู้ ดวงหทัยวัตถุของเรา ความรู้ความระลึก ระลึกอยู่ตรงไหน เราก็เพ่งสติไว้ตรงนั้น หูก็ไปฟังตรงที่ระลึกอยู่นั่น ตาก็เพ่งที่ระลึกอยู่นั่น อยากจะรู้ว่าที่ระลึกนั้นมันเป็นยังไง เราจะรู้ได้ยังไง คืออยากรู้ว่าจิตของเราเป็นกุศลจิตสงบเป็นสมาธิอยู่กับพุทโธ พุทโธ จิตนั้นมันไม่ได้ส่งข้างหน้ามาข้างหลัง ข้างซ้ายข้างขวา ข้างบนข้างล่าง ตั้งเฉพาะท่ามกลางอันที่รู้ พุทโธ๊ พุทโธ อยู่นั่น มันรู้สึกจิตเป็นสมาธิตั้งมั่นในภายใน มันรู้จิตเราดี รู้สึกว่าเบาตนเบาตัว เบาร่างเบากายหายโรคหายภัย รู้สึกใจเบิกบาน เย็นอกเย็นใจ สบ๊าย อย่างนี้หละนี่แหละความสุขความสบายอยู่ตรงนี้ ที่พึ่งของเราที่อยู่ของเรามีเท่านี้ ต้องพิจารณา มิใช่ข้าวของเงินทองเป็นสุข การงานเป็นสุข ใจเราสงบเท่านี้ นี่ดูซิ ที่อยู่ของเรา

อันนี้ จิตไม่สงบ มันเป็นยังไง จิตไม่ดี วุ่นวายหนักหน่วงง่วงเหงาหาวนอน วุ่นวาย ทุกข์ อันนี้หละ ใครเป็นทุกข์ล่ะเราเป็นผู้เป็นทุกข์ ให้พึงรู้พึงเห็นซี เห็นอันนั้นทุกข์ อันนี้ทุกข์ไม่ใช่การงานทุกข์ ข้าวของเงินทองทุกข์ จิตของเราเป็นผู้ทุกข์

ทุกข์เพราะมันไม่สงบ เมื่อเรารู้ว่าทุกข์เป็นอย่างนี้แล้ว เรารู้ว่ามันเป็นทุกข์แล้ว เราก็ชำระทุกข์ สิ่งเหล่านี้ใครเป็นผู้ทำล่ะ กุศลกรรม อกุศลกรรม ใครเป็นผู้ทำให้ล่ะ ไม่มีเทวบุตรเทวดาทำให้ พระอินทร์พระพรหมทำให้ ครูบาอาจารย์ทำให้ เราทำเอาเอง เกิดขึ้นมาเอง นี่หละ เข้าวัดฟังธรรม วัดดู ดีกับชั่วไหนมากกว่ากัน สุขกับทุกข์อันไหนมากกว่ากัน สิ่งเหล่านี้ใครทำให้ กุศลกรรมอกุศลกรรมมันเกิดมาจากไหน มันไม่ได้เกิดมาจากฟ้าอากาศ จากต้นไม้ภูเขาเลากา เกิดจากดวงใจของเรานี้ เมื่อเกิดจากดวงใจของเรา ดวงใจนี่แหละเป็นผู้จะไปเสวยสุขเสวยทุกข์ และไปก่อกรรมก่อเวร ไม่ใช่อื่นไป จิตวิญญาณอันนี้หละ ให้พึงรู้ไว้พึงทราบไว้ มาเลือกเฟ้นขัดเกลาหัวใจของเรา เมื่อรู้ว่าสิ่งนี้ไม่ดีแล้ว เราก็ต้องให้รู้ว่าสิ่งนี้ไม่ดี เราต้องการสิ่งไม่ดีไหม เพ่งดูซิ ถ้าต้องการสิ่งไม่ดีแล้ว มันอยู่ที่ไหนล่ะ ใจเราไม่ดี เราก็เป็นคนไม่ดีซี พูดง่าย ๆ เราต้องการความดี อะไรดีล่ะ ใจเราดี สงบเป็นสมาธิ มีความเยือกความเย็น เบาสบ๊าย สบายใจ หายเหน็ดหายเหนื่อย เมื่อยล้าไม่มี สบาย พุทโธเป็นผู้เบิกบาน พุทโธเป็นผู้สว่างไสว พุทโธเป็นผู้สบาย ใจเรานี่หละนำความสุขความเจริญให้ในปัจจุบันและเบื้องหน้า เราไม่ต้องคำนึงถึงอดีตอนาคต เราไม่ต้องคำนึงถึงอดีตที่ล่วงมาแล้ว ดีก็ดีมาแล้ว ชั่วก็ชั่วมาแล้ว เราไม่ต้องคำนึง อนาคตของเราจะเป็นยังไง เป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ เราก็ไม่ต้องคำนึงเพราะยังไม่มาถึง เราดูเรานั่งอยู่นี่ซิ

ดีก็ให้รู้ซี สุขก็ให้รู้ซี ทุกข์มันก็รู้ พุทธะแปลว่าผู้รู้ เมื่อเดี๋ยวนี้มันดี อดีตมันก็ดี อนาคตมันก็ดี เมื่อเดี๋ยวนี้นั่งอยู่ไม่ดี อดีตก็ไม่ดี อนาคตก็ไม่ดี ท่านบอกให้ดูในปัจจุบันนี้ ปัจจุบันเหตุ ปัจจุบันผลนี้ จิตผู้นี้เป็นผู้ไปเสวย **บางคนว่ากรรมอันนั้นกรรมอันนี้เป็นกรรม กรรมอยู่ที่ไหนเล่า ท่านบอกในมงคลคาถา ท่านไม่ได้บอกอื่น ท่านบอกกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม กรรมเกิดจากกาย เกิดจากวาจา เกิดจากดวงใจของเรา** แต่เวลานี้กายกรรมของเราก็ดีแล้ว วจีกรรมวาจาของเราก็ดีแล้ว ยังเหลือแต่มโนกรรม มโนกรรมคือความน้อมนึก เราระลึกอันใดอยู่เป็นบุญหรือเป็นบาป เราจะรับผลของกรรมสืบไป เพราะฉะนั้นท่านว่า **กัมมัสสะโกมหิ กรรมนั้นเป็นของ ๆ ตน กัลยาณังวาปาปกังวา ตัสสะทายาทา ภวิสสันติ เราทำกรรมอันใดไว้ เป็นบุญหรือเป็นบาป เราจะรับผลของกรรมสืบไป** อันนี้เราจะรู้ได้ยังไง กรรมดีนั่น กัลยา คือกรรมอันดี รวมมาสั้น ๆ คือใจเราดี๊ดีอกดีใจ สบ๊าย เบาตนเบาตัว ปลอดโปร่ง วางม๊ด ไม่มีทุกข์ร้อน เพราะเราไม่ได้ไปยึดไว้ มันละมันวางหมด นั่นน่ะกรรมดี มันไม่มีอะไร เป็นแต่ผู้รู้เท่านั้น เราอย่าไปยึดเอาทุกข์ อย่าไปยึดเอาดี อย่าไปยึดเอาชั่ว อย่าไปยึดทั้งหมด ปล่อยให้ว่าง เป็นแต่ผู้รู้ มืดก็ให้รู้ อย่าไปยึดเอามืดมาเป็นตน ให้มันรู้หมด สิ่งไรเกิดขึ้นให้มันรู้ อย่าไปยึดเอา ให้รู้จักไว้ นี่กรรมอันดี กรรมอันชั่วล่ะ ปาปกัง กรรมอันชั่วล่ะคือใจไม่ดีวุ่นวาย เดือดร้อนทุกข์ยาก นี่กรรมอันชั่ว

กรรมไม่ได้อยู่ในป่าดงพงไพรต้นไม้ภูเขาเลากา ในบ้านในเมืองถนนหนทาง อยู่ในกลางดวงใจของเรานี้ บุญและบาปสิ่งใด ๆ ใจถึงก่อน ต่อนี้ต่างคนต่างฟัง ต่างคนต่างน้อมเข้ามาภายใน สันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติรู้เองเห็นเอง จะไม่รู้ยังไง จิตของเราจะไม่อธิบายละ นั่งสัก ๓๐ นาที ลองดูซิ

(ถอดจากเทปของ คุณประยูร อโศกมนตรี ม.ร.ว. ส่งศรี เกตุสิงห์ ผู้ถอด)

พระธรรมเทศนา
ของ
พระอาจารย์ฝั้น อาจารเถระ
ณ วัดป่าอุดมสมพร

เมื่อเราเป็นพระ มีสิกขามากมาย มีวัตรก็มาก เพียงธุดงควัตรก็ ๑๓ วัตรแล้ว นี่เราลาสิกขา เราเป็นอุบาสกแล้ว มีวัตรอยู่เพียงสามวัตร คือ **ทานวัตร** การทำบุญให้ทาน **ศีลวัตร** การรักษาศีล **ภาวนาวัตร** การภาวนา มีสามวัตรเท่านั้น เมื่อเป็นอุบาสกมีสามวัตรอย่าให้ขาด ทำทุกวันเป็นกิจวัตร ที่เราปรารถนาในโลกนี้ก็สามวัตรนี้หละ

จุดประสงค์เราก็ต้องการมีวัตถุข้าวของเงินทองมาก ๆ นัย ๒ เราต้องการรูปสวย ๆ งาม ๆ อายุยืนนาน ไม่มีโรค ไม่มีภัย นัย ๓ ต้องการสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีเท่านี้ จึงได้พากันเล่าเรียนศึกษา ทำไมไม่ได้สมความมุ่งมาดปรารถนาทุกคนล่ะ ก็คือมันขาดปัจจัยของเรา ขาดนิสัยของเรา คือการกระทำนี้ เรามันขาดวัตรทั้งสามที่ว่า

เพราะฉะนั้น เราต้องเชื่อมั่นไว้ในผลานิสงส์ที่เราได้ทำไว้ทางวัตรนี่หละ เช่นว่า เราต้องการวัตถุข้าวของเงินทอง ก็ต้อง

อาศัยอานิสงส์ของเราที่ได้สละไว้ คือ เมื่อเราได้ทำบุญให้ทานแล้ว เกิดในชาติใดภพใด ในปัจจุบันและในเบื้องหน้าก็ดี ผลานิสงส์ของเรานี้หละนำผลสะท้อนมา จึงได้มีโภคสมบัติ เป็นคนไม่อดไม่อยาก เป็นคนไม่ทุกข์ไม่ยาก เพราะเราได้ฝากไว้แล้วในพระพุทธศาสนา ฝังอยู่ในจิตใจของเราแล้ว เพราะเราได้ทำไว้ ได้สร้างไว้ ผลานิสงส์นั้น ๆ ก็ติดตนนำตัวเหมือนกับเงาตามตัวของเราไป ไปในชาติใดภพใดก็ตาม

อานิสงส์การรักษาศีลก็ได้แก่ สำรวม กาย วาจา ใจ ของเราให้เรียบร้อย เราไม่ทำโทษน้อยใหญ่ทั้งกายทั้งใจเราแล้ว เราเกิดในชาติใดภพใด เราก็เป็นคนมีร่างกายสมบูรณ์ เป็นคนสวยคนงาม ไม่มีโรคไม่มีภัย ไม่มีความชั่วช้าลามก เพราะเราสำรวมระวังกายของเราเรียบร้อย วาจาของเราเรียบร้อย โทษน้อยโทษใหญ่ไม่มีแล้ว เราก็เป็นคนสมบูรณ์ ไปไหนก็ไม่มีภัยไม่มีเวร ไม่มีความชั่วทั้งหลาย เมื่อเป็นฆราวาส ศีลประจำตัวของเราคือ **ศีลห้า** เราเกิดจากครรภ์มารดาก็ได้ศีลห้ามาพร้อม

คืออันใด ?

คือขาเราทั้งสองนี่หละ แขนเราทั้งสองนี้หละ รวมกันก็เป็นสี่แล้ว ศีรษะอีกอันหนึ่งก็เป็นห้า นี่มีมาพร้อมหมดเมื่อเราเกิด คือตัวศีลห้า เมื่อเรามีศีลห้านี่แล้วเราก็ละเว้นโทษห้า

เราละเว้นโทษห้าเพราะเหตุใด ปาณา นั่นก็โทษ อทินนา นั่นก็โทษ กามเม นั่นก็โทษ มุสา นั่นก็โทษ สุรา นั่นก็โทษ

มันเป็นโทษทั้งหมด ห้าอย่างนี้ก็ไม่มีใครอยากได้ ไม่มีใครปรารถนา ทุกวันนี้มันยุ่งยากก็เพราะห้าอย่างนี้ คนไม่ละเว้น เพราะฉะนั้นเราจึงรับศีล

พระท่านว่า ปาณา ก็เวรมณี อทินนา ก็เวรมณี กาเม ก็เวรมณี มุสา ก็เวรมณี สุรา ก็เวรมณี เวรมณี คือให้ละเว้น ถ้าเราทั้งหลายละเว้นโทษทั้งห้าอย่างนี้แล้ว เราก็สบายไปไหนก็สบาย นั่งก็สบาย นอนก็สบาย เดินก็สบาย เพราะไม่มีโทษห้าอย่างนี้ เดี๋ยวนี้ทุกข์ยากก็เพราะโทษห้าอย่างนี้ เหตุใดจึงว่ายังงั้น ก็กลัวคนจะมาฆ่า กลัวคนจะขโมย กลัวคนจะมาผิดทางกาม กลัวคนมุสาวาท กลัวคนเมา กลัวเท่านี้ ถ้าไม่มีห้าอย่างนี้แล้ว บ้านเมืองของเราประเทศชาติก็จะเจริญ

เพราะ ปาณา การฆ่าไม่มี มดตัวแดงแมงตัวน้อยท่านก็ไม่ให้ฆ่า เขาก็รักชีวิต เราก็รักชีวิต ไม่ทำกัน จะไปฆ่าผู้ฆ่าคนอะไร ถ้าเราไม่มีสิ่งเหล่านี้แล้ว โทษทั้งหลายมันก็ไม่มี ถ้าเราไปฆ่าเขาแล้ว ทีหลังเขาก็ฆ่าเรา เกิดมาอายุสั้น ตายแต่น้อยตายแต่หนุ่ม ตายพลัดพรากจากกันยังงี้ เกิดเป็นโรคเป็นภัยยังงี้ เราก็ไม่อยากได้ เมื่อไม่อยากได้ก็ให้ละเว้นปาณาติบาตนี่หละ เรื่องมันเป็นยังงั้น

ทีนี้ อทินนา ไปไหนก็กลัวขโมย เรากลัวขโมยก็ละเว้นต่างคนต่างละเว้น แล้วขโมยทั้งหลายมันก็ไม่มี เอาสิ่งของวางไว้ตรงไหนก็สบาย บ้านก็ไม่ต้องมีกุญจงกุญแจ สิ่งนั้นเราไม่

ปรารถนา ไม่อยากได้ ถ้าเราขโมยเขาแล้ว กรรมเหล่านั้นก็ติดตนติดตัวเรามาในปัจจุบัน และในเบื้องหน้า ให้พากันรู้เอาไว้ ถ้าเราไม่ขโมยแล้วกรรมทั้งหลายก็ไม่มี ถ้าเราขโมยแล้ว กรรมนั้นให้ผล เกิดในชาติใดภพใด มีแต่โจรขโมยแย่งชิงเอา ปล้นสดมภ์ หรือถูกผู้หลักผู้ใหญ่ปรับไหมใส่โทษยังงี้หละ หรือถูกโจร น้ำท่วมยังงี้ โดนลมพายุพัดยังงี้ เราก็ไม่อยากได้ ไม่ปรารถนาเหตุนั้น อทินนาทานา เวรมณี ท่านให้ละเว้น

ที่นี้ กาเม เพราะเหตุอันใดเราจะได้มีครอบครัว จะได้แต่งการแต่งงานร่วมหอกัน มีภรรยาสามีแล้วมีความซื่อสัตย์ซึ่งกันและกันเราก็สบาย ถ้าเรามีภรรยาแล้วต้องคอยกลัวภรรยาจะไปคบชายอื่น เราก็ไม่อยากได้ หรือเรามีสามีแล้วสามีไปคบกับหญิงอื่น เราก็ไม่อยากได้ คิดดูซี่ หรือเรามีลูกมีเต้า มีคนมาเบียดเบียน เราก็ไม่อยากได้ หรือใครอยากได้ตัวเรานี่ซิ ถ้าเรามีศีลแล้วรู้จักลูกเขาภรรยาเขาสามีเขา ก็ไม่เบียดเบียนซึ่งกันแลกัน เราก็อยู่เป็นสุข ถ้าเราไปล่วงเกินเขาแล้ว กรรมนั้นก็ติดตนไปหลายภพหลายชาติ ได้บุตรภรรยาอย่างนี้ ภรรยาสามีก็ทะเลาะกัน ไม่ถูกกัน เหตุนั้น พระพุทธเจ้าจึงห้าม กาเม นี่หละ ลูกว่ายากสอนยากเล่าเรียนยาก ก็เพราะกรรมอันนี้ จึงให้ละเว้นกาเม

ที่นี้มีคนมาฉ้อโกงล่อลวงเรา เราก็ไม่อยากได้ ไม่มีใครอยากได้ซักคน นี่มุสา ท่านจึงให้ละเว้น

คนมึนคนเมาเราก็ไม่อยากได้ สามีขี้เมา ภรรยาขี้เมา ลูกขี้เมา บิดามารดาขี้เมา เราก็ไม่อยากได้ กรรมนั้นให้ผลละ เกิดมาเป็นลมบ้าหมู เกิดมาเสียจริตผิดมนุษย์ทั้งหลาย เกิดมา หูตึง ตาบอด ปากเบี้ยว กระจอกงอกง่อย เป็นขี้ทูดกุฏฐัง ตกระกำลำบาก ก็ไม่มีใครอยากได้ แต่ก็ไม่มีใครละเว้นสุรา กัญชา ยาฝิ่นนี่หละ

หากเราละเว้นโทษห้าอย่างนี่แล้ว ท่านว่า **สีเลนะ สุคติง ยันติ** มีความสุข ไปไหน ๆ ก็มีความสุขเพราะโทษห้าอย่าง ไม่มีแล้ว อยู่ไหนก็มีความสุข นั่งนอนยืนเดินก็เป็นสุข ต่อไปนี้ ให้ละเว้นห้าอย่างนี้ อย่ากระทำ เมื่อเราละเว้นแล้ว กรรม ทั้งหลายมันก็หมด ถ้าไม่ละ มันก็ไม่หมด เป็นกรรมติดกรรมต่อ เดี๋ยวนี้ยุ่งยากก็เพราะกรรมห้าอย่างนี้ เราไม่ละเว้น ถ้าละเว้น ห้าอย่างนี้แล้ว มันสบาย บ้านเมืองไม่ต้องมีตำรวจไม่ต้องมีทหาร ไม่มีเรือนจำ ไม่มีผู้พิพากษา คิดดูซี่ มดตัวแดงแมงตัวน้อย ท่านก็ไม่ให้ทำ เลือดยุงท่านก็ไม่ให้ทำ ขโมยเล็กขโมยน้อยก็ไม่มี กาเมก็ไม่มี ฉ้อโกงหลอกลวงกันก็ไม่มี คนมึนเมาก็ไม่มี ไม่มี ห้าอย่างนี้แล้วจะเอาเรื่องเอาราวกันที่ตรงไหน มันก็ไม่มีน่ะซี่ เราก็สบาย เราจะมีโภคสมบัติมีความสุขก็เพราะเว้นโทษห้านี้ ไม่ได้มีเพราะทำการงานสิ่งอื่น ท่านไม่ได้บอกว่า ทำการ ค้าขาย **สุคติง ยันติ** ท่านไม่ได้ว่า ท่านว่า **สีเลนะ สุคติง ยันติ** มีความสุขก็เพราะรักษาศีล **สีเลนะ โภคะสัมปทา** มีโภคสมบัติ เพราะรักษาศีล ถ้าเราไม่มีศีลธรรม ทำอะไรก็ไม่เจริญ

ถ้าเรามีศีลแล้ว มันมีความเจริญ มีความสุข มีความสบาย เย็นอกเย็นใจ มันไม่มีภัยมีเวร ไม่มีความชั่ว ทำอะไรก็ไม่ขัดข้อง สะดวกทุกสิ่งทุกอย่าง

ที่นี้ ภาวนาวัตร ท่านสอนให้ภาวนา ให้เข้าวัดฟังธรรม ภาวนาก็คือมาพิจารณาเลือกเฟ้นตัวของเรา เลือกเฟ้นจิตใจของเรา จิตมนุษย์มันมีมาก เพราะฉะนั้นท่านให้เลือกเอา

มนุสสะติรัจฉาโน ร่างกายเป็นมนุษย์ ใจเป็นสัตว์เดรัจฉาน สัตว์เดรัจฉานมันเป็นยังไง มันขี้เกียจ ขี้คร้าน กินอาหารแล้วก็นอน ไม่ทำอะไร ไม่รู้จักทำบุญให้ทาน ไม่รู้จักเคารพนบนอบ ไม่รู้จักกราบไหว้อันใด

มนุสสะเปโต ร่างกายเป็นมนุษย์ หัวใจเป็นเปรต มันมีแต่โมโหโทโสอยู่ในใจ มันก็เป็นเปรตซี่

มนุสสะนิรโย ร่างกายเป็นมนุษย์ หัวใจเป็นสัตว์นรก เป็นยังไง หัวใจสัตว์นรก หัวใจกลัดกลุ้มเป็นทุกข์เป็นร้อน นรกมันเป็นยังงั้น

ท่านจึงให้ภาวนาเลือกเฟ้นหัวใจของเรา เมื่อเราเห็นแล้ว เราก็เลิกก็ละสิ่งเหล่านั้น ก็วางสิ่งเหล่านั้น เราก็เป็น **มนุสสะมนุสโส** ร่างกายก็เป็นมนุษย์ ใจก็เป็นมนุษย์

มนุสสะเทโว ร่างกายเป็นมนุษย์ ใจเป็นเทวบุตรเทวธิดา เรื่องมันเป็นอย่างงั้น หัวใจมีการกราบการไหว้การทำบุญให้ทาน หัวใจผ่องใส มีการภาวนาเคารพนบน้อมทำบุญให้ทาน

มนุสสะพรหมมา ร่างกายเป็นมนุษย์ หัวใจเป็นพรหม พอเรารักษาศีลภาวนาเพ่งพิจารณาเข้าแล้ว หัวใจมันก็ว่างม๊ด เหลือแต่อรูปจิต จิตดวงนั้นก็ไปเป็นพรหม

มนุสสะอรหันโต ร่างกายเป็นมนุษย์ ใจเป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์ก็มนุษย์หละเป็น ไม่ใช่อื่นเป็น คือพอมนุษย์ภาวนาพิจารณาแล้ว ละกิเลส ราคะ โลภะ โทสะ โมหะ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ภพ ชาติ สิ้นจากอาสวะทั้งหลาย ไม่ไปเวียนว่ายตายเกิดอีกแล้ว เป็นพระอรหันต์

ทีนี้ **มนุสสะพุทโธ** ร่างกายเป็นมนุษย์ หัวใจเป็นพระพุทธเจ้า เป็นยังไง พระพุทโธ เป็นผู้รู้แจ้งแทงตลอดม๊ดซึ่งสารพัดเนยยธรรมทั้งหลาย ไม่มีผู้ใดแนะนำพร่ำสั่งสอนท่าน ท่านตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง รู้แจ้งแทงตลอดม๊ดถึงธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ที่ท่านตรัสรู้ธรรมนั้น ๆ ได้ก็ด้วยอานิสงส์ภาวนานี่หละ ท่านว่าธรรมเหล่านี้รวมเป็นสูตรไว้ **สุตตันตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก** ปิฎกทั้งสามนี้รวมเป็นแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ธรรมทั้งหลายเกิดแต่นี้ ไม่ได้เกิดแต่อื่น ท่านพิจารณาไปในญาณทั้งสาม

ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ อุบัติชาติหนหลัง พิจารณาภพเกิดเป็นอะไร ๆ ในชั้นใดภูมิใด ท่านรู้ม๊ด รู้ต่อ ๆ ไป ต่อ ๆ ไป จนหาเค้ามูลไม่ได้ เหตุนั้นท่านจึงกล้าหาญ สามารถวางศาสนาไว้ได้

ญาณที่สอง **จุตูปปาตญาณ** เมื่อเราจุติจากที่นี้จะไปอยู่ในชั้นใดภพใดท่านรู้ม๊ด พระพุทธเจ้า ใครได้สร้างอันใดไว้ทำอันใดไว้ใครเป็นเปรต เป็นสัตว์เดรัจฉานหรือสัตว์นรก เป็นเทวบุตรเทวธิดา เป็นพระอินทร์พระพรหม ท่านรู้ม๊ด ท่านสอนให้ทำภาวนานี้เป็นหนทาง สอนสมาธิปัญญานี้เป็นหนทางข้อปฏิบัติ

ญาณที่สาม **อาสวักขยญาณ** ผู้สิ้นจากอาสวะกิเลส จากภพจากชาติ ท่านก็รู้ **พระพุทธเจ้าท่านรู้ถึงแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ รวมอยู่ในสามปิฎก สุตตันตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก** รวมอยู่ในกายเรา พระสูตร ได้แก่สูดลมเข้าไป พระวินัยได้แก่หายใจลมออกมา ปรมัตถปิฎกได้แก่ผู้รู้อยู่ภายใน รักษาชีวิตินทรีย์ไม่ให้แตกทำลาย นี่หละ ธรรมแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์นี้ รวมเป็นพระสามองค์รักษาเราอยู่ เราต้องปฏิบัติเอาเอง ใครจะทำให้ได้ล่ะ บิดามารดาก็ทำให้ไม่ได้ แล้วแต่พระธรรมท่านทำให้ **ธัมโม หเว รักขติ ธัมมะจาริง** สัตว์อาศัยซึ่งธรรม ธรรมอาศัยซึ่งสัตว์ ถ้าสัตว์ปฏิบัติธรรมดีแล้ว ธรรมก็นำความดีให้ คิดดูซี ใครทำให้ล่ะ ลมหายใจเข้าหายใจออกใครทำเอาเป็น ถ้าทำเอาได้ก็หายใจไว้ซี่ อย่าล้มหายตายไปซี่ถ้าพระสามองค์ละแล้ว หมอก็รักษาไม่ได้ ใครก็รักษาไม่ได้ร่างกายของเราหมดลมหายใจแล้วก็เหมือนกับท่อนไม้ท่อนฟืนไม่มีอะไร เหตุนี้เราต้องมีพระสามองค์รักษาเราอยู่ เราปฏิบัติดีท่านก็นำความดีให้เรา เราปฏิบัติไม่ดี ท่านก็นำสิ่งไม่ดีให้เรา

นี่หละ ท่านจึงสอนให้มีวัตรทั้งสามนี้ ให้อบรมบ่มนิสัยของเรา ทีนี้ความงามไม่ได้งามในสายสร้อยสังวาลย์ ในบาลีท่านว่า **อาทิกัลยาณัง มัชเฌกัลยาณัง ปริโยสานะกัลยาณัง** นี่คือความงามทั้งหลาย งามในเบื้องต้นหรือไพเราะในเบื้องต้นคือผู้มีศีล หรือผู้สำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย ไม่ทำโทษน้อยใหญ่ทั้งกายและใจ ทำใจปกติ เห็นความปกติ กายปกติใจของเรา เมื่อมีศีลปกติเรียบร้อยแล้ว **มัชเฌกัลยาณัง** งามท่ามกลางคือสมาธิ สมาธิแล้วก็จิตตั้งมั่น จิตเที่ยงจิตตรง จิตเยือกจิตเย็น จิตสุขจิตสบ๊าย นั่นหละสมาธิ มันตั้งมั่นแล้วมันเที่ยงเดี๋ยวนี้คนเป็นทุกข์เพราะมันไม่เที่ยง อนิจจังแปลว่าไม่เที่ยงนี่พระพุทธเจ้าสอนให้จิตมันเที่ยงเหมือนพระนิพพาน เป็นของเที่ยงไม่แปรผันยักย้าย ไม่มีอะไรทั้งหมด นี่เราไม่เที่ยงเราถึงเป็นยังงี้สิ่งใดไม่เที่ยงสิ่งนั้นมันก็เป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์สิ่งนั้นก็ไม่ใช่ตัวตน ท่านจึงสอนไว้ให้ทำจิตให้มันเที่ยง ทีนี้เมื่อจิตตั้งมั่นแล้ว **ปริโยสานะ กัลยาณัง** งามในที่สุดคือมีปัญญา เราก็มีปัญญาเกิดความรู้ รู้อะไร รู้จิตของเรา ไม่ใช่รู้อื่น คือ ความรอบรู้ในกองสังขาร สังขารคือความปรุงความแต่ง มันปรุงเป็นกุศล อกุศลหรือไม่ใช่กุศล ไม่ใช่อกุศล มันปรุงมันแต่งอยู่อย่างนั้น เราต้องรอบรู้ทันมัน สิ่งใดมันปรุงแต่งขึ้นมา ให้พิจารณาว่านั่นมันเป็นไปเพื่อพ้นทุกข์หรือเพื่อไม่พ้นทุกข์ ให้มันรู้สิ่งไม่เป็นไปเพื่อพ้นทุกข์มันเป็นยังไง มันก็มีพยาบาทอาฆาต จองกรรม ก่อเวรก่อภัยมันก็ไม่พ้นทุกข์ สิ่งใดไม่เป็นไปเพื่อความโลภ ความโกรธ

ความหลง หรือเป็นไปเพื่อจิตสงบ ไม่ปรุงไม่แต่ง ย่อมเป็นไปเพื่อพ้นทุกข์ คือจิตมันละสิ่งที่ชั่วทั้งหลาย จึงออกจากทุกข์ ออกจากโทษ ออกจากภัย ออกจากความโลภ ความโกรธ ความหลง จึงเป็นไปเพื่อความสุข ความเจริญทางภายในของเรา ให้รู้จักไว้

นี่หละ ข้อปฏิบัติของเรา เราต้องทำอยู่เสมอ พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ ศีล สมาธิ ปัญญา นี้เป็นหลักพระพุทธศาสนา ท่านไม่ได้มาบัญญัติไว้ในต้นไม้ภูเขาเลากา ในป่าในดง ในบ้านในเมือง ในถนนหนทาง ท่านบัญญัติไว้ในตัวของเราทุกคน ศีลก็คือสำรวมกายวาจาใจให้เรียบร้อย สมาธิก็ทำจิตให้ตั้งมั่น ปัญญาความรอบรู้ในกองสังขาร ท่านบัญญัติไว้ตรงนี้ พระศาสนาในตัวเรามีม๊ด ธรรมะแปดหมื่นสี่พันพระธรรมขันธ์ ฟังแล้วไม่ใช่อื่นไกล รวมเข้ามาแล้วได้แก่ พระสูตร.....ลมหายใจเข้า พระวินัย.....ลมหายใจออก พระปรมัตถ์.....ผู้รู้ข้างใน

พระปรมัตถ์ท่านจัดไว้เป็น ๗ คัมภีร์ คือ **พระอภิธรรม ๗ คัมภีร์** ฟังแล้วเหมือนอยู่ไกล แต่อธิบายแล้วก็อยู่ในตัวเรานี่เอง **กามาวจรัง กุสลัง จิตตัง** จิตผู้นึก ผู้คิด ผู้ปรุง ผู้แต่งอยู่ที่ไหนเล่า สิ่งทั้งหลายอุบัติขึ้นจากจิตนี้หมด กุศลอกุศลก็เกิดจากจิต ไม่ได้เกิดจากอื่น โสมนัสคือความยินดี จิตของเรายินดีฝ่ายกุศลมันก็เป็นกุศล ยินดีทางอกุศลมันก็เป็นอกุศล

ญาณคือความรู้ ความรู้ไม่ใช่อยู่ที่อื่น จิตเราเป็นผู้รู้ เราจะเอารูปอะไรเป็นอารมณ์ รูปดีหรือรูปชั่ว ถ้าเราเอารูปอะไรเป็นอารมณ์ เราก็ไปก่อภพในที่นั้น ไปตั้งภพในที่นั้น เอาเสียงอะไรเป็นอารมณ์ เอากลิ่นอะไรเป็นอารมณ์ เอารสอันใดเป็นอารมณ์ เราจะเอาสัมผัสอะไรเป็นอารมณ์ ธัมมารมณ์ในใจเราเป็นยังไง ถ้าอารมณ์ดีมันก็ไปในกามาวจรกุศล ถ้าอารมณ์ไม่ดีมันก็ไปอบายภูมิทั้งสี่ นี้คัมภีร์ที่สอง **ปัญจักขันธา รูปักขันโธ ขันธ์** แปลว่ากอง ท่านเทศนา รูปะขันธ์ก็นั่งอยู่นี่หละ **เวทนากขันโธ** ก็ความเสวยสุขเสวยทุกข์ สุขเวทนา ทุกขเวทนา **สัญญากขันโธ** ความจำความหมาย ดูทีอะไรเป็นความจำความหมายล่ะ สังขารักขันโธ ความปรุงความแต่ง ผู้ใดเป็นผู้ปรุงผู้แต่งล่ะ **วิญญาณักขันโธ** วิญญาณคือความรู้ ปฏิสนธิวิญญาณ ท่านให้พิจารณาว่าเราก็ทำอยู่แล้ว ได้ฟังแล้ว อินทรีย์สามไงล่ะ **สังคะโห อสังคะโห** ความสงเคราะห์เขา เราสงเคราะห์ทางบุญ เราก็ไปทางบุญ เราสงเคราะห์ทางบาปเราก็ไปทางบาป เราสงเคราะห์ทางใดเราก็ไปทางนั้น ถ้าเราไม่สงเคราะห์ก็ไม่ได้ นี่หละ เมื่อรวมแล้วอยู่ในตัวเราทั้งหมดละ ๗ คัมภีร์ นี่หละข้อปฏิบัติ

เมื่อได้ยินได้ฟังแล้ว **เอหิปัสสิโก** ให้ร้องเรียกสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม ท่านให้**มา**ดูธรรม ท่านไม่ได้ให้**ไป**ดูธรรม ให้**มา**ดูรูปธรรมนามธรรมของเรานี่เอง รูปธรรมอัตภาพร่างกายของเรามันมีอะไร เราถือว่าเราเป็นคน เป็นผู้หญิงเป็นผู้ชาย

มันเป็นที่ตรงไหน เราก็น้อมเข้ามาดูซี่ เราน้อมเข้ามาดูเพื่อเหตุใด ก็เพื่อจะให้ละอุปทานขันธ์นี่หละ ละสักกายทิฐิ ละวิจิกิจฉานี่หละ ละสีลัพพตปรามาสความลูกคลำนี่หละ ไม่ใช่อื่นไกล ให้น้อมเข้ามาให้เพ่งพิจารณามูลกรรมฐาน เมื่อเราบวชท่านก็สอนมูลกรรมฐานนี่หละ เราว่าพระกรรมฐานพระอยู่ดงอยู่ป่าไม่ใช่เป็นกรรมฐานหมดทั้งนั้น มูลกรรมฐานท่านก็สอนเกศา ผม ผมใครล่ะ อยู่ที่ไหนล่ะ ผมอยู่ที่ไหนก็นั่นหละกรรมฐานอยู่ที่นั่นหละ โลมา ขน พระกรรมฐานขน นขาเล็บ พระกรรมฐานเล็บ อยู่ที่ไหนล่ะ ทันตา ฟัน พระกรรมฐานฟัน อยู่ที่ไหนล่ะ ตโจ หนัง หนังอยู่ที่ไหนล่ะ หุ้มอยู่ที่ตัวเรานี่เป็นที่สุด รอบอันนี้ล่ะพระกรรมฐาน ทั้งห้าองค์นี้ ท่านสอนมูลกรรมฐานเพราะเหตุใด เพราะอันนี้หละเป็นเค้ามูลให้สัตว์ทั้งหลายหลงอยู่ในโลกนี้ มาเห็นผม ขน เล็บ ฟัน หนังนี้หละว่าเป็นตัวเป็นตน สัตว์บุคคล ว่าเราว่าเขา ว่าสวยว่างาม เมื่อเราเห็นเป็นเช่นนั้นเราก็เลยหลง

ทีนี้เมื่อเราพิจารณาสิ่งเหล่านี้แล้วเห็นว่ามันไม่เป็นคน มันไม่สวย มันไม่งาม มันไม่ใช่เป็นของสะอาดสะโอ ไม่ใช่ของดิบของดี เมื่อเราเห็นเช่นนั้นแล้ว จิตของเราก็ถอนอุปาทานขันธ์ มันก็ละสักกายทิฐิได้ เดี๋ยวนี้เรามาถือว่า นี่เป็นของสวยของงาม ว่าเป็นคน สวยงามอะไร้ ผมนี่ร่วงใส่ข้าวใส่อาหาร เรารับประทานได้ไหมล่ะ ว่ามันสวยยังไงล่ะ ต้องชำระสระสางทุกวัน ว่ามันสวยยังไงล่ะ ลองไม่ชำระสระสางดูซี เดือน

สองเดือนไม่ล้างไม่สระดูนั่น ไปใกล้ใครก็ไม่ได้ไม่ใช่เรอะ หรือจะว่าไง

ขนครือกัน เล็บครือกัน ต้องแคะต้องล้างอยู่เสมอ หลุดใส่ข้าวใส่อาหารก็รับไม่ได้ไม่ใช่เรอะ ฟันนี้ก็ต้องถูทุกวัน ล้างทุกวัน ถ้าไม่ล้างเดือนหนึ่ง ลองดูซี่ มันสวยยังไง มันงามยังไง เมื่อเป็นยังงี้ ฟันหลุดลงในจานข้าวก็ทิ้งหมดจาน รับไม่ได้ นั่นจะว่ามันดียังไงได้ เราต้องพิจารณาให้มันเห็นยังงั้นซี่ ตโจหนังล่ะ หนังก็ต้องฟอกสบู่ทุกวัน ๆ จะไม่ฟอกซักเดือนลองดูซี่ โอ เป็นยังไงล่ะ จะว่ามันงามยังไง นี่ มันหลงอย่างนี้ซี่ คนเราจึงวุ่นวายกัน ถ้าเห็นตามเป็นจริงแล้ว มันก็ละสักกายทิฐิ คือหนังคนหลุดใส่ข้าว ใครจะรับได้ล่ะ หนังคนน่ะทิ้งม๊ดทั้งจาน นี่หละ นี่หละ ให้พึงรู้พึงเห็น เมื่อเรารู้เห็นยังงี้แล้ว มันถอนอุปาทานขันธ์ มันไม่เป็นตัวไม่เป็นตน ไม่เป็นสัตว์เป็นบุคคล มันไม่สวยไม่งาม จิตเราก็วางได้น่ะซี่ มันละสักกายทิฐิ ใครจะว่าจะด่ายังไงมันก็ไม่โกรธ มันไม่มีอะไรจะโกรธไปทำไม๊ นี่หละ พระพุทธเจ้าสอนไว้เพื่อจะให้เราละความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ พิจารณาในมูลกรรมฐานนี้พอเห็นความจริง มันก็ถอนภพถอนชาติ ไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกซี่ ถ้าเราเห็นยังงี้แล้วก็รู้ธรรมน่ะซี่

รู้ธรรม เห็นธรรมแล้วจิตของเราก็ตั้งมั่นไม่หวั่นไหว

ต่อไปนี้ต้องเข้าวัดฟังธรรมทุกวันนะจำไว้ ที่พึ่งของเรามี พุทโธ....พระพุทธเจ้า ธัมโม....พระธรรม สังโฆ....พระอริยสงฆ์

ต้องกราบทุกวัน ที่พึ่งของเรามีเท่านี้ นอกนั้นพึ่งไม่ได้ ข้าวของเงินทองตึกร้านอาคารก็พึ่งไม่ได้ พุทโธ ธัมโม สังโฆ รวมลงแล้วเป็นพุทโธคำเดียว ถ้าขาดพุทธะคือความรู้อันเดียวแล้วพึ่งอะไรไม่ได้ซักอย่าง ธัมโมก็พึ่งไม่ได้ สังโฆก็พึ่งไม่ได้ พุทธะ คือผู้รู้ ให้กราบทุก ๆ วัน กราบแล้วจะไปไหนก็ต้องระลึกอยู่ในใจของเรา ต้องเข้าวัดดูจิตใจของเรา เพ่งดูพุทโธ พุทโธวัดดูทุกวัน ๆ ถ้าไม่ได้วัด ขาดวันสองวันก็ไม่ได้ ต้องวัดอยู่เสมอ นั่งก็ให้วัด นอนก็ให้วัด ยืนก็ให้วัด เดินก็ให้วัด วัดเพื่อเหตุใด ให้มันรู้ไว้ วัดแล้วเราเห็นว่า อ้อ จิตใจเราดี นั่งก็ดียืนก็ดี เดินก็ดี ไปไหน ๆ ก็ดี ไม่มีภัย ไม่มีเวร ไม่มีความชั่วไม่มีอันตราย มันก็ดี ถ้าเราไม่วัด มันก็ไม่รู้จัก มันมืดครือกลางคืนนี้ ตัวเราก็มองไม่เห็นไม่ใช่เรอะ คนอื่นก็มองไม่เห็นต้นไม้แผ่นดินก็มองไม่เห็น มืดตื้อไปซี่ ถ้าเราวัดแล้วก็เหมือนเราจุดไฟยังงี้ หรือเหมือนกับกลางวัน มันก็มองเห็นตน เห็นบุคคลอื่น เห็นสัตว์สาราสิงห์ มองเห็นชีวิตของเรา มองเห็นความทุกข์ความสุขของเรา เราเกิดมาเราก็รักชีวิตของเรา รักตนของเรา รักของของเรา เมื่อเป็นเช่นนี้ คนอื่นมาเบียดเบียนเราล่ะ เราจะดีใจไหมล่ะ ไม่ดีใจ ทีนี้คนอื่นเขาล่ะ เราเบียดเบียนเขา เขาจะดีใจไหมล่ะ เขาก็ไม่ดีใจ

เมื่อต่างไม่ดีใจยังงี้แล้ว มันก็ไม่ควรเบียดเบียนกัน ทีนี้มีขโมยมาขโมยเราล่ะ เราก็ไม่ดีใจ เราขโมยเขา เขาก็ไม่ดีใจ เขามาฆ่าเราล่ะ เราก็ไม่ดีใจ เราไปฆ่าเขาเขาก็ไม่ดีใจ ต่างคน

ต่างรักชีวิตยังงี้แล้ว มันก็เลยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันน่ะซี นี่แหละ จึงให้พากันเข้าวัด เดี๋ยวนี้มันไม่วัดกันเลยนี่ มันมืดหมด มันจึงฆ่ารันฟันแทงกัน ไม่นึกถึงตนของตน ตนของตนกลัวตาย คนอื่นก็กลัวตาย ก็อย่าทำกันซี่ หากว่าต่างคนรู้ยังงี้ ปฏิบัติยังงี้ ทุกคนก็สบาย บ้านเมืองก็สงบ ประเทศชาติก็สงบ โลกมนุษย์ก็สงบ

ความสงบคือความสุข ไม่มีความสุขอันใดเหมือนกับความสงบ

เพราะฉะนั้น ต่อแต่นี้ไปให้กระทำกิจวัตรคือเข้าวัดทุกวัน เข้าวัดฟังธรรมทุกวันนะ พุทโธ ธัมโม สังโฆ ที่พึ่งของเรามีเท่านี้ อื่น ๆ พึ่งไม่ได้ทั้งนั้น ถ้ารู้แล้วจำไว้ เข้าวัดทุกวัน พิจารณาตัวเองให้มันเห็นข้างใน ให้เห็นอะไรมันดี อะไรมันไม่ดี อะไรมันสุข อะไรมันทุกข์ เมื่อเห็นแล้วมันก็หมดสงสัย มันก็มีแต่ความเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราก็ได้ที่พึ่งที่อาศัย ไม่มีอะไรเหมือนในโลก

(เทศนาโปรด ม.ล. ระจิต เกษมศรี เมื่อลาสิกขาบท ณ วัดป่าอุดมสมพร เทปของ นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ม.ร.ว. ส่งศรี เกตุสิงห์ ผู้ถอด)

ขอกราบขอบพระคุณ

ขอแสดงความขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายทุกท่าน ที่มีเมตตาจิตร่วมบำเพ็ญกุศลในงานสวดอภิธรรมศพ ระหว่างวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ ถึงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๖ รวมทั้งท่านที่ให้เกียรติมาในงานฌาปนกิจศพ ณ วัดเทพศิรินทราวาส ในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๒๖ เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องก็กราบขออภัยด้วย

นายแพทย์สมัย–พเยาว์ จันทวิมล
นายแพทย์บัญญัติ–กานดา ปริชญานนท์
นายประมูล–ยิ่งรัก ปริชญานนท์
หลาน เหลน

ชวนพิมพ์
ชวนประหยัด พิมพ์ประทับใจ

ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 469 ถนนพระสุเมรุ ตำบลบวรนิเวศน์ กรุงเทพมหานคร
โทร. 2810541 , 2822114 นาย ชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา พ.ศ. 2526

